PROVINCIE :: UTRECHT

Concept notulen

OPENBARE STATENBREDE VOORBEREIDENDE VERGADERING PROVINCIALE STATEN VAN UTRECHT

Jaar	**2021**
Vergaderdatum	**2 juni 2021**
Publicatiedatum	**22 juni 2021**

Inhoudsopgave

Leden van de Provinciale Staten van Utrecht 3

1. 4

Opening 4

2. 4

Vaststellen agenda 4

3. 5

SV geheimhouding over de bijlagen behorende bij de SB mastergrondexploitatie Hart van de Heuvelrug 2021 en Grondexploitatie Vliegbasis Soesterberg (PS2021PS03) 5

4. 7

SV geheimhouding over de bijlage behorende bij Statenbrief Casuïstische pilot initiatief Nieuwkoopse Plassen (PS2021PS04) 7

5. 7

Statenvoorstel Visie digitale dienstverlening provincie Utrecht (PS20210BEM14) 7

6. 7

Statenvoorstel Versterking en herstel (zakelijk) toerisme (PS2021BEM13) 7

7. 26

Statenvoorstel Beter in verbinding, museumbeleid provincie Utrecht 2021-2025 (PS2021BEM12) 26

8. 34

CONCEPT

Statenvoorstel ‘Cofinanciering storting participatiefonds ROM regio Utrecht en innovatiegelden Kansen voor West’ (PS2021BEM15) 34

9. 43

Statenvoorstel Human Capital Agenda Regio Utrecht (PS2021BEM10) 43

10. 60

Statenvoorstel Vaststellen Beleidsvisie Circulaire Samenleving 2050 (PS2021BEM11) 60

11. 89

Actualiteitenmotie Laat Amelisweerd niet wijken voor de weg, ingediend door GroenLinks e.a. 89

12. 98

Actualiteitenmotie ‘Verantwoord blijven lobbyen’, ingediend door VVD 98

13. 98

Sluiting 98

Toezeggingen 99

Index **Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.**

Leden van de Provinciale Staten van Utrecht

Aanwezig: de heer J.J. Bart, Utrecht (GroenLinks), de heer S.A. Berlijn, Utrecht (JA21), mevrouw. G. Bikker, Vijfheerenlanden (CDA), mevrouw A.C. Boelhouwer, Wijk bij Duurstede (GroenLinks), de heer mr. B.M.H. de Brey MBA, Doorn (VVD), mevrouw E.J. Broere-Kaal, Soest (PVV), mevrouw H. Chidi, Amersfoort (D66), de heer R.G.J. Dercksen, Bosch en Duin (PVV), de heer ing. B.C. van den Dikkenberg, Elst (SGP), de heer drs. E.H.R. Dinklo, Driebergen (JA21), de heer M.J. de Droog Msc RA, Utrecht (D66), de heer M.E.J. Eggermont, Utrecht (SP), mevrouw M. van Elteren, Woudenberg (GroenLinks), de heer M.C. Fiscalini, Maarssen (JA21), mevrouw J.C.A.M. van Gilse Bsc, Utrecht (VVD), mevrouw mr. N.M. Groen MA, Doorn (GroenLinks), de heer J.A. de Harder, Bunschoten-Spakenburg (ChristenUnie), mevrouw W.M.M. Hoek, Vreeland (50Plus), mevrouw drs. J.P. d'Hondt, Utrecht (PvdA), de heer drs. B.C. de Jager, Loenen (VVD), de heer V.C. Janssen, Amersfoort (VVD), mevrouw M. de Jong, Utrecht (GroenLinks), de heer drs. E.A. Kamp, Doorn (D66), de heer dr. A.R.S. Karataş, Utrecht (GroenLinks), mevrouw H.J. Keller, Driebergen-Rijsenburg (Partij voor de Dieren), de heer drs. A.H.L. Kocken, Utrecht (VVD), mevrouw T. Koelewijn-Koelewijn RDM, Bunschoten (CDA), de heer A.J. Koerts, Veenendaal (ChristenUnie), mevrouw N.A. Krijgsman, Utrecht (PvdA), mevrouw M. Lejeune-Koster, Linschoten (PvdA) mevrouw O. De Man, Zeist (VVD), de heer ing. D.A. Oude Wesselink, Utrecht (GroenLinks), de heer Y.V. Potjer, Utrecht (JA21), mevrouw H.J. Rikkoert Msc, Utrecht (ChristenUnie), de heer A.G. van Schie, Utrecht (VVD), de heer W. van der Steeg, De Meern (Partij voor de Dieren), de heer H.O. Suna, Soest (PvdA), mevrouw mr. S.F. van Ulzen, Zeist (VVD), mevrouw L.E. Veen, Utrecht (D66), mevrouw T.M.S. Vrielink, Amersfoort (GroenLinks), mevrouw L.M. Welschen-van der Hoek, Zeist (CDA), de heer W.J.A. Weyers, Zeist (JA21), de heer C. Westerlaken, Lopik (CDA),mevrouw ir. M. de Widt MPM, Utrecht (D66), de heer. C. van Wijk, (JA21), de heer W.G.J Wijntjes RA, Nieuwegein (CDA)

Afwezig: mevrouw H. Bittich, Utrecht (Lijst Bittich), mevrouw N. de Haan-Mourik, Amersfoort (ChristenUnie) en mevrouw A.M. Poppe, IJsselstein (SP)

Aanwezig: gedeputeerden mevrouw drs. H.G.J. Bruins Slot, Utrecht (Natuur, Landbouw, Bodem & Water, Sport en Bestuur), de heer ir. H.P. van Essen, Utrecht (Ruimtelijke Ontwikkeling, Omgevingsvisie, Energietransitie en Klimaat), de heer ir. R.G.H. van Muilekom, Amersfoort (Binnenstedelijke Ontwikkeling, Wonen, Cultuur en Gezonde leefomgeving), de heer A.J. Schaddelee, Houten (Mobiliteit, Recreatie en Toerisme, Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving, Communicatie en Participatie), de heer R.C.L. Strijk, Utrecht (Financiën, Organisatie, Economie en Europa)

Statenbrede voorbereidende vergadering op woensdag 2 juni 2021
Statenvoorzitter: de heer mr. J.H. Oosters, commissaris van de Koning
Plaatsvervangend statenvoorzitter: mevrouw H.J. Keller
Griffier: mevrouw mr. C.A. Peters
Verslaglegging: de heer R. Schotsman (Notuleerservice Nederland)

1.
Opening

De **VOORZITTER** opent de vergadering om 10.30 uur.

De **VOORZITTER**: Dames en heren, dan open ik nu officieel onze Statenbrede voorbereidende vergadering. Nogmaals allen van harte welkom. Verhinderd voor deze vergadering hebben zich gemeld mevrouw Bittich, mevrouw Poppe en mevrouw De Haan. Zij zullen wel alle drie vanavond de digitale stemmingsvergadering bijwonen. Dat is de eerste mededeling die ik heb. De tweede mededeling is dat onze Nanette Catoen, nou zat ze net hier, nou zit ze daar weer helemaal, van de griffie, u allemaal wel bekend, die gaat de griffie verlaten maar gelukkig niet de provincie Utrecht want zij gaat werken als beleidsmedewerker Sport en Bewegen bij het team Cultuur, Erfgoed en Recreatie. Nou ik ken in ieder geval een collega gedeputeerde die daar reuze blij mee is, maar sowieso, de organisatie is daar blij mee. Nanette, vanaf deze plek en namens ons allen, heel veel succes in je nieuwe werkkring. Fijn dat je in de buurt blijft en heel veel dank voor de wijze waarop je de griffie de afgelopen jaren hebt ondersteund. Dankjewel. (applaus) Dames en heren, dat waren de mededelingen die ik aan het begin van de vergadering had.

2.
Vaststellen agenda

De **VOORZITTER:** Dan kan ik overgaan naar agendapunt 2, ,en dat is het vaststellen van de agenda. Tijdens het fractievoorzittersoverleg is aangekondigd door de VVD dat zij graag het woord zouden willen voeren bij agendapunt 3. Dat is een hamerstuk, althans zo staat het geagendeerd, dus ik stel u voor om dat toe te staan, de VVD in de gelegenheid te stellen om bij dat onderwerp het woord te voeren en een vraag te stellen aan het college in ieder geval. Ja, daar gaat u mee akkoord.

Het tweede waar ik uw aandacht voor vraag is dat ik in overleg met de indieners van de actualiteitenmotie ‘Laat Amelisweerd niet wijken voor de weg’ en de actualiteitenmotie ‘Verantwoord blijven lobbyen’, die met elkaar te maken hebben, afgesproken hebben dat we dat in één debat met elkaar gaan bespreken. Dus ik zal eerste de indieners van de actualiteitenmotie Amelisweerd het woord geven, daarna de VVD voor de actualiteitenmotie ‘Verantwoord blijven lobbyen’. Daarna zal het college bij monde van gedeputeerde Schaddelee daar op reageren en krijgt u allemaal de gelegenheid om inbreng vanuit uw fractie daarbij te leveren. U weet, aan het eind van dat debat bestaat dan de mogelijkheid ook nog weer dat de indieners het laatste woord krijgen. Dan hebben we in ieder geval een integrale mogelijkheid om met elkaar hier over van gedachten te wisselen, aan het eind van de vergadering.

Voor het overige heb ik geen mededelingen bij de agenda. Kunt u instemmen met de agenda zoals aangekondigd?

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Eggermont.

De heer **EGGERMONT:** Voorzitter, zoals ook in het fractievoorzittersoverleg aangegeven, weliswaar wat laat, hebben wij ook bezwaar ten aanzien van agendapunt 4. Ik kan me voorstellen dat daar geen bespreking over is. Maar dan zullen we het moeten doen met een stemverklaring vanavond. Alleen het is misschien dan wel jammer voor de andere fracties dat ze onze informatie daarover dan niet hebben, maar dat zullen we dan zien.

De **VOORZITTER**: Meneer Eggermont, in ieder geval is de stemverklaring natuurlijk de gelegenheid om aan te geven wat uw oordeel zal zijn over dit voorstel en dat biedt altijd anderen dan nog de gelegenheid om bij stemming daar iets mee te doen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van Schie.

De heer **VAN SCHIE**: Dat laat onverlet dat het zou sieren als de heer Eggermont de informatie die hem tot andere overwegingen heeft gebracht misschien per mail zou willen delen met onze fractie in elk geval. Dan kunnen wij misschien dezelfde overwegingen gebruiken bij ons stemgedrag.

De **VOORZITTER**: Dat laat ik graag aan de heer Eggermont over, of hij die service in uw richting wil betrachten. Alles gezegd zijnde over het vaststellen van de agenda, dan stellen wij hem zo vast. Dank u wel.

De discussie wordt gesloten.

3.
SV geheimhouding over de bijlagen behorende bij de SB mastergrondexploitatie Hart van de Heuvelrug 2021 en Grondexploitatie Vliegbasis Soesterberg (PS2021PS03)
(verwijzing naar het Statenvoorstel en de bijlagen)

De **VOORZITTER**: Dan kom ik bij agendapunt 3 en dat is het Statenvoorstel geheimhouding over de bijlagen behorende bij de mastergrondexploitatie Hart van de Heuvelrug en de grondexploitatie Vliegbasis Soesterberg 2021. Ik gaf u aan, hamerstuk, maar de VVD wil daar het woord over voeren.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Janssen.

De heer **JANSSEN**: Er zijn een aantal dingen die wij bij dit voorstel willen opmerken. Het eerste is dat ons is opgevallen dat een aantal zaken die nu geheim worden verklaard, dat gaat bijvoorbeeld over boekwaarden van grondexploitaties, ook in de openbare Jaarrekening staan. Dat roept bij ons de vraag op: hoe verhoudt zich dat tot elkaar, en kan dat eigenlijk wel? Dus er ontstaat onduidelijkheid over welke informatie nu wel en niet openbaar is.

Het tweede punt wat ons opviel is dat we deze Statenbrief ook vorig jaar in deze vorm hebben besproken, ook met geheime bijlagen, maar dat vorig jaar de geheimhouding op die bijlagen niet bekrachtigd is door Provinciale Staten. Waarom doen we dit nu dan wel terwijl we het vorig jaar niet hebben gedaan, en wat betekent dat dan voor de status van de geheimhouding van de stukken, waar we die vorig jaar niet bekrachtigd hebben?

En meer in het algemeen hebben we behoefte aan een bestendige gedragslijn en een bestendig beleid met betrekking tot geheimhouding. Dat past ook in de lijn dat we eerder aandacht hebben gevraagd en ook een toezegging hebben gekregen, dat er een register met geheime stukken opgesteld zou gaan worden.

Dat leidt ons tot de volgende vragen aan het college van Gedeputeerde Staten. Allereerst willen wij u vragen om op zo kort mogelijke termijn ons te informeren over de status van de geheimhouding op de stukken die in 2020 zijn verstrekt. Hoe zit het daar nu precies mee, zijn die dan inmiddels openbaar, en zo ja, waarom dan nu wel de geheimhouding bekrachtigen? We willen u ook vragen om een herstelbesluit te maken over de informatie waar we nu geheimhouding op gaan opleggen, waarvan wij zeggen, laten we dat zekerheidshalve maar wel doen, maar herstel dat voor de informatie die elders al openbaar verstrekt is. En het lijkt ons verstandig om een algemene richtlijn ter bespreking te ontvangen in de commissie BEM over hoe we omgaan met openbaarheid van informatie over grondexploitaties, waarbij ons uitgangspunt maximale openbaarheid is.

Tot slot willen we u vragen ons te informeren over de voortgang van de toezegging om een register te publiceren. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Dank u wel meneer Janssen. Zijn er nog andere leden die hier iets aan toe willen voegen? Nee? Dan zal ik namens het college antwoorden, meneer Janssen. Dank voor uw vragen. Ik zeg u graag toe dat wij inderdaad even uitzoeken of er ten onrechte op een aantal bijlagen bij agendapunt 3 geheimhouding wordt opgelegd. Daar zal de betrokken gedeputeerde u op korte termijn een memo over sturen. Vanzelfsprekend, mocht daar aanleiding voor zijn, dan kunnen we daar in een volgende vergadering een herstelbesluit op dat onderdeel nemen. Maar het is nu even ongemakkelijk om precies aan te geven welke bijlagen het dan betreft dus als u ons de gelegenheid wil geven om u nader te informeren en eventueel af te spreken welke vervolgactie kan worden gepleegd, dan doen we dat graag.

Tegelijkertijd kom ik ook graag tegemoet aan uw wens om binnenkort met elkaar door te spreken over de geheimhouding, de protocollen die we daar over hebben afgesproken. En, onder het motto, want dat delen we helemaal met u, zo min mogelijk onder geheimhouding plaatsen, hoe we dan het beste met de verschillende stukken, niet alleen grondexploitaties, maar in algemene zin kunnen handelen. Ik zou u willen voorstellen om die discussie te combineren met het voorstel wat het college aan u gaat sturen, wat al eerder was toegezegd ook aan de heer Eggermont van de SP door mij, over het afhalen van de geheimhouding van stukken die in het verleden onder geheimhouding zijn geplaatst en waar de geheimhouding nu geen doel meer dient. Dat is inmiddels in kaart gebracht, en ook het voorstel hoe we een openbaar register kunnen bijhouden voor geheim gehouden stukken. Om die discussie over dat voorstel te combineren met hoe gaan we er eigenlijk in algemene zin mee om. Als u dat goed vindt dan zullen we dat bij elkaar houden en vervolgens bespreken. Dus op deze wijze zou ik daar op willen reageren. Meneer Janssen.

De heer **JANSSEN**: Dat lijkt me in lijn met wat wij net als VVD verzocht hebben en ook wat eerder daarover gewisseld is. Het enige waar ik nog even behoefte aan zou hebben namens onze fractie is om daar ook even een termijn bij te horen. Op welke termijn verwacht het college ons dan daar over te kunnen informeren en voorstellen of memo’s te doen toekomen?

De **VOORZITTER**: Er zijn denk ik twee toezeggingen. Eén, op zo kort mogelijke termijn een memo in relatie tot deze stukken want daar hebt u specifiek om gevraagd en ik hoop dat dat er binnen twee weken ligt zodat we op tijd zijn, mocht er een herstelbesluit nodig zijn, om dat bij de volgende Statenvergadering te doen met elkaar.

Ten tweede, als het goed is wordt aanstaande dinsdag in het college besloten over dat register en het afhalen van geheimhouding op stukken, dus dat komt dan de procedure in. Ik kan niet helemaal voorspellen of dat nog net voor het zomerreces zal zijn of net daarna. Oké, voldoende hierover? Dank u wel.

De discussie wordt gesloten.

4.
SV geheimhouding over de bijlage behorende bij Statenbrief Casuïstische pilot initiatief Nieuwkoopse Plassen (PS2021PS04)
(verwijzing naar het Statenvoorstel en de bijlagen)

De **VOORZITTER**: Dan ga ik door naar agendapunt 4, dat is het Statenvoorstel geheimhouding over de bijlage behorende bij Statenbrief Casuïstische pilot initiatief Nieuwkoopse Plassen. Een hamerstuk, daar heeft de heer Eggermont iets over gezegd. Bij de stemverklaring komt hij daar nog op terug.

5.
Statenvoorstel Visie digitale dienstverlening provincie Utrecht (PS20210BEM14)
(verwijzing naar het statenvoorstel en de bijlagen)

De **VOORZITTER**: Dan komen we bij punt 5, het Statenvoorstel digitale dienstverlening provincie Utrecht, dat is ook een hamerstuk, dank uw wel.

6.
Statenvoorstel Versterking en herstel (zakelijk) toerisme (PS2021BEM13)
(verwijzing naar het Statenvoorstel en de bijlagen)

De **VOORZITTER**: Agendapunt 6, het Statenvoorstel Versterking en herstel zakelijk toerisme. U hebt daarvoor uit de commissiebehandeling gekozen om een normaal debat te voeren, dus dat is een debat in twee termijnen met de daarbij behorende spreektijd. Wij heten de heer Schaddelee als gedeputeerde in ons midden van harte welkom. Ik wil graag als eerste de fractie van GroenLinks het woord geven en dat is mevrouw Boelhouwer.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Boelhouwer.

Mevrouw **BOELHOUWER**: Dank u wel voorzitter. Een voorstel voor herstel van een hard door COVID aangedane sector. Dat is ook al goed in de commissie besproken. GroenLinks dankt GS voor de toezegging in de commissie en ziet deze hier graag nog even bevestigd, namelijk om samen met de sector te onderzoeken hoe de transitie naar een nieuw normaal door kan waarbij zo min mogelijk belasting van planet and people hoog in het vaandel moet staan. Als iets geleerd is door COVID, is dat grote congressen goed online kunnen waar ook goed en snel op ingespeeld kon worden. Dus wij zien dat graag ook in de toekomst doorgezet.

Dan een tweede punt, dat horeca, cultuur en mkb mee profiteren in deze tijd is heel mooi. GroenLinks pleit ook hierbij voor een nieuw normaal. Horecapersoneel ligt niet voor het oprapen en dat is niet zo gek gezien de manier waarop deze mensen ingezet en beloond werden. Het SER-advies is ook duidelijk over het type contracten dat hier aan ten grondslag ligt. Ik raad de gedeputeerde aan bij de uitwerking van een passend en rechtmatig instrumentarium, waar nog naar gezocht wordt, aldus het voorstel, ook hier criteria op te ontwikkelen. Is hij daartoe bereid?

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Janssen.

De heer **JANSSEN**: Wij zijn op zichzelf tevreden met dit voorstel en we hebben in de commissie al gezegd en ik wil toch nog een keer herhalen dat wij het jammer vinden dat in de begroting voor 2021 in eerste instantie een structureel bedrag geschrapt is wat nu dan met incidentele middelen hersteld wordt. Wij hebben daar toen bij de begrotingsbehandeling aandacht voor gevraagd overigens al enige hier in deze zaal. Maar goed, het is goed dat nu een half jaar later het college met dit voorstel komt.

Dan, het volgende is de druktemonitor. We hebben in de commissie ook al aangegeven dat wat ons betreft dat geld niet uit de COVID-reserve gehaald zou moeten worden, maar, als er een druktemonitor komt, of doorontwikkeld zou moeten worden, dat dat dan gewoon uit regulier budget zou moeten. Wij handhaven ons standpunt daarover, we begrepen dat de PVV daar een amendement over in voorbereiding had, maar dat zullen we straks ongetwijfeld horen, of dat ook doorgang vindt. En anders maken we er zelf nog even een.

Dan tot slot toch ook nog even over die druktemonitor, ik heb naar aanleiding van de vergadering toch nog eens even op de website gekeken van de druktemonitor, en heb me afgevraagd of dit nu het instrument is waarmee we mensen verleiden om ook eens op andere plekken te gaan recreëren. Wij denken dat als je dan toch die druktemonitor gaat doorontwikkelen, dat het aantrekkelijker, leuker, vrolijker en vriendelijker kan. Waarom zeg je tegen mensen: je mag ergens niet naar toe omdat het er te druk is? Wij zouden als VVD zeggen: ga nu naar een plek waar het minder druk is want daar kun je je auto fijn parkeren. Of daar kun je een lekker Italiaans ijsje halen. Dus wij zouden, als we dan toch kiezen voor die doorontwikkeling, het dan veel positiever brengen en niet vanuit een negatieve gedachte. Maar goed, daar komen we volgende maand bij de discussie over PRenT ongetwijfeld over te spreken. Voor nu steun voor dit voorstel en mogelijk ook steun voor het amendement van de PVV, maar dat horen we straks.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Weyers.

De heer **WEYERS**: Even een korte algemene opmerking vooraf als het over deze sector gaat. Wij weten niet beter dan dat ondernemers en investeerders en bezoekers de overheid en de politiek vooral beoordelen op de kwaliteit en de toegankelijkheid van de omgeving. In tegenstelling tot wat veel bestuurders menen, zijn ze toch wat minder geïnteresseerd in gebieds- en promotiecampagnes, want dat doen ze zelf wel net zoals in andere bedrijfstakken. Maar daar komen we op 30 juni nog wat uitgebreider op terug wanneer dit onderwerp ook weer in nadere kaders op de agenda staat.

Omdat het hier gaat om een herstelplan voor een door corona flink gehavende bedrijvensector, heeft JA21 zich bij dit Statenvoorstel vooral laten leiden door de volgende vraag: Zet het bij bezoekers en bedrijven genoeg in beweging? Dus, versterkt en herstelt het zogezegd. Ons beeld is dat in de provincie Utrecht bezoekersvolume, dus eigenlijk alle vrijetijdsgedrag vooral wordt gevuld met het recreatief medegebruik door de eigen bewoners van landschap, musea, natuur, wandel- en fietsinfrastructuur, landbouw, historische centra enzovoorts. Het vitaal krijgen van deze sector op de middellange termijn betekent vooral dat er voldoende en genoeg high quality-gebieden moeten zijn, gebieden waarvan de vrijetijdsondernemers het de moeite waard vinden om voor hun bestaan te vechten en waarbij ze op de overheid kunnen rekenen. Dat reikt toch wat verder dan een donatie aan een DMO, een Destination Marketing Organisation, of een drukte-app. Het zou allemaal nog niet zo een probleem zijn als de economische impact van deze gastvrije sector, zo noemen ze zichzelf, bescheiden is. Maar dat is niet het geval want zowel in banen als in het aantal mkb-bedrijven is het echt substantieel. En deze sector is ook beter in staat om banen te scheppen voor hen die niet hoog, maar wel juist zijn opgeleid. JA21 zou het liefst op 30 juni bij het dan te behandelen Statenvoorstel aanvullende kaders recreatie en toerisme en beleidsuitwerking zien waarbij in bestaande provinciale programma's

verbeteringen voor recreatieve beleving ingebracht worden. Ik heb daar al vaker aandacht voor gevraagd.

Dan het voorstel van vandaag. Beide voorgaande commissies kenden de nodige scepsis over de druktemonitor, een spreidingsmiddel waar de gedeputeerde zichzelf ook nogal druk over maakt. In het memo van gisteren wordt melding gemaakt van in totaal 35.000 gebruikers, maar onduidelijk is of dat niet steeds dezelfde mensen zijn. Want als je 35.000 deelt door 188 teldagen, ik heb ze geteld, dan kan het in theorie ook gaan om slechts 185 unieke personen. Het is waarschijnlijker dat de druktemonitor regelmatig gebruikt wordt door een beperkter aantal mensen, dan incidenteel gebruikt wordt door tienduizenden. Wij vinden overigens dit soort tools wat meer passen bij een organisatie als de ANWB, die is daar veel beter toe geëquipeerd. Maar toch verdedigt gedeputeerde Schaddelee de druktemonitor te vuur en zwaard en we hebben dan ook de indruk dat de opdracht hiertoe al verstrekt is. Graag toelichting door de gedeputeerde of dat inderdaad zo is en of hij nou echt zo flabbergasted is van die gebruikscijfers.

Dan het tweede element van dit Statenvoorstel, de campagnes. JA21 onderschrijft de gekozen focus en thematiek van de campagnes en ook de keuze, het is een goede keuze, om deze vooral in de provincie zelf te voeren. Redenerend vanuit het woonadres van de eigen recreant of het vakantieadres van de toerist. Wij zien liever dat het bedrag voor de druktemonitor wordt toegevoegd aan het campagnebudget en een amendement dienaangaande zullen wij dan ook steunen. En indien dat amendement wordt aanvaard, stijgt ook de kans dat we het dan geamendeerde Statenvoorstel ondersteunen. Afrondend, als deze provincie echt wat wil betekenen, investeert ze in het veraangenamen of aangenaam houden van plekken waar mensen even bij willen komen of zich laten inspireren. Plekken waar nu 45.000 mensen geheel of gedeeltelijk in onze provincie hun brood mee verdienen en plekken waar duizenden bedrijven hun omzet geheel of gedeeltelijk bij toeristen en recreanten vandaan halen. Wordt vervolgd op 30 juni.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Welschen.

Mevrouw **WELSCHEN**: Ook het CDA kan het voorstel, zeker met betrekking tot het toerismedeel steunen. Waarom? Toerisme, dat is al eerder gezegd, is van groot economisch belang voor onze provincie en kan zeker in deze COVID-crisis een boost gebruiken. Een belangrijk punt hierbij is ook dat de werkgelegenheid voor een op de vijf banen bestaat uit banen uit de toerismesector. Dus wat dat betreft steunen wij dit voorstel. Nog wel kanttekeningen bij de druktemonitor, daar is het CDA niet de enige in, zo te horen.

We hebben het er al eerder over gehad in commissievergaderingen en ook in de andere commissievergadering Recreatie, en het memo is nog niet helemaal overtuigend voor het CDA, of die druktemonitor nou echt een toegevoegde waarde heeft voor het versterken van het toerisme. Er is toch een aardig bedrag mee gemoeid van 175.000 euro. Aan de andere kant is spreiding natuurlijk wel gewenst en belangrijk. Dus ik ben toch nog wel even benieuwd naar de reactie van de gedeputeerde. Is dat crowdmanagement vooraf nou mogelijk, kun je mensen van tevoren sturen? Het is een forse investering en wat worden bijvoorbeeld de beheerkosten, bijvoorbeeld van ICT en kunnen we in 2021, als we hier toch voor kiezen eventueel, een evaluatie over het nut en de noodzaak van deze monitor inplannen? Dus nog wat aanvullende vragen wat betreft de druktemonitor en we zijn met de rest van het voorstel akkoord.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Kamp.

De heer **KAMP**: Vanuit D66 zou ik drie punten willen inbrengen. We kunnen vooral vanuit een economisch oogpunt naar dit voorstel kijken maar ik denk dat er nog een ander oogpunt is wat hier gezegd moet worden. We wonen gewoon in een prachtige provincie die

heel veel recreatieve gebieden heeft en dat is iets om trots op te zijn. Het gaat D66 dus niet alleen om werkgelegenheid of om economische factoren maar ook om de intrinsieke waarde die deze provincie in zich draagt en dat wil ik hier wel even benoemen want dat is iets wat denk ik ook belangrijk is.

Het is goed dat er ook aandacht is voor het gebruik van de fiets en het wandelen in deze mooie provincie, het gaat niet alleen over zakelijk toerisme. Ik heb de vier afzonderlijke voorstellen ook bestudeerd en ik wil eigenlijk GS een compliment geven dat dit voorstel niet vanuit een torenkamer is bedacht maar dat dit ook in overleg met de toeristische sector is ontwikkeld. Dus dat is heel fijn.

Het tweede punt, we hebben in de commissie ook vragen gesteld ten aanzien van het gebruik van de druktemonitor. Ik heb zelf ook nog wat aanvullend onderzoek gedaan. Wij zijn niet de enige provincie die met een druktemonitor wil werken. Ik heb begrepen dat Gelderland dat ook doet. Alleen het grote verschil is dat Gelderland al 1 juli die druktemonitor afheeft en openbaar stelt. Overigens moet ik wel zeggen dat ook daar de cijfers heel positief zijn, wat ik lees op het internet en dat daar in ieder geval blijkt dat die druktemonitor zijn meerwaarde heeft getoond. Waar we wat moeite mee hebben is dat in het Statenvoorstel nog staat dat het onduidelijk is wanneer de verplichte sluiting ophoudt. Gelukkig kunnen we na 5 juni meer dingen open gaan stellen en daarmee de vraag naar de noodzaak en het belang van nu nog het doorontwikkelen. Ik zou aan de gedeputeerde willen vragen hoe hij hier in staat. Dank overigens ook voor het aanvullende memo met nog wat extra cijfermatige onderbouwing. Dat is afgelopen maandag binnengekomen en dat heb ik doorgenomen.

Ten aanzien van het totaal van het Statenvoorstel vinden wij het als D66 fijn dat we de toeristische sector hierin kunnen steunen en tegemoet kunnen komen. Ik zou alleen als het gaat om die druktemonitor, volgens mij vroeg het CDA daar ook naar, nog aan GS willen vragen of er nog een moment van tussentijdse evaluatie kan zijn. Wat D66 is het dus ja, mits wij ook kunnen monitoren en meesturen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Suna.

De heer **SUNA**: Wat duidelijk is, is dat de branche heel veel tegenslagen heeft gehad het afgelopen jaar en dat daar de nodige aandacht en steun voor moet komen. Daarom zijn we ook blij dat dit voorstel voorligt. Allereerst sluit ik mij aan bij de woorden van mevrouw Boelhouwer van GroenLinks en kan ik beamen dat, zeker naar de nieuwe situatie kijkend dat er aandacht voor moet zijn voor de beloning van personeel. Dat is iets wat ook wij van de PvdA van groot belang vinden op het gebied van toerisme.

De heer **DERCKSEN**: Mevrouw Boelhouwer zei het ook, ik heb het maar even laten lopen maar ik denk niet dat iemand tegen een fatsoenlijke beloning voor het horecapersoneel is. In tegendeel, ze zijn trouwens heel moeilijk te vinden heb ik begrepen, dus ze zullen wel moeten. Welk instrument ziet u dat de provincie heeft om hier daadwerkelijk het onderscheid te maken?

De heer **SUNA**: Het belangrijkste is bewustwording en dat dit in contacten met de sector benadrukt wordt dan wij dit in de provincie het belangrijk vinden en dat er ook vanuit de Staten de oproep is ervoor te zorgen dat er een fatsoenlijke beloning komt, kijkend naar de richtlijnen. Daarnaast is het belangrijk dat er vanuit de sector wat coulance is want wij gaan hen nu ook op een bepaalde manier ondersteunen en daar vraag je ook wat voor terug. Dat is het minste wat je kan doen. Het kan niet zo zijn dat jij gaat bepalen hoe zij hun mensen gaan belonen maar ik denk dat als je het onder de aandacht brengt, er wel gehoor aan gegeven zal worden. Als je niets doet en het laat lopen dan gaan ze voor de meeste marge is de ervaring van de afgelopen jaren.

Ik wil toch even ingaan op waar we het voor doen, promotie en reclame. De gedeputeerde gaf in de commissie aan dat het verzoek vanuit de sector zelf is gekomen. Als PvdA willen we graag zien dat de ingezette middelen het doel ook hebben dat er werkplekken gecreëerd worden. Dus niet dat het alleen bekendheid creëert maar dat daar ook mee gepaard gaat dat er arbeidsplaatsen komen, dat zagen we niet zo nadrukkelijk terug in het voorstel. Ik zou graag willen horen hoe de gedeputeerde daar naar kijkt. We weten dat de jongeren die bij horeca en evenementen zijn ingezet het afgelopen jaar geen werk hebben kunnen vinden. De oproep is dan ook te zorgen dat zij aan de bak kunnen. Meneer Dercksen gaf net aan dat ze geen mensen kunnen vinden en ik ga ervan uit dat daar snel verandering in kan komen met de zomerperiode als er weer meer mag.

Zoals vaker aangegeven willen wij niet dat de inzet is om toeristen vanuit het buitenland naar de regio te halen maar dat we vooral kijken naar toerisme in de omgeving en eventueel iets breder naar Nederland, Duitsland en België. De focus moet niet zijn op mensen vanuit Azië, Afrika of Amerika. Daarbij is het ook belangrijk dat dagtoerisme voor mensen die in de regio wonen onder de aandacht wordt gebracht.

Ik heb geen moeite met de doorontwikkeling van de druktemonitor. Het is goed dat wij in beeld hebben waar de drukke plekken zijn. Dit niet alleen kijkend naar nu maar ook straks naar postcorona. Ik denk wel dat er rekening gehouden moet worden met de kritische kanttekeningen die gezet zijn tijdens de commissie en dat nut, meerwaarde en cijfers goed onderbouwd worden. Ik die zin is dat een oproep aan het college om daarmee aan de slag te gaan.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Koerts.

De heer **KOERTS**: Dit is de eerste keer dat ik hier het woord voer maar als u het goed vindt beschouw ik mijn bijdrage bij agendapunt 9 als mijn maidenspeech en houd ik het nu bij een korte verklaring. Zoals door mijn college in de commissie al aangegeven staan wij als fractie positief-kritisch tegen over dit voorstel. We ondersteunen uiteraard de doelstelling om de sector uit de crisis te helpen en begrijpen ook de inzet van COVID-gelden voor dit doel. Niet alle doelen zijn wat ons betreft concreet genoeg uitgewerkt maar we hebben hier wel begrip voor gezien de urgentie voor de sector. Daarbij helpt het dat de beantwoording door de gedeputeerde in de commissie duidelijkheid gaf en ook de toezegging van een evaluatie aan het einde van recreatieve seizoen. Daarom kunnen we dit voorstel steunen, inclusief de doorontwikkeling van de druktemonitor.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Dercksen.

De heer **DERCKSEN**: Onder één voorwaarde kunnen wij dit voorstel steunen. We kunnen het steunen omdat het aan een aantal belangrijke criteria voldoet die onze fractie stelt aan het uitgeven van het coronageld. We gaan nu acteren en niet over drie jaar is daar een van. Het is een hardgeraakte sector en de sector is betrokken geweest bij de planvorming hoewel er ook wel wat op af te dingen is want de kans dat de Destinatie Marketing Organisatie niet enthousiast zal zijn voor het toekennen van extra marketingbudget, is niet zo heel groot. Onze voorwaarde is het schrappen van het budget voor de druktemonitor. Niet omdat we tegen die monitor zijn, ik wil ook niet vervallen in een inhoudelijke discussie hierover, maar alleen 175.000 euro uitgeven om hem alleen wat betrouwbaarder te maken, wat tellinten op te hangen en wat pilots uit te voeren vinden wij in dit stadium een onnodige uitgave. Je ziet dat de coronabeperkingen worden teruggebracht en landen buiten de EU zoals het Verenigd Koninkrijk en Israël zijn al helemaal afgeschaald. Dat maakt wat ons betreft de investering in deze vorm voor deze druktemonitor overbodig. Maar ik merk dat de coalitiepartijen al weer tot de orde zijn

geroepen en zelfs de heer Kamp die kritischer was dan ik over de druktemonitor staat al weer in het gelid. We hebben desalniettemin een amendement ingediend.

De **VOORZITTER** deelt mee dat het volgende amendement is ingekomen:

Amendement A45 van het lid Dercksen (PVV) inzake Geen doorontwikkeling druktemonitor.

Provinciale Staten van Utrecht in vergadering bijeen op woensdag 2 juni 2021, ter bespreking van het Statenvoorstel versterking en herstel (zakelijk) toerisme,

Constaterende dat;
• de doorontwikkeling van het project Druktemonitor ook na de Covid-19 pandemie volgens GS zijn waarde zou behouden, omdat het bijdraagt aan de spreiding van recreanten,
• de problemen (drukte en spreiding) die zich nu voordoen bij (zakelijk) toerisme volledig Covid-19 / Corona zijn gerelateerd,
• de inzet voor de Druktemonitor zou normaal niet nodig zijn geweest en ook niet hebben plaatsgevonden zonder Covid-19 / Corona.

Overwegende dat;
• Covid-19 pandemie in Nederland duidelijk op zijn retour is en wij volgens de Minister van Volksgezondheid Welzijn en Sport terugkeren naar een “normale situatie” zonder beperkingen per 1 september 2021,
• de Druktemonitor na introductie gepromoot is en alleen toen veel bezoekers heeft getrokken. Gaandeweg de periode is het bezoek verminderd en de afgelopen 5 maanden hebben er slechts 21.588 personen gebruik van gemaakt en ook het aantal sessies zakte naar slechts 1.3,
• dat een zo’n laag gebruik van de Druktemonitor en de op retour zijnde Covid-19 / Corona pandemie, een doorontwikkeling met een investering van 175.000 euro niet bijdraagt aan een versterking en herstel van het toerisme in Utrecht.

Draagt het college op:
Beslispunt 1 b: doorontwikkeling Druktemonitor te schrappen;
Beslispunt 2 het bedrag van maximaal 750.000 euro te wijzigen in 575.000 euro

Het amendement maakt deel uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van der Steeg.

De heer **VAN DER STEEG**: In dit voorstel wordt de beweging richting het oude normaal zo snel mogelijk aangejaagd. Men wil weer terug naar de situatie zoals deze voor de uitbraak van de COVID-19-pandemie was. We hebben echter al gemerkt dat het niet noodzakelijk maar vooral ook niet wenselijk is om terug te keren naar deze oude situatie. Het blijkt niet nodig om iedere dag in de file staan, onderweg naar een werklocatie, of heen en weer te reizen voor een overleg of conferentie. Digitaal vergaderen lijkt het nieuwe normaal te zijn. Wat men vaak niet vanuit huis kan is recreëren. Sinds de uitbraak van de pandemie is er een enorme toename van bezoekers in natuur en groene recreatiegebieden. Deze gebieden zijn daardoor flink onder druk komen te staan. Door de bevolkingsgroei zal deze druk alleen nog maar groter worden. Op dit moment is er een achterstand van 500 hectare met betrekking tot groene recreatiegebieden. De PvdD is van mening dat deze recreatiegebieden ook recht hebben op herstel en dat ze uitgebreid moeten worden om de toegenomen structurele druk beter te verdelen. Slechts het Groen groeit mee-principe is

hier niet meer toereikend. De COVID-pandemie laat zien dat er ook los van verstedelijking behoefte is aan meer groen. Daarbij komt dat meer natuur ook bijdraagt aan het behalen van andere provinciale doelstellingen zoals meer biodiversiteit en het bijdragen aan de bomenstrategie. Daarom zullen we een motie indienen tijdens de behandeling van de Voorjaarsnota waarbij we een deel van de coronagelden willen linken aan natuur c.q. groene recreatie, want zeg nou zelf voorzitter, het is toch veel prettiger om elkaar nu en postcorona niet te passeren op dezelfde pietluttige postzegeltjes groen. De motie is nog niet geschreven en u mag mijn bijdrage lezen als een uitnodiging aan de andere fracties om hierover met ons mee te denken.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Eggermont.

De heer **EGGERMONT**: Zoals wij ook in de commissie hebben aangegeven, wordt er een grotere broek aangetrokken dan dat er eigenlijk daadwerkelijk plaatsvindt. Wat ons betreft had dit voorstel beter ‘Overeind houden Destinatie Marketing Organisaties’ mogen heten. Want dat is feitelijk ook wat het doet. Door het wegvallen van de bijdrage van de sector maar ook door bezuinigingen uit gemeenten vallen die nu om. Wat ons betreft is een incidentele injectie nuttig maar we zullen er heel streng op zijn dat het inderdaad ook incidenteel is en dat we daardoor niet een taak van of de sector zelf of de gemeenten gaan overnemen. Wij kunnen instemmen met dat bedrag om tijdelijk die organisaties overeind te houden.

Ten aanzien van de druktemonitor zullen we het voorstel om dat uit het voorstel te schrappen ondersteunen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan Van den Dikkenberg

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: In de behandeling in de commissie bleef er niet veel meer over dan economie en banen als basis van de hersteloperatie. Ik kan me bij het eerste deel van het betoog van de PvdD aansluiten, dit oogt als een hersteloperatie van de recreatieve sector. Terwijl die misschien niet zal herstellen als je het aan de markt overlaat. Dat weten we niet en daar moeten we ons op bezinnen in plaats van acteren in een soort van paniekverhaal. Ik sprak laatst iemand die altijd in de horeca actief was en die nu als bouwvakker actief is en dat levert een veel beter salaris op, aansluitend op het verhaal van mevrouw Boelhouwer, hij had er ook nog plezier in en gaat waarschijnlijk nooit meer terug de horeca in omdat dit ook gewoon een hele leuke wereld is om in bezig te zijn. Dat sluit aan bij de constatering van de markt dat er veel te weinig personeel overblijft voor de horeca. Het is maar de vraag of de marktvraag herstelt en daarom zouden we ons dieper moeten bezinnen dan er nu als overheid actief in te stappen om dat overeind te houden en te gaan herstellen.

Mevrouw **BOELHOUWER**: zoals u zelf al zegt zijn we het deels eens maar dit voorstel is toch veel breder dan alleen horeca?

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Ik beschouw het nu als dat er iemand actief is in de horeca maar zo heb je in het toerisme misschien ook banen die niet herstellen en zeker ook in het zakelijk toerisme zijn er waarschijnlijk veel banen die niet terug gaan komen en die op andere plaatsen ingevuld moeten worden en misschien nu al ingevuld worden.

Mevrouw **BOELHOUWER**: Dat klopt, dat is voor een deel al zo in de congreswereld zijn veel nieuwe banen en expertises gevraagd maar het punt is dat er ook veel gerecreëerd wordt in onze provincie waar we toch ook in de toekomst belang aan hechten, om maar een voorbeeld te noemen.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Jazeker en met het risico dat we de commissievergadering overdoen heb ik er toen ook al op gewezen dat het best gek is als

we allerlei campagnes gaan zitten voeren om mensen uit de woning te lokken terwijl mensen misschien hele andere manieren van recreëren en toerisme na staan. Na de coronacrisis. Ik sprak laatst met een theaterdirecteur die zegt: Ik vraag me af of ik die shows 's middags nog wel vol krijg omdat mensen de weg naar het bos en naar de groene recreatie hebben gevonden.

Mevrouw **WELSCHEN**: Ik vraag me af wat dan de boodschap van de SGP nu aan de ondernemers in de toerismesector is.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: We hebben steeds de lijn gehad dat we geen ondernemers gaan ondersteunen want we hebben het gehad over winkels en allerlei branches die steun zouden kunnen gebruiken en heel zwaar zaten. Dat moet je dus sectoraal beschouwen. De boodschap van de aan de ondernemers zal zijn dat er NOW-regelingen zijn waar de rijksoverheid voor verantwoordelijk is en dat wij als provincie u als ondernemer niet overeind kunnen houden.

Mevrouw **WELSCHEN**: Dat is momenteel, maar voor de toekomst? Het is een grote sector voor de provincie en ik vind dit antwoord nog iets te mager.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Dat is precies wat er mist in het Statenvoorstel. Wat is nou onze toekomstige visie op recreatie en toerisme in deze omgeving? Is het nu sec het herstel naar het oude normaal en het in stand houden van de banen? De eerste twee redenen van de gedeputeerde toen ik hem daar naar vroeg, waren banen en werkgelegenheid. Dat is ongeveer hetzelfde en de tweede reden was economisch gedreven. Dus die visie, ja graag, maar dat doen we volgens mij bij het PRenT-programma en daar hebben we het ook over gehad. Daar moeten we bezinnen wat het herstel is, wat er geanalyseerd moet worden en wat er exact plaatsvindt. Ik mis die analyse, er is een hoop vraag weggevallen en bijdragen, maar wat vindt er nou precies plaats en waar gaan wij op acteren als overheid, of gaan we gewoon, ik heb het in de commissie een smidsvuurtje genoemd, die blaasbalg aanjagen en kijken of het vuurtje weer opstart.

De heer **WEYERS**: Ik zou de heer Van den Dikkenberg willen uitnodigen om dat soort dingen vooral ook op 30 juni te behandelen wanneer er een Statenvoorstel voorligt voor nadere kaders toerisme en recreatie, als ik het goed gelezen heb, geagendeerd staat. Dit voorstel is alleen een steuntje in de rug voor de nog overgebleven bedrijven in de vrije tijdssector om door met iets promotie wat extra omzet te willen bezorgen. Dat kan in mijn optiek toch niet echt een groot probleem zijn. Die andere, meer substantiële dingen, laten we dat 30 juni doen is mijn voorstel.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Goed voorstel, dan gaan we het er dan over hebben. Ik kijk er naar uit.

Dan de druktemonitor. Het is misschien wat direct uitgedrukt maar het ziet er voor mij als een nutteloos instrument uit, zeker als je ziet dat mensen uit noord Groningen kijken of ze bij Amelisweerd kunnen gaan wandelen, als je op het kaartje kijkt van de adressen die dat bezocht hebben. Dat zegt wel iets over de regionale aantrekkingskracht van dat gebied, dat is wel weer mooi en daar gaan we het later weer over hebben. Wat ons betreft is het, gezien de lage bezoekersaantallen en de gevraagde bijdrage voor de doorontwikkeling, nu niet urgent. Dit zeker niet omdat we al weer richting versoepelingen gaan en dat is ook gelijk gelinkt aan de coronadekking. Wat ons betreft is de coronadekking voor de druktemonitor slecht uitlegbaar omdat we veel meer gaan versoepelen en het juist onderbouwd wordt in het memo dat het van blijvende waarde kan zijn en is als het goed ontwikkeld wordt. Wat ons betreft is dekking vanuit de coronagelden dan onjuist en zouden we dat uit de reguliere gelden moeten kunnen dekken.

Het verwondert ons een beetje dat juist rond die druktemonitor, daar hebben we in de commissie natuurlijk het een en ander over besproken, in het memo veel aanvullende informatie zat en motivaties, ook nog het staartje motivaties naast de cijfers. Er werd alleen gevraagd naar cijfers maar er zaten nog wat redenen bij. .Het was verhelderend geweest

als dat in het Statenvoorstel had gestaan dus wat ons betreft was of het Statenvoorstel niet helemaal volledig of is de motivatie er later bijgegeven. Wat ons betreft zou het een aanbeveling zijn voor een volgende keer om dat direct in het Statenvoorstel op te nemen zodat het daar in de commissie ook over kan gaan. Afrondend, wij steunen dit voorstel dit keer niet.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Hoek.

Mevrouw **HOEK**: Om te beginnen zal 50PLUS het voorstel steunen, maar we willen toch nog wel ingaan op een paar dingen. Wij willen aandacht vragen voor wat de provincie kan betekenen en faciliteren. Dat zijn natuurlijk de Toeristische OverstapPlaatsen (TOP) in combinatie met toiletten. Verder willen we het hebben over de verbindingen, vooral bijvoorbeeld fietsroutes. We hebben in Nigtevecht een fietsbrug over het Amsterdam-Rijnkanaal aan laten leggen van meer dan 10 miljoen. Dat was dan wel gezamenlijk met de provincie Noord-Holland, en vervolgens stap je op de fiets en dan kom je, en daar wil ik zeker aandacht voor vragen, bij een zijkanaal van het Amsterdam-Rijnkanaal, en dan moet je met je fiets een brug over, en dan moet je recht omhoog, een klein stukje horizontaal en dan weer recht naar beneden. Het is een gevaar voor eigen leven, ik wil niet zeggen dat een kabelbaantje dan een oplossing is, dat weten we vanuit de pers, onlangs. Maar ik zou wel ook voor de verbindingen, om die fietsroutes van voor tot achter en helemaal door de provincie te doen, juist op deze plaatsen, aandacht willen vragen. En dan ook nog eens een keertje niet alleen over het land met de fietsroutes, maar ook op water. Dat de pontjes altijd wel continu varen.

Verder wil 50PLUS ook nog aandacht vragen, want dat heeft wel met ondernemers te maken, voor de reclame voor de agrarische producten. We weten wat er een jaar geleden is geweest toen er opeens een bordje van ‘hier te koop, eieren’, wat een verkeerde verbeelding was, dat er een hetze ontstond naar agrariërs toe om hun producten te kunnen verkopen. Dat was in het begin van de corona. Dat we er ruimhartig mee omgaan als ze een paar tafeltjes neerzetten met een paar stoeltjes, dat er niet meteen gezegd wordt: hier heb je een terrasvergunning voor nodig. Laten we niet vergeten, alle agrariërs die met hun producten aan de kant van de weg staan langs fiets- en autoroutes, zijn ook weer een mogelijkheid voor toiletbezoek. Dus we moeten gewoon het een met het andere combineren.

Verder, de druktemonitor. Ik heb altijd al gezegd, zo langs als ik in de Staten zit, maar dat zeg ik ook in de gemeente: we moeten wel oppassen dat het hier geen Giethoorn gaat worden. Maar het is nou eenmaal zo, in de zomer is het drukker dan in de winter. Dus we ervaren het vanzelf wel en als de verbindingen en alles goed gefaciliteerd worden, dan krijg je vanzelf spreiding.

Daarnaast vindt 50PLUS dat we de verantwoordelijkheid gezamenlijk hebben met de gemeenten, de provincie, de ANWB en de ENWB. ENWB staat voor de Enige Nederlandse WielrijdersBond. Ik heb zelf nog aan de wieg daar van gestaan.

50PLUS sluit zich wel aan bij de PvdD want door corona is toch wel gebleken dat als men massaal de paden en de weiden ingaat, de natuur toch wel erg kwetsbaar is en zeker in het voorjaar als het broedseizoen er is. Niet alleen voor de vogels maar ook voor allerlei dieren die dan nestjes bouwen om hun kindertjes te kunnen krijgen. Tot zo ver.

De **VOORZITTER**: Dan stel ik vast dat u allen uw inbreng in de eerste termijn hebt kunnen leveren vanuit de Provinciale Staten.

De **VOORZITTER** geeft het woord, ter beantwoording aan gedeputeerde Schaddelee.

Gedeputeerde **SCHADDELEE**: Dank voor de brede vragen en opmerkingen die gemaakt zijn. Het is inderdaad goed om bij dit soort voorstellen even terug te gaan naar the why, u kent hem van mij, waarom doen we dit. Volgens mij doen we dit omdat we een hele belangrijke economische sector hebben die we graag vitaal willen houden, namelijk de recreatieve en toeristische sector. Mevrouw Welschen heeft benadrukt dat het vanuit omzet maar ook vanuit banen een heel belangrijke sector is. De heer Van den Dikkenberg zegt terecht dat het niet alleen vanuit economische redenen is dat we met dit plan komen, maar ook het grote nut van de voorzieningen die de ondernemers met elkaar in de lucht houden, ook voor onze eigen inwoners. De belangrijke recreatieve functie waar de heer Weyers ook al terecht van zei dat we het qua bezoekersvolume voor een groot deel moeten hebben van medegebruik. Dat ondersteunt denk ik ook de interactie die er is. Het gaat dus niet alleen maar om toeristen en zakelijke toeristen maar het gaat ook om de recreatie van onze eigen inwoners.

Dan wil ik de vragen langslopen. Mevrouw Boelhouwer vroeg om oog te hebben voor niet alleen maar profit maar juist ook voor people and planet; zorg dat je deze tijd, deze transitie gebruikt om de sector er op een goede manier uit te krijgen. Dat sluit ook aan bij wat de heer Van der Steeg zei, van we moeten niet zo snel mogelijk terug naar het oude normaal, maar kunnen we ook niet voor deze sector kijken of er een nieuw normaal is. Ik zie erg uit naar het debat dat we de volgende ronde daar kennelijk over gaan krijgen. Maar ook in dit verhaal, met die DMO's spreken we natuurlijk over hoe je ervoor kan zorgen dat je vooral ook inzet op duurzaamheid, als je kijkt naar de vitalisering van deze sector. Ik heb daar volgens mij in de stukken ook verschillende voorbeelden van genoemd. We hebben heel veel ondernemingen in de branche die daar heel zwaar op inzetten en die zich in die zin ook echt profileren. Maar het is zeker goed om dat als aandachtspunt mee te blijven nemen.

Door verschillende van u is ook aandacht gevraagd voor het gegeven dat bij het nieuwe normaal ook goede arbeidsvoorwaarden horen. Die kwam voor mij wel een beetje als verrassing, ik had dit onderwerp niet per se zien aankomen toen het ging over het herstel van de toeristische sector. Ik heb daar na de commissie eens over nagedacht of ik daar de middelen voor heb. In de commissievergadering heb ik gezegd, en daar sta ik nog steeds achter, dat er op zich vanuit de provincie niet direct aanknopingspunten zijn om aan de cao-tafel te gaan zitten en zich hier actief tegenaan te gaan bemoeien. Ik heb lang genoeg bij de vakbond gezeten om de plek van de provincie te kennen. Ik zit in het innovatieplatform op de Heuvelrug en daar spreek ik natuurlijk ondernemers, ook over dit herstelplan. Het is goed dat als ik daar de volgende keer aanschuif ik proactief dit onderwerp onder de aandacht breng en zeg dat het gaat om de vitaliteit van de sector en de aantrekkelijkheid voor de recreanten en om behoud van banen en oproepen ook oog voor te hebben voor de arbeidsvoorwaarden. Als je een gezonde sector wilt zijn dan horen dan ook gezonde arbeidsvoorwaarden bij. Dus ik zal dat punt op die manier ook opnemen in de gesprekken die ik heb met ondernemers uit deze sector. Dat lijkt me een van de weinige middelen die ik heb.

Mevrouw **BOELHOUWER**: Dank u wel voor deze toezegging. Ik citeer nog heel even uit het voorstel als het gaat over de wijze van financiering. Ik citeer: 'Op dit moment wordt uitgezocht wat passend en rechtmatig instrumentarium is dat ingezet moet worden per verschillend onderdeel.' We kennen vele subsidieverordeningen waar ook allerlei criteria in staan dus ik wil u vragen ook daar over na te denken. We doen dat ook bij andere subsidieverordeningen. Ik ga u geen minimum uurtarief meegeven en ook geen verbod op welk type contract dan ook. Dat komt elders vandaan maar ik wil dit instrument, dat u zelf ook benoemt, nog even onder de aandacht brengen.

De heer **JANSSEN**: Een interruptie op mevrouw Boelhouwer want ik begrijp het even niet. We gaan subsidie geven aan Direct Marketing Organisaties zoals de heer Eggermont betoogd heeft, maar daar werkt geen horecapersoneel. Ik vind het prima om de gedeputeerde met allerlei zaken op pad te sturen maar ik denk dat de sector er nu vooral behoefte aan heeft dat er actie wordt ondernomen. Het is terecht dat u aandacht vraagt voor het personeel en ik denk dat de gedeputeerde daar prima op heeft gereageerd, maar laten we alsjeblieft oppassen dat we niet een bureaucratisch festijn…want dan wordt de put gedempt als het kalf al verdronken is. Dus actie en hier nu niet allemaal gekke dingen gaan zitten bedenken.

Mevrouw **BOELHOUWER**: Ik ben heel blij dat de VVD ondersteunt wat de gedeputeerde aangeeft. Ik bedenk geen gekke dingen, ik bedenk dingen waar wij maatschappelijke doelen mee willen bereiken en een gezonde werkende samenleving in onze provincie is daar een van en dat zou de VVD zeer moeten aanspreken.

De heer **SUNA**: Ik wilde toch ook even reageren op de VVD. De gedeputeerde heeft aangegeven dat hij het wel aan de orde kan stellen en als je zelf met geld over de brug komt, dan kun je daar wat meer nadruk op leggen. Dat is wat denk ik mevrouw Boelhouwer ook vooral aangeeft. Het is dus niet zo dat je daar direct de ondernemers mee lastig valt maar als je met middelen komt, heb je meer zeggenschap en zal er meer geluisterd worden dan wanneer dat niet het geval is.

De heer **JANSSEN**: Maar het geld gaat niet naar die ondernemers waar het horecapersoneel waar u voor opkomt werkt. Het geld gaat naar de Direct Marketing Organisaties, dat is het hele punt. Je kunt dus wel allerlei subsidievoorwaarden opleggen, meer het heeft nul effect. Laten we onze tijd dan dus ook anders besteden.

De heer **SUNA**: Ik zie het ook niet als eis maar als mogelijk gespreksonderwerp omdat de middelen uiteindelijk bedoeld zijn ten gunste van die horeca. Dat is de gedachte erachter en volgens mij begrijpt de gedeputeerde wel wat ik bedoel.

Gedeputeerde **SCHADDELEE**: Laat ik daar in het veilige midden gaan zitten. Arbeidsvoorwaardengerelateerde voorwaarden kunnen geen onderdeel zijn van de subsidie, precies om de reden die de heer Janssen aangeeft. Ik kan niet in de richting van de DMO's zeggen dat zij de subsidie alleen krijgen als zij regelen dat hun achterban, via een landelijke tafel, iets gaat doen aan de arbeidsvoorwaarden. Die route kan ik niet letterlijk opnemen in de subsidies. De sleutel die de heer Suna mij in zijn eerste bijdrage aan aanreikte is dat hij benadrukte dat het gaat om bewustwording. Daarom voel ik me vrij om bij zo een innovatietafel of op een andere plek met ondernemers uit deze sector dit aan te stippen en aan te geven wat ik belangrijk vind en wat mij ook vanuit Provinciale Staten is aangereikt, om oog te hebben voor goede arbeidsvoorwaarden in de sector omdat iedereen daar wat aan heeft. Dat is dus zonder dat ik daar instrumentarium voor heb, maar het is wel goed om daar qua bewustwording iets mee te doen.

Mevrouw **BOELHOUWER**: Ik herken best een paar dingen van wat de gedeputeerde zegt maar ik zou u toch wel willen oproepen om u in deze aan de verschillende tafels niet te klein te maken. We weten ook heel goed hoe de lobby aan de andere kant werkt dus ik zou me niet laten afschepen met dat we het niet bureaucratisch moeten maken. We moeten doen wat we kunnen.

Gedeputeerde **SCHADDELEE**: Dat neem ik zeker mee en maakt u zich geen zorgen, ik probeer me niet kleiner te maken dan strikt noodzakelijk. We gaan wat mij betreft

naar de vragen van de heer Janssen van de VVD. We hebben het er in de commissie al over gehad hoe dat schrappen van middelen voor toerisme vorig jaar in de begroting zich verhoudt tot dit herstelplan. Het is wel goed in te gaan op de vragen die hij en velen van u stelden over of er nu per se geld vanuit de coronapot moet naar het doorontwikkelen van de druktemonitor. Dat is een vraag die best breed leeft, en vervolgens de vraag of het instrument van de druktemonitor wel geschikt is voor het stimuleren en het spreiden. Laat ik eerst op het eerste punt in gaan. De SGP en andere hebben aangegeven dat we gaan afschalen qua beperkende maatregelen en dat het niet meer zo relevant is vanuit corona nog in te zetten op spreiding. We gaan vanaf vijf juni wat versoepelingen krijgen maar een belangrijke basisregel als 'Houdt afstand' blijft tot 1 september van kracht. Ik ben van 1980 en wordt pas half juli voor de tweede keer gevaccineerd dus voor mij geldt tot die tijd afstand houden en volgens mij daarna ook nog. Het Verenigd Koninkrijk werd genoemd als voorbeeld. Ik ben absoluut geen epidemioloog maar vorige week hoorde ik een adviseur van Boris Johnson zeggen dat er met betrekking tot de Indiase variant nog wel voorzichtig gebleven moet worden. Zonder op dat punt in een glazen bol te kijken denk ik dat wij de komende zomer te maken blijven houden met de regels om afstand te houden, te blijven spreiden, niet te dicht bij elkaar te komen en de voorzorgsmaatregelen te nemen zoals we die de afgelopen tijd gewend zijn. Dit terwijl er tegelijkertijd ook veel meer kan en die dubbele boodschap is lastig. Daarom moeten we als overheid doen wat we kunnen doen om de spreiding in elk geval mogelijk te maken. Dat maakt dat ik denk dat het relevant blijft om de druktemonitor flink door te ontwikkelen en daar niet al te lang mee te wachten. De druktemonitor werkt nu met groen, oranje of rood als stoplicht en de kleur van het stoplicht wordt vooral gebaseerd op menselijke waarnemingen, mimimaal drie maal daags. Er wordt dan in de app doorgegeven of het groen, oranje of rood is en op basis van ervaringsgegevens wordt dat verrijkt. Dat is wat mij betreft nog niet betrouwbaar genoeg. Dat is de reden waarom ik zo snel mogelijk aan de gang wil gaan om het betrouwbaarder te maken en te gaan valideren en verrijken met de Resono-data zodat je in ieder geval meer grond onder de voeten krijgt. Het was een scherpe vraag van de heer Weyers of er niet al stiekem opdracht is gegeven voor het doorontwikkelen van de druktemonitor. Dat heb ik nagevraagd en dat is niet het geval. Het college wacht, zoals het dat altijd doet even netjes tot we toestemming hebben gekregen van uw Staten om het geld uit te gaan geven, voordat het opdracht geeft om het ook te besteden.

Wat ik wel een goede suggestie van de heer Janssen vond is om te kijken of je de druktemonitor, die nu een wat negatieve en daarmee on-Nederlandse prikkel heeft om weg te blijven omdat het te druk is, om te buigen naar een positieve prikkel om ergens wel naar toe te gaan omdat je daar wel de auto kunt parkeren of korting krijgt op een ijsje. Mevrouw Hoek is altijd geniaal in het combineren van allerlei dingen bij elkaar en kwam met idee om ook aan te geven dat je ergens agrarische producten kunt kopen of een toilet kunt bezoeken. Ik zou er zeker naar willen laten kijken of van de negatieve prikkel van het is te druk, blijf weg, gegaan kan worden naar: we hebben tien gebieden in de aanbieding waar het nu nog lekker rustig is en ga daar vooral heen. We zijn ook aan het kijken of we het met ondernemers kunnen combineren met marketinginstrumenten als bijvoorbeeld een gratis kop koffie of korting bij appelgebakje als je op een bepaald tijdstip op de dag naar een bepaald gebied gaat. Als je bijvoorbeeld ziet dat het ergens op maandagochtend in een gebied erg rustig is, kan daar op worden ingezet.

De heer **DERCKSEN**: Een paar opmerkingen over die druktemonitor. We vervallen toch weer in een inhoudelijke discussie hierover terwijl we het moeten hebben over het uitgeven van coronageld. Daar waar een groot deel van de oppositie zegt dat het voor hen niet hoeft. Er gaan pilots gedaan worden, dat kost tijd, daar ben je zo weer een paar maanden mee bezig en dadelijk sluit dit huis weer voor twee maanden in de zomervakantie. Dus welke zin heeft dat om dat nu van coronageld te doen binnen dit voorstel?

Zou het niet mooi zijn om eens naar een groot deel van de oppositie te luisteren en dit apart te behandelen zodat iedereen zijn ei er over kan leggen? Ik heb een aantal coalitiepartijen in de commissie gehoord en die waren buitengewoon kritisch of zelfs ronduit tegen. Wat is er gebeurd dat ze nu allemaal weer in het gelid springen? Van welke nieuwe bestuurscultuur zien wij nu weer de nieuwe uitingen?

De **VOORZITTER**: Ik stel vast dat de ene vraag op de weg ligt van de gedeputeerde en op de andere kunnen mensen als ze zich aangesproken voelen reageren.

Gedeputeerde **SCHADDELEE**: Uw eerste vraag viel voor mij uiteen in twee onderdelen; luister nou eens naar de oppositie. Zoals ik hier zit is er voor mij in deze zaal geen oppositie of een coalitie. Er zitten hier 49 Statenleden die alle 49 mijn baas zijn. Ik heb bij iedereen zitten meeschrijven en daarbij heb ik nergens genoteerd of iemand van de oppositie of van de coalitie is. Ik dat u mij ook zo kent want dat is niet hoe ik wil werken met uw Staten en dat geldt volgens mij voor het hele college. Het tweede punt is hoe je omgaat met die druktemonitor en of het niet even kan wachten. De pilots worden gepinpoint op gebieden waarvan we weten dat het heel druk gaat worden en waar het de afgelopen zomerse dagen al heel druk is geweest. Het is belangrijk om daar absoluut niet mee te wachten en vanwege corona hebben we daar nog steeds grote tekstkarren staan met: ‘Houdt afstand, anderhalve meter, en niet te veel mensen bij elkaar’. We hebben nu voor de begroting voor dit jaar geen extra middelen om de druktemonitor te ontwikkelen. Als u zegt dat u de druktemonitor niet wilt, dan kan ik de opdracht pas geven op het moment dat ik daar via de begroting geld voor heb geregeld, en dan kan het pas op 1 januari 2022. Dan is feitelijk het toeristische seizoen dat we voor ons hebben van 2021, verloren. En dat zou jammer zijn.

De heer **DERCKSEN**: ik heb de gedeputeerde op de man af gevraagd in de commissie in hoeverre je zelf gebakken zit aan dit onderdeel van het voorstel en hij liet dat min of meer open. Iedereen die in de commissie zat kan dat beamen. Er is nu geen enkele ruimte en bij de coalitiepartijen is er geen enkele ruimte, dus ik herhaal mijn vraag: Wat is er nu opeens gebeurd in de afgelopen week waardoor de gedeputeerde en de coalitiepartijen de druktemonitor als ondeelbaar onderdeel van dit voorstel zien.

De heer **EGGERMONT**: Ik hoor de gedeputeerde nu zeggen dat hij weet waar het druk gaat worden. Dan vraag ik me af waar we de druktemonitor voor nodig hebben. Ik snap ook dat de gedeputeerde niet zozeer coalitie en oppositie ziet maar ik hoop wel dat hij het liefste zo breed mogelijk gedragen Statenvoorstellen ziet. Voor ons is in deze discussie het amendement een onderdeel van het gehele voorstel waar je over stemt. Het is voor ons gemakkelijker om het incidentele geld uit te geven als dat zonder de druktemonitor is. Als u echt die druktemonitor wilt, dan kunt u toch ook met een voorstel komen, specifiek voor de druktemonitor en het er nu uit laten amenderen?

Gedeputeerde **SCHADDELEE**: Ter geruststelling, we hebben vorige week woensdag de commissievergadering gehad. De afgelopen week heb ik geen contact gehad met specifieke coalitieleden om te zeggen: wil je me alsjeblieft niet zo naar bejegenen als het gaat om de druktemonitor want dat vind ik niet gezellig. Nee, ik heb daar geen contacten over gehad na de commissievergadering van vorige week. Voor mij maakt iedereen daar zijn eigen afweging in. Ik heb wel vorige week bevestigd, toen u vroeg of de druktemonitor een halszaak was, en als u niet de druktemonitor wilt maar wel het steunpakket voor ondernemers dat ik dan toch kies voor het steunpakket voor de ondernemers omdat dat voor mij belangrijk genoeg is. Tegelijkertijd dien ik een integraal voorstel in waarin ik de samenhang zie tussen de druktemonitor en het belang voor de hele sector. Ik hoop niet dat

u mij dan kwalijk neemt dat ik een beetje knok voor de druktemonitor, want ik vind hem belangrijk genoeg en ik denk dat we er het komend jaar, seizoen en komende maanden gewoon heel veel plezier van gaan hebben. Meneer Eggermont die zegt dat de gedeputeerde al weet waar het druk is, we kunnen in zijn algemeenheid zeggen wat de drukkere gebieden zijn en de wat minder drukke gebieden, maar wat je met de druktemonitor wilt is dat je juist specifieker gaat worden en preciezere data gaat delen met recreanten en bezoekers over dat Amelisweerd over het algemeen druk is maar of dat ook op maandagochtend om 10.00 uur zo is en of dat zo is als het 30 graden is of ook als het regent en het maar 10 graden is. Je wilt meer real live de data beschikbaar stellen en op die manier proberen te sturen en een stukje crowdmanagement te doen.

De heer **WEYERS**: Ik heb in mijn bijdrage ook gezegd dat we vinden dat dit veel meer bij een landelijke club als de ANWB thuishoort. Stel dat je in Rhenen, Bunschoten of Wijk bij Duurstede woont, dan weet je niet wat er aan de andere kant van de provincie gebeurt en we gaan ook geen filemonitor verzinnen. Het ding is gewoon niet effectief. Het is symbolisch. Je kunt ook als 12 provincies een bepaald bedrag bij een organisatie neerleggen die dat landelijk in beeld kan brengen en dan doet het misschien ook wel wat het moet doen. Een filemonitor wordt ook alleen gebruikt als die werkt in Nederland en niet per provincie of gemeente. Zou de gedeputeerde op dat onderdeel van mijn bijdrage nog kunnen zeggen wat hij daarvan vindt?

Gedeputeerde **SCHADDELEE**: Daar kunnen we van alles over zeggen maar de druktemonitor is bottom-up ontstaan. Hij is ontstaan in de provincie Gelderland en we pakken hem nu ook in de provincie Utrecht op en ik zie niet een initiatief vanuit de ANWB of welke andere organisatie dan ook om zoiets landelijk uit te rollen. We zien wel dat er verschillende andere provincies zijn die er belangstelling voor hebben en die daar meer over te weten willen komen omdat ze daar het nut van in zien. Gelderland werd inderdaad genoemd door de heer Kamp en inderdaad zijn ze in Gelderland eerder begonnen en ook veel robuuster geweest met het communiceren over de druktemonitor. Daar hebben ze echt actief reclame gemaakt over een langere periode. Dan zie je dat de potentie heel groot is, dat er veel bezoekers zijn en dat er een koppeling is gemaakt met de ondernemers in de sector. Dat is een ontwikkelslag die ik ook zou willen maken. Het zou prima zijn, maar dat is niet waar dit voorstel voor dit jaar over gaat, dat we over een paar jaar zien dat de druktemonitors opgaan in één systeem. Dat zou prima kunnen maar de vraag die we nu te beantwoorden hebben is hoe we het instrument dat we nu hebben tot volle bloei kunnen laten komen voor het toeristische seizoen dat net van start is gegaan. Ik heb in de commissie al toegezegd, daar vroegen het CDA en de ChristenUnie naar, dat we het herstelplan na afloop van het toeristische seizoen gaan evalueren. Dat geldt specifiek ook voor de druktemonitor. Wat mij betreft gaan we komend najaar ook de druktemonitor met elkaar evalueren, ook waar het gaat om beheerkosten en ICT. Ik heb er nu 175.000 euro instaan, dat is een zo precies mogelijke schatting van hoeveel we nodig hebben, maar het is geen doel om dat bedrag ook op te maken aan de druktemonitor. Het lijkt erop, uit de informatie die ik gisteren ambtelijk kreeg dat de Resono-data nog iets goedkoper kan. Dat kan een kleine meevaller zijn.

De heer **WEYERS**: Beluister ik nou goed dat de gedeputeerde op zichzelf wel vindt dat zo een druktemonitor of een druktesysteem op landelijk niveau veel beter zou werken? En dat zijn pleidooi is dat we er werkende wijs, een optelsom van alle provincies die zich gebroederlijk aan gaan sluiten, wel gaan komen, maar dat de constatering as such is dat het systeem veel beter kan werken als het landelijk is. Bent u dat met mij eens is de vraag.

Gedeputeerde **SCHADDELEE**: Dat is een als-dan-vraag die nu niet aan de orde is. Als we nu de conclusie trekken om het landelijk te doen, ik weet niet of dat beter werkt, dan

hebben we dat morgen niet in de lucht. Wat we wel al in de lucht hebben in de druktemonitor en ik zie heel veel kansen om de druktemonitor op korte termijn veel beter te maken zodat we daar dit seizoen veel plezier van hebben en de vruchten van kunnen plukken. Wat de doorontwikkeling in de verdere toekomst is, zullen we dan wel zien. Overigens vind ik het jammer dat u aankondigde dat u dit pakket niet gaat steunen want volgens mij noemde u wel heel veel goede argumenten om het wel te steunen. De kernvraag die u stelde was of dit pakket inzet op herstel van de toeristische sector. Ik denk het wel. U gaf zelfs aan dat u vindt dat in de campagnes, in de manier waarop dat door de DMO's wordt vormgegeven, een goede focus ligt.

De **VOORZITTER**: ik geef de heer Weyers nog een keer het woord, maar er is ook nog een tweede termijn en ik wil de gedeputeerde vragen iets bondiger te reageren want anders blijven we op hetzelfde thema hangen.

De heer **WEYERS**: Maar dan had GS er ook voor kunnen kiezen om hier twee aparte Statenvoorstellen van te maken, dus daar ben ik niet zo van onder de indruk, eerlijk gezegd.

Gedeputeerde **SCHADDELEE**: Ik zit te scannen wat de vragen zijn geweest en ik heb veel vragen al beantwoord. Ik heb toegezegd dat er een evaluatie, ook van de druktemonitor komt, ik ben ingegaan op de punten van de heer Dercksen en de heer Van der Steeg. Groen moet meegroeien ben ik helemaal met hem eens maar zelfs als we de hele provincie groen zouden maken, hebben we misschien nog wel spreiding nodig. Maar dat is in elk geval nu niet het geval en de spreiding blijft daar mee nodig.

Ik ben het heel erg eens met wat de heer Eggermont zei. Hij zei je gaat een incidentele injectie doen en voorkom nou dat je straks structureel aan de lat staat voor de DMO's omdat gemeenten een terugtrekkende beweging maken. Op dat laatste ben ik zelf ook scherp. Ik wil u ook toezeggen dat we dat bij de evaluatie meenemen, dat we aan de evaluatie een vervolggesprek koppelen met gemeenten, dat dit wel een gezamenlijk feestje blijft. En dat de provincie hier niet structureel op moet gaan inzetten. Het is goed dat u dat als aandachtspunt meegeeft. De vragen van de heer Van den Dikkenberg heb ik gehad en die van mevrouw Hoek heb ik ook gehad. Ik vond het wel interessant dat ze er een kabelbaan bij haalde en de pontjes. Het wordt dus echt een ter land, ter zee en in de lucht. Wat mij betreft gaan we daar op inzetten.

De **VOORZITTER**: Dan kijk ik nog even rond of er behoefte is aan een tweede termijn.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Boelhouwer.

Mevrouw **BOELHOUWER**: Nog heel even kort over de druktemonitor. Ik vind het jammer dat dat voor partijen een reden kan zijn om het hele voorstel niet te steunen. Ik vond zelf de antwoorden die gegeven zijn op vragen heel prima en overtuigend. Wij hadden er in eerste aanleg al niet zo een probleem van gemaakt, ook omdat ons door de sector verzocht is, in een brief, om goed naar dit voorstel te kijken, en daar positief over te zijn, wat u ook bent. Ook in die brief wordt gewag gemaakt van de druktemonitor en het blijven van het monitoren. Ik ben het overigens met u eens dat we geen provinciale ANWB moeten gaan worden, maar ik heb de gedeputeerde daar prima antwoorden op horen geven.

De heer **JANSSEN**: We hebben in de eerste termijn veel partijen gehoord over het belang van werkgelegenheid. Dat was precies ook het belang dat wij in november vorig jaar naar voren hebben gebracht toen wij bezwaar hadden tegen het schrappen van dit budget

in de begroting. Ik miste wat zelfreflectie bij de collega's om te zeggen: hé dat hadden we achteraf toch beter niet kunnen doen, en dat we ons op dat punt achter de VVD hadden kunnen scharen. Dat is jammer. Want we zijn nu aan het repareren en dat geldt ook een beetje voor de discussie over de druktemonitor want ik hoorde de gedeputeerde zeggen dat hij het geld in de begroting niet heeft. Dan denk ik dat dat een foutje in de begroting is geweest en de COVID-reserve is nooit bedoeld om foutjes in de begroting te repareren. Die is bedoeld om de provincie te helpen, daar waar die geraakt wordt door COVID of corona of de effecten ervan. Dat is precies ook het bezwaar dat we hebben tegen het financieren van de druktemonitor uit de COVID-reserve en waarom we ook het PVV-amendement zullen gaan steunen.

De heer **EGGERMONT**: Volgens mij doet de VVD nu hetzelfde als wat ik ook andere fracties hoor doen, en dat is dit voorstel behandelen alsof dit het nieuwe toerismevoorstel is maar. Volgens mij is het alleen maar een injectie voor iets dat nu weggevallen is waar u zelf net ook aan refereerde. In dat geval snap ik heel goed dat het wegvallen van structurele gelden daar weinig mee te maken heeft. Het gebrek aan reflectie dat u daar op hoort, hoort ook niet echt bij dit voorstel. Bent u dat met ons eens?

De heer **JANSSEN**: Nee, en ik zal u uitleggen waarom. Bij de begroting is er geld geschrapt en dat geld had precies benut kunnen worden om de sector te ondersteunen vanwege het belang, zoals dat terecht door een aantal is aangedragen, waar het gaat om werkgelegenheid. Dus dat vind ik echt teleurstellend, met terugwerkende kracht. Goed dat het nu gerepareerd wordt. Over de druktemonitor constateer ik dat de gedeputeerde zegt dat hij het geld niet in de begroting heeft staan. Ik denk dan, eerst ga je geld schrappen uit de begroting, dan kom je er vervolgens achter dat je geld tekortkomt en dan zeg je dat we nog een COVID-reserve hebben waar we dan wat zaken uit kunnen dekken. Daar hadden we die COVID-reserve volgens mijn niet voor ingesteld. Dat is het probleem dat wij hebben met het voorstel dat voorligt en met name dat tweede stuk. Overigens wil ik ook nog zeggen dat ik met tevredenheid in de Kadernota heb gelezen dat er voor de volgende jaren weer een extra impuls komt. Die lof wil ik wel, alvast wat vooruitlopend op die bespreking, het college toezwaaien of -wensen. Dat stemt ons tevreden.

De heer **WEYERS**: In antwoord op mevrouw Boelhouwer, helemaal niet steunen, zo ver is het nog niet. Ik heb alleen in mijn bijdrage gezegd dat als dit onderdeel eruit gaat, de kansen stijgen dat we het voorstel gaan steunen. Dat wil niet zeggen dat we hem helemaal niet steunen. Het is niet nul of honderd wat dat betreft. Er is best veel scepsis ten aanzien van de druktemonitor en je kunt het ook gewoon in tweeën knippen. Er is een ruime meerderheid voor het campagneverhaal en voor dat andere, misschien een beetje gedwongen waar de heer Dercksen op doelt is dat het niet tot nauwelijks, tot te weinig had gekund. Maar het kan nog steeds goed zijn dat we het totale voorstel wel steunen. Maar ik vind het wel een beetje een trucje om 20 tot 25% van het geld voor iets te reserveren wat we hier eigenlijk in meerderheid niet willen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Welschen.

Mevrouw **WELSCHEN**: Ik mis in de beantwoording de verhouding eenmalig en de toekomst wat betreft de druktemonitor. De rest van het voorstel steunen wij, dat heb ik in mijn eerste termijn al gezegd. Hier spreekt nog geen overtuigd CDA voor de vorm en de duur van die monitor. Want, wat gebeurt er na dit jaar mee. Om hem dan door te zetten is een forse investering en dan willen we toch meer weten over bijvoorbeeld de beheerkosten. Dat heb ik gevraagd in de eerste termijn maar daar heeft de gedeputeerde helaas niet op geantwoord, dus ik ga nog even in beraad over dit deel en ik wacht de reacties van de andere fracties af.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Kamp.

De heer **KAMP**: Een enkele opmerking nog ten aanzien van de beantwoording door GS. Ik wil GS bedanken voor de uitgebreide beantwoording. Alles lijkt zich te concentreren rond het wel of niet goed werken van die druktemonitor. Wat is in de tussentijd gebeurt naar aanleiding van de commissievergadering die we er over gehad hebben? Wat mij betreft twee dingen. We hebben een aanvullend memo gekregen van GS met uitgebreide beantwoording op het gebruik van de druktemonitor. Daarnaast vind ik het ook mijn rol als Statenlid om los van wat GS zegt ook mijn voelhorens in de samenleving uit te zetten. Ik heb gezocht op internet en contact gehad met Gelderland en wat blijkt, daar gebruikt men ook een druktemonitor en het is opvallend dat de Staten in Gelderland, en volgens mij verschilt de provincie als het gaat om de Veluwe niet zoveel met de Utrechtse Heuvelrug, als het gaat om het Nationaal Park, dat de Statenleden daar, dat blijkt ook uit de onderbouwing, die druktemonitor wel zien zitten. Dus ik denk laten we daar van leren. Blijkbaar zijn de resultaten daar wel positief, dat vind ik een belangrijk signaal. Ik zou GS mee willen geven, zonder het wiel opnieuw uit te vinden, om van elkaar te leren. Als in Gelderland blijkt dat dat heel goed werkt en zij blijkbaar ook iets verder zijn in de ontwikkeling, dan vind ik dat voldoende onderbouwing en dat geeft mij voldoende vertrouwen dat die druktemonitor ook goed gaat werken. Daarnaast heeft GS ook gezegd dat ze gaan evalueren en gaan kijken waar het beter kan. En er is de suggestie om het positief te benaderen en niet alleen te zeggen waar het druk is, dus ik zie kansen en dat wist ik niet bij de commissievergadering. Ik vind het flauw om te roepen dat dat iets met een ‘cultuur’ te maken heeft. Je kunt je laten verleiden om daar iets over te zeggen…

De **VOORZITTER**: Daar heeft u ook geen tijd meer voor meneer Kamp. Dat is misschien de mooiste oplossing.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Suna.

De heer **SUNA**: Ook maar even daar op reagerend, wij waren tijdens de commissie zeker niet kritisch tegenover de druktemonitor. Er is dan ook geen sprake van dat er in de coalitie zich een of ander heeft afgespeeld, dat werp ik verre van me. Wat ik wil aangeven is dat niet alleen wij vanuit de provincie, maar ook vanuit de sector, u heeft de brief van Utrecht Region en Partners gelezen, die beaamt dat de druktemonitor positief is. In die zin is het zo dat als u nog twijfel hebt en u die brief nog even goed leest zult u zien dat de sector het heel graag wil. Ik zie alleen maar positieve kanten dus waarom geven we het niet nog een kans, wel met de kanttekening die ik in de eerste termijn heb gemaakt om de noodzaak en de cijfers goed te onderbouwen.

De heer **KOERTS**: Nog even een korte opmerking over de druktemonitor. Wij zien het belang daarvan, dat heb ik net al aangegeven. Het is ook logisch dat er in de begroting niet eerder rekening mee is gehouden want het belang van de druktemonitor kwam pas naar boven als gevolg van de coronacrisis. Het is wat ons betreft dan ook logisch om die te financieren met de coronagelden die daar nu voor beschikbaar zijn.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Dercksen.

De heer **DERCKSEN**: Nog een paar opmerkingen. Er wordt, en dat zal deze vergadering vaker gebeuren, gesproken over een oud en een nieuw normaal. Ik zou van de gedeputeerde graag willen horen of hij denkt dat wij hier met een man of dertig het nieuwe normaal bepalen of dat dat de samenleving zelf is. Ik zat gisteren in de auto en

hoorde de reclame van de KLM die zei dat je je CO2-uitstoot kunt compenseren. Van zakelijke reizigers doet dat 0,3% en ik denk dat dat ook de verhouding is van de mensen die naar het oude en nieuwe normaal verlangen.

Dan nog even de druktemonitor. Ik hoorde mevrouw Boelhouwer zeggen dat we geen provinciale ANWB moeten worden. Volgens mij is dat nou juist de kern van onze kritiek op dit college, want vanmiddag gaan we ook een provinciale UWV beginnen volgens mij. Dus dat moeten we niet doen maar we zien graag de beweging van de gedeputeerde naar de oppositie toe hoe belangrijk hij inclusie nou precies vindt. Als hij dat belangrijk vindt, gaat hij dit voorstel in tweeën knippen zodat iedereen voor kan stemmen voor het eerste gedeelte van dit voorstel.

De **VOORZITTER**: Meneer Van der Steeg. Geen behoefte meer. Meneer Eggermont.

De heer **EGGERMONT**: Ik wil de gedeputeerde bedanken voor zijn antwoord. Volgens mij is het heel belangrijk om te blijven benadrukken dat het om incidentele gelden gaat. Het gaat nu om een incidentele push om die weggevallen gelden op te vangen. We hebben al aangegeven dat we daar ook in de toekomst kritisch op zullen blijven. Ik hoop dat de coalitiepartijen inzien dat het het beste is als het incidentele geld wat daar voor is, het liefst zo breed mogelijk gedragen wordt door de Staten. Dus ik hoop dat jullie daar rekening mee houden ten aanzien van het amendement over de druktemonitor.

De **VOORZITTER**: Meneer Van den Dikkenberg? Geen behoefte meer, mevrouw Hoek.

Mevrouw **HOEK**: Ik had het over pontjes en kabelbanen maar ik ben daar heel serieus in. De pontjes sowieso maar de kabelbanen was even een linkje naar. Als we ik weet niet hoeveel miljoenen uitgeven om een ecoduct te verbinden, dat is noodzakelijk en daar sta ik helemaal achter, maar er zijn echt hiaten in de fietsverbindingen die niet overbrugbaar zijn om het maar in combinatie te benoemen met wat ik bedoel. Ik heb helaas de foto niet om te laten zien hoe een moeder met een kind voorop, zo voor de afdaling van een fietsbrug staat. Dan denk je: dat kind valt uit het mandje, en wat gaat er verder nog gebeuren.

Daarnaast heb ik niet echt een verduidelijking van u gekregen hoe u nu omgaat met de agrariërs in deze herstelperiode als ze hun waren aan de straatkant willen verkopen of in het verlengde van hun erf. We hebben daar een jaar geleden een hele toestand over gehad over wat wel en niet mocht. Normaal gesproken mag niet alles, maar hoe ruimhartig gaan we daar nu mee om? We hebben toen maatregelen genomen, wilt u die verlengen of zelfs nog iets meer oprekken?

De **VOORZITTER**: Dan is de inbreng uit de tweede termijn hiermee afgerond en krijgt de gedeputeerde tot slot het woord.

Gedeputeerde **SCHADDELEE**: Om eerst maar even op het laatste punt van mevrouw Hoek in te gaan, het is goed om te begrijpen dat dat onderdeel is van mijn portefeuille Vergunningverlening en handhaving. Dat staat helemaal los van dit herstelprogramma. Ik zeg u toe dat we u daar over twee of drie weken over informeren, want ik ben wel aan het kijken hoe we daar straks mee om gaan. Ik ben het eens met wat u zegt over fietsroutestructuren. Ik heb twee weken geleden nog 150 kilometer aan recreatieve fietsroutestructuur geopend in de gemeente Vijfheerenlanden en we zijn als provincie met het Routebureau en RMN druk bezig om continu te kijken hoe we in onze

hele provincie ervoor kunnen zorgen dat we goede recreatieve structuren hebben. Ook dat staat los van het herstelplan maar het zijn wel belangrijke punten.

Dan zijn er vooral vragen gesteld over de druktemonitor. De meest vergaande was van de heer Dercksen om het voorstel op te knippen zodat er wel voor het herstelprogramma gestemd kan worden en niet voor de druktemonitor. Dat is niet aan mij. Ik heb dit Statenvoorstel een aantal weken geleden aan u toegezonden en het is nu in uw handen om daar wat mee te doen en desnoods te knippen of te amenderen. Ik heb een amendement van uw fractie gezien die ik zou willen ontraden. Dat zal u niet verbazen vanuit het licht van wat ik heb gezegd over de druktemonitor, maar daarmee zet u feitelijk een knip. U stelt voor om de knip te maken en dat onderdeel eruit te halen en als u dat amendement indient wordt daar ook gewoon over gestemd. Ik ga met niet wagen aan bespiegelingen over oud en nieuw normaal. Ik ben het wel met u eens dat we geen geleide staatseconomie zijn waarbij de staat bepaalt wanneer iedereen in een nieuw normaal springt. Overheidsbeleid heeft wel invloed op dingen die in het echt gebeuren buiten.

Ik wil wel iets zeggen in de richting van de heer Janssen die zei dat het een foutje in de begroting is dat er geen geld in is opgenomen voor de druktemonitor en dat dat nu hersteld wordt.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Welschen.

Mevrouw **WELSCHEN**: Ik was te snel, ik wil graag na de beantwoording van de gedeputeerde nog even het woord.

Gedeputeerde **SCHADDELEE**: Richting de heer Janssen wil ik zeggen dat we daar iets preciezer in moeten zijn. Ik heb in de begroting van 2021 wel een beetje budget voor de druktemonitor maar dat ging uit van de druktemonitor zoals die vorig jaar draaide en wat beheerkosten en een klein beetje doorontwikkelen. Terwijl nu, toen we met de DMO in gesprek gingen over het herstelplan, door hen de druktemonitor werd aangedragen als een tool waar ze een flinke doorontwikkeling op willen maken. We hadden bij de begroting voor 2021 nog niet voorzien dat we deze extra stappen zouden zetten en dat is de reden dat we nu met dit voorstel komen. Dat onderstreept, en dat zei mevrouw Boelhouwer ook terecht, de samenhang in het pakket. De druktemonitor is niet iets wat ik er sneaky bij heb gestopt als een soort trucje, zoals een van jullie het noemde, maar in de gesprekken met de DMO's is aangegeven welke maatregelen we willen nemen, en de druktemonitor is daar een onderdeel van. Daarbij is aan de provincie gevraagd om de druktemonitor door te ontwikkelen.

In de richting van mevrouw Welschen was ik niet specifiek genoeg in de beantwoording van uw vraag. We hebben nu in de begroting ongeveer 20.000 euro staan voor beheer en onderhoud van de druktemonitor. Ik moet het precies laten uitzoeken maar ik verwacht dat het op kan lopen tot 30.000 à 40.000 euro voor het eerste jaar aan extra beheer- en onderhoudskosten. Niet er bovenop maar totaal. Daar zitten ook de kosten voor extra communicatie, want dat is ook een belangrijk onderdeel. Het gaat er niet alleen om dat de techniek werkt maar het gaat er ook om dat het publiek bekend is met het instrument van de druktemonitor. Dus het gaat om beheer, onderhoud- en communicatiekosten.

Mevrouw **WELSCHEN**: In mijn eerste termijn heb ik het ook al genoemd en nu haakt het mooi aan op de opmerking over de communicatie. Hoe gaan we het communiceren? Is het een druktemonitor waarop je de bezoekers kunt zien en alle hulpdiensten en hoe druk het ergens is of gaan we het echt inzetten voor crowdmanagement en mensen overtuigen en verleiden om ergens anders naar toe te gaan? Dat is me nog niet helemaal duidelijk in de beantwoording tot nu toe.

Gedeputeerde **SCHADDELEE**: De beantwoording van deze vraag kan ik mooi koppelen aan de vraag die de heer Kamp stelde. De heer Kamp zei dat ze in Gelderland al iets verder zijn en riep op om samen te werken en kennis en ervaring uit te wisselen. Dat is precies wat we doen. We zijn na gesprekken met Gelderland al overgegaan tot het implementeren van de druktemonitor hier en we kijken ook naar wat Gelderland het afgelopen jaar heeft gedaan, ook ronde de promotie, en hoe dat heeft bijgedragen aan meer bezoekers en hoe het gebruik van het instrument sterker gemaakt kan worden. Daar bij zit ook het antwoord dat ik in de eerste termijn gaf aan de heer Janssen, dat we niet alleen maar de negatieve prikkel willen communiceren maar ook willen kijken hoe we het kunnen koppelen aan andere marketinginstrumenten om het zo interessant mogelijk te maken en er ook een positieve prikkel van uit te laten gaan. De promotie pakken we op via onze eigen kanalen die we als provincie hebben maar we gaan ook kijken hoe we hem op een actievere manier, via gerichte marketingacties, onder de aandacht kunnen brengen. Dit zodat het publiek dat op zoek is naar een plek om op bezoek te gaan in de provincie Utrecht vanzelfsprekend online de druktemonitor tegenkomt. Dat waren de vragen die gesteld zijn.

De **VOORZITTER**: We hebben in twee termijn hierover gesproken en gedebatteerd en vanavond bij de stemmingen zullen we kijken hoe de stemming over het amendement en het voorstel uitvalt. Dan vraag ik gedeputeerde Van Muilekom om naar binnen te komen en stel ik u voor om daarna agendapunt 7 te behandelen en daarna zullen we schorsen voor de lunch.

De discussie wordt gesloten.

7.
Statenvoorstel Beter in verbinding, museumbeleid provincie Utrecht 2021-2025 (PS2021BEM12)
(verwijzing naar het Statenvoorstel en de bijlagen)

De **VOORZITTER**: Meneer van Muilekom, van harte welkom in onze vergadering. Ik zie ook de heer Kocken binnenkomen, prima. Dan gaan wij over tot behandeling van agendapunt 7, Statenvoorstel Beter in verbinding, museumbeleid provincie Utrecht 2021-2025.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Vrielink.

Mevrouw **VRIELINK**: Gezien ik in de commissievergadering alles heb gezegd wat ik wilde zeggen en een fractiegenoot van mij wel wat extra tijd kan gebruiken later op de dag, houd ik het kort. Wij zijn erg tevreden over het voorstel dat voorligt. De commissiebehandeling vonden we erg prettig met fijne beantwoording van de gedeputeerde, dank daar voor. We kijken uit naar een mooi verhaal van Utrecht van de stads- streek en kasteelmusea.

Ook wil ik zeggen dat ik positief gestemd ben over de motie die ik in mijn mailbox zag verschijnen, misschien praat ik een beetje voor mijn beurt maar we hebben maar één termijn.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Kocken.

De heer **KOCKEN**: Dank aan het college voor het alvast oppakken van het door ons aangekondigde amendement in de vorm van een erratum. Dat brengt ons als PS straks bij de Kadernotabespreking goed in positie om de integrale afweging te maken. Veel van

de musea waar we het over hebben draaien op passie. Passie van heel veel vrijwilligers en een paar professionals om het erfgoed goed onder de aandacht te brengen van bezoekers, van onze inwoners maar ook mensen van buiten. Er waren al opgaven en die zijn door COVID alleen nog maar toegenomen. Voor de VVD is het goede van dit voorstel dat we gaan vernieuwen door samen te werken. Dat steuntje in de rug van de musea steunen wij. Wij zullen wel over vier jaar bezien of die samenwerking ook echt van de grond is gekomen en daar hangt voor ons van af of dit ook structureel een taak van de provincie wordt. Het is verder positief om zo veel mogelijk bestaande ondersteuningsstructuren te benutten zoals de samenwerking met de kasteelmusea en Landschap Erfgoed Utrecht. Ik herhaal van de commissie om vooral gebruik te maken van het voorwerk dat al gedaan is met bijvoorbeeld een traject als Utrecht Verhaalt.

Ook ik houd het kort. In de nota wordt onderwijs genoemd en de VVD zou het mooi vinden als daar iets meer aandacht aan gegeven wordt en dat we meer kijken hoe we structureel de relatie tussen MBO, hogescholen en universiteiten, meervoud, dat vergeten we vaak, we hebben drie universiteiten in de provincie, hoe we die samenwerking beter kunnen maken. Dan gaat het om meer dan stages, dan gaat het om echt kijken waar studenten vanuit de praktijk kunnen leren door de musea te helpen bij de opgaven die ze hebben. Dat spreekt ons als VVD erg aan en het zou mooi zijn als we dat kunnen bereiken. We realiseren ons ook dat op dit moment de musea heel druk bezig zijn met voortbestaan en dat de hogescholen en andere opleidingen ook andere sores aan het hoofd hebben, dus vandaar dat we met de motie die we samen met de PvdA indienen, graag willen vragen aan GS om de kwartiermaker, als die straks de opdracht krijgt, ook mee te geven in de loop van de komende tijd te proberen die samenwerking met de opleidingen te versterken.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M44 van de leden Kocken (VVD) en d'Hondt (PvdA) inzake Leren door musea te helpen.

Provinciale Staten van Utrecht in vergadering bijeen op 2 juni 2021 ter behandeling van het statenvoorstel PS2021BEM12, Museumbeleid provincie Utrecht 2021-2025.

Constaterende dat:
In het beleidskader 'Beter in verbinding' wordt benoemd dat er verschillende manieren zijn om musea en onderwijs te verbinden.

Overwegende dat:
• Ook mbo, hbo en universiteiten in de provincie naast leer- en stageplekken ook op andere wijze veel aan de musea kunnen hebben;
• Door hbo en universiteiten in toenemende mate de praktijk wordt opgezocht om vandaar uit praktische inzichten en theoretische kennis te verwerven;
• Studenten kunnen leren van de vernieuwings- en marketingopgaven en onderzoeksprojecten van de musea en omgekeerd de opleidingen aan de musea doe- en denkkracht kunnen bieden;
• De opleidingen ook hun netwerk daarbij kunnen inzetten en mogelijk met de musea samen externe subsidieaanvragen kunnen doen.

Voorts overwegende dat:
• De musea en opleidingen elkaar nog niet altijd weten te vinden, mede door het regionale karakter van opleidingen;

• Gezien de beschikbare capaciteit bij musea het wenselijk is vanuit de provinciale aanjagende rol te ondersteunen dat musea en opleidingen elkaar weten te vinden bij het opbouwen van nieuwe netwerken en samenwerking;
• De samenwerking weliswaar kansrijk kan zijn, maar dat op korte termijn aandacht en energie bij zowel musea als opleidingen zit in het overleven/ de doorstart 'na corona'.

Verzoekt het college:
In de opdracht aan de kwartiermaker op te nemen dat over vier jaar de musea en het mbo, hbo en universitaire opleidingen elkaar makkelijker weten te vinden om tot samenwerking te komen.

En gaat over tot de orde van de dag,

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Dinklo.

De heer **DINKLO**: Als eerste willen wij namens de partij de gedeputeerde feliciteren omdat hij na lange tijd een Statenvoorstel heeft geleverd waarin het woord energietransitie niet voorkomt, maar dat gewoon handelt over het onderwerp waar het over gaat, namelijk het museumbeleid in de provincie Utrecht. We zijn in de commissie ook al positief geweest over het voorstel als partij. Wij staan voor het conserveren, doorgeven en toegankelijk maken van Nederlands cultureel erfgoed, en zeker van de cultuurkolossen die we hier hebben zoals Amerongen en Zuilen. Als partij vinden we het ondersteunen van musea met een provinciale infrastructuur belangrijk. We kunnen daarom dit voorstel steunen. Ook de middelen die ingezet worden voor het uitbreiden van de museale collecties, het vernieuwen van de collecties en het toegankelijk maken van de musea voor mensen met een beperking, wie zou daar niet voor zijn, en ook het vergroten van het publieksbereik. Wij kunnen ons er in vinden dat er middelen beschikbaar komen voor achterstallig onderhoud. Een paar opmerkingen bij het voorstel, ik zal het kort houden. Goed dat de incidentele subsidie die aan kastelen schijnbaar al jaren wordt gegeven, structureel wordt gemaakt, zodat de financiële administratie klopt met de werkelijkheid. Daar kunnen we ons zeker in vinden. En dan even wat vragen om reacties van de gedeputeerde. In het voorstel zien we gedetailleerde voorstellen hoe musea het publieksbereik gaan vergroten. Voor ons sprak daar uit dat GS een beetje op de stoel van de musea gaat zitten. Wij willen voorstellen de subsidieregeling zodanig vast te stellen dat alleen de kaders worden vastgesteld maar dat de creativiteit aan de sector wordt overgelaten. Graag daar een reactie van de gedeputeerde op.

Zoals ik in het begin al zei met betrekking tot inclusiviteit gaat het mij vooral om mensen met een beperking die toegang krijgen tot een museum. Dat daar middelen voor ter beschikking worden gesteld, graag zelfs. Maar graag ook dat daar alleen middelen ter beschikking voor worden gesteld, als we het over inclusiviteit hebben, dat iedereen een museum kan bezoeken.

Dan even onze belangrijkste vraag. We zien in het voorstel de indicator opgenomen, wat voor ons belangrijk is, dat er in 2025 15% meer bezoekers moeten zijn dan in 2019. Als het goed is dan zit dit college er dan niet meer, dat hopen we natuurlijk, we hopen dat er dan een realistisch college zit. De vraag is hoe GS de twee jaar dat het er nog zit ons gaat meenemen en laten zien dat dit voorstel een succes wordt, wat wij van harte hopen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Welschen.

Mevrouw **WELSCHEN**: Het CDA is voor de stad en zeker ook voor de streek en mede om die reden kunnen wij dit voorstel steunen. Het versterken van de positie van

kasteel- en streekmusea, die kasteelmusea was al lang onderdeel van het beleid maar aandacht voor streekmusea is nu nieuw met dit beleidskader.

Ik had nog wat technische vragen gestuurd naar de griffie en ik hoop dat die nog door de gedeputeerde beantwoord kunnen worden.

Ik wil toch nog even benoemen dat er in de commissievergadering door de gedeputeerde is toegezegd dat er in het najaar van 2021 een apart Statenvoorstel of aparte Statenbrief, onze voorkeur is een beleidsvisie, komt voor het varend erfgoed dat niet onder dit museumbeleid valt. Daar kijken we naar uit en dat zullen we ook nauwgezet volgen.

De **VOORZITTER**: Ik hoor net van de griffier dat de door u gestelde technische vragen inmiddels schriftelijk zijn beantwoord. Alle leden van Provinciale Staten beschikken daar over dus ik zou de gedeputeerde niet willen uitnodigen ze hier alsnog een keer te doen maar ons even te verlaten op de schriftelijke beantwoording. D66, meneer Kamp.

De heer **KAMP**: Soms gebeurt het dat je van die Statenvoorstellen krijgt dat je hart een sprongetje maakt. Dat heeft D66 ten aanzien van dit Statenvoorstel. We vinden het een heel belangrijk voorstel om het museumbeleid in Utrecht ook te gaan ondersteunen, fijn dat we dat kunnen doen. Waar gaat het over? Het gaat niet alleen maar over materieel erfgoed, maar we hebben vorig jaar al in de commissie gevraagd, en daar is een motie over aangenomen, om aandacht te besteden aan immaterieel erfgoed. Juist in kastelen en streekmusea wordt het verhaal van Utrecht verteld en dat is precies, denk ik, waar dit Statenvoorstel rekening mee houdt, dat er naast materieel erfgoed aandacht is voor het verhaal van Utrecht en het immateriële erfgoed. Dus dat vinden we heel erg fijn. Dank voor het erratum van GS. We hebben begrepen dat naar aanleiding van het voorstel van de VVD dat de afweging ook betrokken gaat worden in de Kadernota.

Ik wil nog even reageren op het sympathieke voorstel van de ChristenUnie om Statenleden als ambassadeur op te werpen. Ik heb begrepen dat het voorstel is dat er een werkgroep gaat komen. Er blijft wel het voorbehoud bestaan dat ik denk: ik ziet hier als Statenlid om een integrale afwegen te maken, dat heb ik ook in de commissie gezegd. Maar ik laat me graag verrassen met welke voorstellen de werkgroep gaat komen.

Tot slot de motie van de VVD. Ontzettend mooie motie, ook mooi om te merken dat de VVD zich steeds meer profileert als onderwijspartij. Ik zou kunnen dat wij als D66 deze motie kunnen ondersteunen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw d'Hondt.

Mevrouw **D'HONDT**: De streek is hip. Je kunt tegenwoordig geen gewoon biertje meer op het terras bestellen maar je moet een keuze maken uit een eindeloze lijst lokaal gebrouwen IPA's en ook de groentetassen en de vleespakketten van boeren uit de regio zijn niet aan te slepen. Wij bouwen graag een band op met onze omgeving en de kasteel- en streekmusea die onze provincie rijk is, passen uitstekend in deze trend. We zijn dan ook verheugd met het voorstel van het college om deze musea te helpen verder te professionaliseren want een gezamenlijke geschiedenis verbindt en geeft meer zelfvertrouwen, ook aan mensen die uit andere streken hier terecht zijn gekomen. Zo vertelde de directeur van het Volksbuurtmuseum mij onlangs bij een werkbezoek dat zij een tentoonstelling over de wijk Overvecht aan het maken is. Daarbij krijgt ze veel hulp van dames van Marokkaanse komaf die de eerste bewoners waren van deze wijk. Dat hun eigen leven museumwaardig is maakt hen trotse inwoners van de stad Utrecht.

De suggestie van de VVD-fractie om bij deze professionalisering ook actief onderwijsinstellingen te betrekken vinden wij een goede aanvulling en dat is reden dat we de motie medeondertekenen.

Tijdens de commissievergadering bleek dat veel fracties zicht zorgen maakten over de aandacht voor het varend erfgoed. Zou de gedeputeerde misschien nog even kort kunnen samenvatten wat de provincie al doet op dit gebied zodat we misschien de verwachtingen voor het Statenvoorstel dat wij krijgen goed gemanaged worden?

Tot slot. Vanaf aanstaande zaterdag mogen we weer naar het museum. Dus ga vooral, raak niet van streek of juist wel, ik weet in ieder geval zeker dat u allen hartelijk ontvangen zal worden.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Rikkoert.

Mevrouw **RIKKOERT**: Een kwart van de musea verwacht dat ze het hooguit nog een jaar volhouden. Vooral de kleinere musea voelen de pijn van de coronacrisis .Dat blijkt uit de recente enquête van de museumvereniging. Daarom steunt onze fractie het nieuwe provinciale museumbeleid zoals wordt voorgesteld in de visie. Wij zijn enthousiast over de verbreding van het Utrechtse museumbeleid. De provincie steunt voortaan niet alleen meer de kasteelmusea, maar ook de kleinere streekmusea en daar zijn we zeer tevreden over. We zijn blij met de toezegging van de gedeputeerde dat we dit jaar nog een aparte visie krijgen over onze provinciale rol rondom de bruine vloot, het varend erfgoed. Het Rijk heeft een aanzienlijk bedrag uitgetrokken voor het behoud van de bruine vloot maar er hangt nog een dikke mist rondom de besteding van het geld. Daarom hebben we een aantal vragen aan de gedeputeerde. Wanneer wordt de knoop doorgehakt en hoe gaat het Rijk het geld inzetten? Kan de gedeputeerde alvast een tipje van de sluier oplichten? Wanneer komt er duidelijkheid rondom de Rijksinzet met betrekking tot varend erfgoed.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Dercksen.

De heer **DERCKSEN**: Wij sluiten ons aan bij de inbreng van de heer Dinklo.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van der Steeg.

De heer **VAN DER STEEG**: De stads- streek- en kasteelmusea hebben het zwaar te verduren gehad door de coronacrisis. Nog steeds is hun positie kwetsbaar, ook al mogen zij waarschijnlijk binnenkort weer de deuren openen. Het zou echter zonde zijn als deze musea toch niet meer het hoofd boven water kunnen houden. Zij vertellen immer het verhaal van onze provincie en dat verhaal is het waard om door te geven aan volgende generaties. Mede hierom gaven de musea in de quickscan al aan de behoefte te voelen om te vernieuwen en de provincie Utrecht kan hier bij op verschillende vlakken helpen. Het voorliggende Statenvoorstel kan dan ook op de steun van de PvdD rekenen. We zien het als een gedegen programma waarin de behoeften van de musea centraal staan. Ook helpt het hen voor te bereiden op de toekomst. Hierbij willen we extra het belang onderstrepen dat musea inclusief en toegankelijk zijn zowel wat betreft programmering als bereikbaarheid, want alleen als een museum dicht bij de mensen staat, ziet men het belang van haar voortbestaan.

Dan over het ambassadeurschap voor musea. Ook onze fractie klinkt dat sympathiek in de oren. Wij vragen ons wel af waar dat dan eindigt omdat er heel veel onderwerpen te bedenken zijn waarbij je ambassadeurschap zou kunnen inzetten. Provinciale dieren zou er één kunnen zijn. Ik zie de heer Dercksen wellicht als een warm pleitbezorger voor de komst van het wilde zwijn, de heer Van den Dikkenberg beschermheer voor de ganzen, de heer Westerlaken, gezien zijn eerdere e-mail zou zo maar een ambassadeur voor de rivierkreeft kunnen zijn. En de heer Dinklo kan er wellicht voor zorgen dat de haas niet het haasje wordt. In die wereld wil ik ook best wel ambassadeur van een museum worden.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Eggermont.

De heer **EGGERMONT**: Tijdens de commissievergadering waren wij kritisch op het voorliggende voorstel in verband met het varend erfgoed. De gedeputeerde heeft ons weten te overtuigen dat dat inderdaad in dit voorstel niet naar voren komt, maar wel met de nadrukkelijke toezegging dat er een Statenvoorstel komt over het varend erfgoed, wij kijken er naar uit dat het niet een briefje wordt, maar echt een voorstel. Dit, inclusief een voorstel over wat het financieel inhoudt, niet alleen maar inhoudelijk.

Nog even een vraag over de motie. Begrijp ik goed dat het gaat over dat de musea en de opleidingen elkaar beter kunnen vinden en niet de opleidingen ook nog eens een keer onderling. Zo kun je het lezen en ik dacht laat ik het voor de zekerheid vragen.

De heer **KOCKEN**: Het gaat inderdaad om musea en opleidingen wederzijds, niet opleidingen onder elkaar. Daar hebben we allerlei gremia en toestanden voor. Daar gaan we het straks ook over hebben.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van den Dikkenberg.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Keizer Wilhelm vluchtte de grens over en belandde bij graaf Bentinck op Kasteel Amerongen. Daar tekende hij zijn troonsafstand en vervolgens vond hij onderdak in Huis Doorn. Dat verhaal deed mij nooit iets totdat ik een keer rond de kerstdagen bij Huis Doorn op bezoek was Huis Doorn ingericht was met verschillende spulletjes uit de persoonlijke kleinoden van keizer Wilhelm die hij had meegenomen. Dat waren overigens 59 wagonladingen vol. Dat zegt ook iets over de inrichting, dat heeft behoorlijk veel indruk gemaakt want dit verhaal herinner ik me nog steeds. Het is belangrijk om het verhaal te blijven vertellen en wat ons betreft geeft de museumnota die voorligt er een goede invulling aan dat het verhaal kan worden blijven verteld op meerdere plekken. Ik moet zeggen dat ik nog lang niet alle kastelen bezocht heb en misschien kunnen we vanuit een ambassadeursrol nog eens ergens komen.

Over de ganzen ben ik wel te spreken, ganzenborst is heerlijk en rivierkreeft ook, dus wat dat betreft zullen we er eens over nadenken om de gans beter op de kaart te zetten.

De heer **VAN DER STEEG**: Dat is misschien niet helemaal zoals ik het bedoeld heb.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Resumerend zullen wij voor dit voorstel stemmen, met inachtneming van de opmerking van de gedeputeerde in de commissie dat hij in Q3 nog komt met een visie op varend erfgoed.

Dan nog een kleine opmerking. Het kwam vanmorgen pas binnen maar de vragen van het CDA geven een vreemd beeld want er is geen lijst van musea omdat dan misschien de indruk wordt gewekt dat alle musea voor subsidie in aanmerking komen. Het lijkt mij juist heel goed om dat juist te verspreiden die musea te laten vernieuwen en dat ze in aanmerking komen voor subsidie. Ik heb met betrekking tot die vraag wel wat achtergrond nodig bij die opmerking in de beantwoording.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Hoek.

Mevrouw **HOEK**: Ik kan me in grote lijnen wel aansluiten bij meneer Kamp van D66. Die bracht zo enthousiast dat het hart een sprongetje maakt en dat is bij 50PLUS misschien niet maar wel bij mij. We zullen zeker het voorstel steunen. Het mooie van de samenwerking met streekmusea en de stedelijke musea is dat je met prachtige thema’s routes zou kunnen combineren. Dan kom ik toch weer even bij het toerisme, zoals bijvoorbeeld vorig jaar, al heeft dat veel geld gekost en dat hoeft ook weer niet, met De Stijlgroep en Mondriaan 100

jaar. Zo kun je met heel veel thema's een lijn ontwikkelen in de provincie via de musea. Dat zijn de kansen die zich nu gaan ontwikkelen en waar we zeker onze ondersteuning in moeten geven als de provincie daar voor nodig is, financieel en via vergunningen en dergelijke. En toch ook samenwerking met de gemeenten want die moeten ook vaak faciliteren. We zijn blij dat varend erfgoed meer aandacht gaat krijgen, samen met de SGP hebben we toen ook een motie ingediend. Er zijn gemeenten waar jaagpaden zijn en dat heeft toch ook weer met scheepvaart te maken en op schilderijen in musea staan boten en dus is het varend erfgoed een heel belangrijk onderdeel van hoe de provincie Utrecht zich heeft ontwikkeld in de loop van de eeuwen.

Ganzen hebben een belangrijke functie bij het erfgoed want ze werden altijd ingezet om onze buitenplaatsen te beschermen.

De **VOORZITTER**: Dan is daarmee de inbreng vanuit uw Staten bij dit agendapunt en kijk ik naar de gedeputeerde voor de beantwoording.

Gedeputeerde **VAN MUILEKOM**: Dank voor de brede steun, dat zal de streekmusea en kasteelmusea goed doen. Ik heb na de behandeling in de commissie al vanuit verschillende musea reacties gekregen dat ze heel content zijn met het voorstel. Dat spreekt u ook uit en dat is heel goed. Mevrouw d'Hondt zei dat de deuren weer open mogen en dat is echt een lichtpuntje voor al die streekmusea die eindelijk weer mensen kunnen ontvangen, daar hebben ze lang op moeten wachten. Het is mooi dat dat deze week kan gaan plaatsvinden. Ik probeer even themagewijs een aantal dingen te doen. We hebben het erratum aangepast, dat vonden we een goed voorstel. Een aantal mensen heeft aangegeven, omdat het incidenteel is, om over vier jaar te kijken hoe het landt. Ik hou daar wel van. Laten we eerst maar eens even kijken wat we gaan doen, of het aan slaat en of we de doelstellingen die we bewust hebben opgenomen, kunnen realiseren. Dan moet in 2024 maar een evaluatie komen of het is, of het gecontinueerd moet worden of dat het iets anders moet worden. Meneer Dinklo, ik wil niet alleen in 2025 maar jaarlijks laten zien wat het is en waar we misschien wel tegenaan lopen. We kijken er heel optimistisch tegen aan maar misschien lopen we wel tegen dingen aan dus ik ga u daar jaarlijks in meenemen. In de Planning en Controlcyclus gaan we dat sowieso doen maar als u er apart over wilt spreken, agendeer het dan zou ik zeggen.

De heer **DINKLO**: Iets scherper, als u zegt agendeer het, dan legt u het bij ons neer. Kunt u toezeggen dat u, zeker omdat het een nieuw programma is, met Statenbrieven komt?

We gaan sowieso jaarlijks rapporteren, we hebben die plicht in het kader van de jaarcyclus. Als u er apart over wilt spreken, agendeer het dan gewoon. U gaat zelf over de agenda van de Staten.

De heer **DINKLO**: Dan legt u het bij ons neer. Kunt u toezeggen dat u het in 2022 in elk geval agendeert.

Ik ga sowieso jaarlijks rapporteren over de voortgang.

De heer Kocken had de verbinding met het onderwijs in de commissie al ingebracht en ik vond dat wel een hele aardige. Vanuit allerlei programma's willen we scholieren laten zien wat er in musea te doen is. U draait het om en zegt dat ze ook wat kunnen betekenen, dat vond ik wel een hele mooie. Wij hebben echt wat te bieden bij onze onderwijsinstellingen en opleidingen en ik denk dat er goede matches te maken zijn. Ik ben ook blij dat u het zo geformuleerd heeft om het de kwartiermaker mee te geven omdat ik niet wil dat de streekmusea een extra last hebben met de hbo's en universiteiten om te gaan. Ik kan die motie volledig omarmen. Het is ook mooi om te kijken of dat goed gaat aanslaan, maar ook daar gaan we over rapporteren. Ik proef bij de sector veel animo hier voor.

Met betrekking tot de indicatoren vroeg de heer Dinklo om het initiatief bij de musea zelf te laten. Dat is ook zo, wij zijn niet verantwoordelijk voor de exploitatie van een

streekmuseum, het zijn ook veel private musea. Het punt is wel dat we de bal bij hen willen neerleggen maar we gaan wel nadenken hoe we de informatie kunnen krijgen zodat het ook wat gaat opleveren. Niet elk museum is aangesloten bij de museumstichting dus we gaan uitwerken hoe we de bezoekersaantallen en dat soort zaken zo goed mogelijk in beeld kunnen krijgen. Dan zien we ook of de ontwikkeling naar wens is.

Mevrouw Welschen en anderen hadden het over het varend erfgoed. Ik heb gezegd dat ik met een voorstel kom over hoe we tegen varend erfgoed moeten aankijken, wie daar welke rol in zou moeten pakken en wat we als provincie kunnen doen. Dat gaat er komen. Ik heb al een aantal keren gemeld dat we nu niet op onze handen zitten. Dat was ook de vraag van mevrouw d'Hondt. Ik ga niet alles melden maar ik wil een paar dingen wel aangeven. We zijn bezig met acht aanvragen, dat gaat over 14 botters voor de overbruggingsregeling. Dat is korte termijn, overleven. Ik ben ook blij dat bijvoorbeeld de gemeente Bunschoten 80.000 euro beschikbaar heeft gesteld om het varend erfgoed dat overal buiten valt, tegemoet te komen. dat is de samenwerking die je moet hebben en hoe je elkaar kunt aanvullen. Verder is het zo dat het Rijk bezig is met een voorstel op het gebied van varend erfgoed. Ik merk dat her Rijk meer bezig is vanuit economisch toeristisch perspectief en deze nota gaat meer over het erfgoedperspectief. Die werelden moeten een beetje bij elkaar komen. Mona Keijzer is van EZK, die trekt dat. We zijn met andere provincies bezig om te kijken of dit concreet gemaakt kan worden. Mevrouw Rikkoert vroeg hoe het precies zit. De staatssecretaris heeft iets geantwoord naar de Kamer, over dat ze ermee aan de gang gaat. Ik wil u iets kunnen aanbieden waarin we concreet kunnen aangeven wat het Rijk gaat doen. Ik hoop dat dat in het najaar gaat gebeuren, maar dat zou de nota compleet maken. Dan kunt u zien wat wij gaan doen, maar ook wat het Rijk voor inzet gaat plegen want dan hebben we een compleet verhaal naast de gemeenten en de ondernemers zelf.

Ik had wel verwacht dat meneer Kamp een sprongetje zou maken, ook in het kader van immaterieel erfgoed.

Mevrouw Hoek had het over verbindingen maken met de recreatie en toerismesector. Ik vind dat zelf belangrijk, musea moeten nog veel meer laten zien wat ze doen en veel meer in een netwerk zitten met andere musea die op de route liggen zodat je er vanzelfsprekend langsgaat. Het moet de poort worden van een streek of omgeving waar het prettig is om naar toe te gaan. De verbinding is een van de dingen die we nadrukkelijk hebben meegenomen. Goed dat u dat nog even benadrukt.

Wat de heer Van der Steeg inbracht, heel goed, maar ik laat het aan de Voedselagenda van mevrouw Bruins Slot over om daar iets mee te gaan doen. (gelach)

De **VOORZITTER**: Meneer Van der Steeg, ik lijd met u mee hoor.

Gedeputeerde **VAN MUILEKOM**: Meneer Van den Dikkenberg, we gaan het over een jaar weer over hebben over de voortgang en het zou mooi zijn als u elke week een streekmuseum of een kasteelmuseum gaat bezoeken. We denken dat er ongeveer 40 zijn dus in een jaar kunt u ze allemaal bezocht hebben. Doe uw best want er is veel te zien en te doen.

Over de lijst. Wij zitten daar zelf een beetje op te kauwen. We hebben meer criteria opgesteld over wanneer je voldoet aan een streekmuseum. Op het moment dat je een lijst ziet, dan zou het kunnen zijn dat iemand denkt: ik sta niet op de lijst dus ik mag er geen gebruik van maken. Mijn doelstelling is om het zo laagdrempelig mogelijk te maken zodat zo veel mogelijk aan kunnen sluiten. Het kan zijn dat er streekmusea zijn die niet op de lijst staan. We hebben dit ook besproken met de gemeente, daar vroegen u en mevrouw Welschen ook naar, en gevraagd dat als er nog streekmusea zijn, contact met de provincie op te nemen. Iedereen die aan de criteria voldoet kan er gebruik van maken maar we zijn

een beetje angstig om een lijst te maken omdat dat er zo absoluut uit ziet. Dat is de reden geweest.

De **VOORZITTER**: Volgens mij hebt u alle vragen kunnen beantwoorden.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Ik zit nog een beetje te kauwen op dat antwoord over die lijst en dat het er heel absoluut uitziet. Volgens is dit beleid toch juist samengesteld in samenspraak met musea en gemeenten en dan moet zo iets redelijk uitputbaar op te stellen zijn. Als er musea buiten vallen, dan heb je juist het goede gesprek, als je wilt gaan vernieuwen: kom maar op.

Gedeputeerde **VAN MUILEKOM**: Ik wil voorkomen dat een museum dat er niet op staat en wel denkt te voldoen de indruk krijgt dat ze niet aangehaakt zijn. Dat is een beetje mijn angst. Ik spreek alle wethouders Cultuur, eind deze maand, over bijvoorbeeld de voortgang van de steunpakketten en daar valt dit onder. Ik zal dit onder de aandacht brengen om te kijken hoe we tot een complete lijst kunnen komen. Als we weten of het er 40 of bijvoorbeeld 43 zijn, dan heb ik die check gedaan bij de gemeenten om die lijst compleet te maken. Dat doe ik zo het liefst om te voorkomen dat musea zich uitgesloten voelen.

De **VOORZITTER**: Tot slot, de heer Kocken, anders komt de lunchpauze in gevaar.

De heer **KOCKEN**: Dat wil ik niet op mijn geweten hebben. Nog even doorgaand op de laatste opmerkingen van gedeputeerde Van Muilekom. Ik ben er misschien te liberaal voor en te praktisch, maar kun je boven aan zo een lijst niet gewoon zeggen: Is niet limitatief, voelt u zich niet weerhouden om toch subsidie aan te vragen?

Gedeputeerde **VAN MUILEKOM**: Laat ik nu even met die wethouders Cultuur het gesprek voeren en ze uitgenodigd hebben dit in beeld te brengen en dan zal ik zorgen dat u de lijst zoals die er uit ziet, en dat is voor de zomer, heeft. Dan ontstaan er ook geen misverstanden en dat soort zaken. Ik zou dat graag zo, op die manier willen doen.

De **VOORZITTER**: De gedeputeerde koppelt naar u terug dus dat lijkt mij voldoende en dan biedt hij u ook de gelegenheid om daar eventueel nog vragen over te stellen. De beraadslaging over dit agendapunt is afgerond. Dan schors ik de vergadering voor de lunchpauze en ik stel u voor om de vergadering te hervatten om 13.30 uur. Eet smakelijk.

De discussie wordt gesloten.

De **VOORZITTER** schorst de vergadering om 12.44 uur.

8.
Statenvoorstel ‘Cofinanciering storting participatiefonds ROM regio Utrecht en innovatiegelden Kansen voor West’ (PS2021BEM15)
(verwijzing naar het Statenvoorstel en de bijlagen)

De **VOORZITTER** heropent de vergadering om 13. 30 uur.

De **VOORZITTER**: Dames en heren, mag ik u in de zaal vragen om uw Omgevingswet plek weer in te nemen? Dan heropen ik onze Statenbrede voorbereidende vergadering. Aan de orde is agendapunt 8, dat betreft het Statenvoorstel ‘Cofinanciering storting participatiefonds ROM regio Utrecht en innovatiegelden Kansen voor West’, Vanuit

de commissiebehandeling hebt u ervoor gekozen om daar een klein debat over te voeren, dus in één termijn. We heten de heer Strijk in ons midden, welkom.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Boelhouwer.

Mevrouw **BOELHOUWER**: Waar ik voor het vorige punt collega Groen mocht vervangen, vervang ik nu de heer Bart, die overigens later wel aanwezig is voor het andere voorstel in zijn portefeuille.

Het voelt wat gek om zo snel na het begin van de ROM al weer te spreken over extra financiering. Tegelijk maakt de coronacrisis duidelijk dat de economische trends, die al zichtbaar waren, ineens versnellen. Daar zitten positieve en negatieve trends tussen, groeiende ongelijkheid bijvoorbeeld. De klappen zijn het hardst voor de mensen aan de onderkant van de samenleving. Of, meer gericht op het Statenvoorstel dat voorligt, een tekort aan investeringskapitaal vanuit de private sector. Ook voor de transities die broodnodig zijn, als verduurzaming, gezondheid en circulaire economie. Maar er is ook een positieve trend dat bij steeds meer mensen het inzicht terugkomt dat een economie niet goed kan functioneren zonder inbreng van de grootste venture capitalist aller tijden, de overheid. Wat dat betreft kan GroenLinks, zeker na de antwoorden van de gedeputeerde in de commissievergadering zich vinden in het voorstel dat voorligt. Haast maken met investeren in Utrechtse bedrijven die bijdragen aan de transities waar we voor staan, dat is een logische stap, zeker als daarmee matchende financiering uit het Rijk en Europa wordt binnengehaald.

Dat gezegd hebbende blijft er een aantal belangrijke aandachtspunten voor investeringen voor de ROM in het algemeen, waarvan GroenLinks graag hoort of de gedeputeerde die nog steeds steunt. Ten eerste, de investeringen komen echt ten goede van maatschappelijke doelstellingen. We kennen het nachtmerriescenario van Booking.com waarvan je met kromme beredenering zou kunnen zeggen dat online boeken digitalisering is en daarom binnen de REA past. We nemen aan dat de ROM en de gedeputeerde handelen in de geest van de REA en niet de letter. Nederland komt nog niet goed uit de overzichten van het stimuleren van transities tijdens corona. Hoe kunnen we als Staten inzicht krijgen in de afwegingen die door de ROM op dit vlakt gemaakt worden? Worden we via een Statenbrief of op een andere manier hiervan op de hoogte gehouden?

De heer **DE DROOG**: Ik zit te luisteren naar mevrouw Boelhouwer en ik krijg de indruk dat ze niet echt vertrouwen heeft in de uitvoering bij de ROM, waar we hele duidelijke kaders hebben meegegeven. Waarom heeft u reden tot twijfel?

We hebben geen reden tot twijfel maar we worden graag op de hoogte gehouden. Zoals gezegd, als je kijkt naar de gelden die Booking.com heeft opgestreken, dan zou je kunnen zeggen dat er ook in de ROM criteria of argumenten zouden kunnen zijn om te investeren in dat soort type zaken en dat is wat we niet willen. Dat hebben we zeker afgesproken en daarom worden we graag op de hoogte gehouden van de afwegingen die bij dat type investeringen gemaakt worden. Maar, vertrouwen zeker.

Bij investeringen moet er aandacht blijven voor goede arbeidsomstandigheden, een goed loon, een goede work-life-balance en aandacht voor inclusie en diversiteit. Start-ups werken zichzelf vaak een slag in de rondte, dat is bekend, maar welke tools heeft de ROM om ervoor te zorgen dat financiering niet leidt tot scheve omstandigheden? Voor het China-beleid is eerder gesproken over het ondertekenen van een charter maatschappelijk verantwoord ondernemen door de deelnemende bedrijven. Hoe zit dat bij de ROM? Hier hoort wat ons betreft ook circulariteit en ketenverantwoordelijkheid bij.

Tot slot, gemeentebegrotingen staan al onder druk. Het is aan gemeenten zelf om de afweging te maken of dit in hun begroting past. Het moet niet zo zijn dat het geld dat gaat naar de ondersteuning van bedrijven ervoor zorgt dat er niet voldoende is voor de

jeugdzorg, of de ggz, of het lokale zwembad of de muziekschool. Kan er in de toekomst ook geld beschikbaar komen vanuit nationale fondsen zonder dat dit ten koste gaat van krappe begrotingen, lokaal enerzijds, of aandelenpercentages anderzijds? We gaan ervan uit dat dit nog steeds de uitgangspunten zijn en kunnen verder het voorstel steunen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Kocken.

De heer **KOCKEN**: In de Statencommissie is hier al uitgebreid over gesproken. Het gaat om een vervroegde voorgenomen tweede storting in het vermogen van de ROM, waarbij we de kans hebben om cofinanciering te regelen van het Rijk en Europa. Prima dus. Het stelt ondernemers in staat om te innoveren en op het moment dat de corona-overbruggingsregeling afloopt, kunnen ondernemers bij de ROM terecht. Dat zorgt voor behoud van banen en het helpt nieuwe banen te creëren en daarmee de provincie uit de COVID-crisis te halen. In BEM hebben we de ins en outs al voldoende doorgesproken en we gaan de discussie over de ROM dus ook niet nog eens een keer overdoen.

Wel nog één punt, daar hebben we het in BEM wel over gehad maar dat vinden we als VVD fundamenteel, we lopen een risico op waardevermindering. Dat is een risico, daar nemen we beheersmaatregelen op, maar het mag nooit een acceptatie zijn want dan kom je in een subsidiegesprek terecht en daar willen wij uitblijven.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van Wijk.

De heer **VAN WIJK**: Voor ons ligt een verzoek om een reservering te treffen vanuit het coronafonds om toegezegde gelden vanuit de rijksoverheid te kunnen ontvangen binnen de ROM. Door middel van deze redenering wordt de koppeling gelegd met corona. In de ogen van onze fractie is dit een oneigenlijk gebruik van het coronafonds. Het fonds is opgericht om gedupeerden van de maatregelen die door de rijksoverheid zijn getroffen te ondersteunen. Nu wordt het gebruikt om een voorziening te treffen en wordt het dus indirect gebruikt. De bedrijven die hiermee geholpen worden, zijn slechts een klein deel van de bedrijven die getroffen zijn. Het is zeer de vraag of juist deze ondernemingen aanspraak zullen maken op corona-ondersteuning. Dit komt ook naar voren in het voorliggende Statenvoorstel. Daar staat: 'het kan zo maar eens heel hard gaan met de reserve, maar dat kan ook niet zo zijn'. Er is in het Statenvoorstel ook geen escape opgenomen. Wat te doen als het geld helemaal niet nodig blijkt te zijn? Wanneer is er een check? Tijdens de commissievergadering is ook het trieste van het coronafonds pijnlijk duidelijk geworden. Een van onze collega-commissieleden maakte de opmerking: 'Fijn dat er eindelijk een mogelijkheid is om het geld in te zetten.' Graag wil ik in dit kader ook verwijzen naar een voorstel dat door onze fractie vorig jaar al is gedaan, om elke inwoner van de provincie een cheque te geven van 25,00 euro, die besteed kan worden bij een ondernemer uit de provincie Utrecht. Dit werd als onhaalbaar en administratief onwerkbaar afgeschilderd, terwijl dat juist directe hulp is. Ik stel dan ook voor om het geld van de rijksoverheid bij de overheid te laten zodat zij er belangrijke uitgaven van kan doen in het kader van corona, zoals mondkapjes bestellen.

Misschien ten overvloede, maar onze fractie zal tegen dit Statenvoorstel stemmen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Welschen.

Mevrouw **WELSCHEN**: Het voorstel dat voorligt betreft de benodigde cofinanciering om geld vanuit Europa en het Rijk naar de regio te krijgen voor de ondersteuning van innovatieve bedrijven en projecten in de regio Utrecht. Het CDA steunt dat voorstel van harte want juist mee-investeringen, het cofinancieren, samen met andere partijen dus, en mede als vliegwiel fungeren voor meer werkgelegenheid in de regio en innovatie, kennis in

duurzaamheid is een kans die met beide handen aangepakt moet worden. Zo om nu, zo samen, uit de crisis te komen.

Het plan past ook bij waar het CDA voor staat; doorstarten, repareren en investeren. Investeren is nodig om onze economie weer klaar te maken voor de toekomst. Sterker, eerlijker en groener. Dan moet je nu juist weer groots denken, kansen benutten en investeren in de nieuwe verdienmodellen van de toekomst. Investeren om onze welvaart ook voor toekomstige generaties zeker te stellen. Dit vraagt ook om een ambitieuze visie op ons toekomstige verdienvermogen op basis van innovatie, kennis, moderne technologie en duurzaamheid. Daar draagt dit voorstel aan bij.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer De Droog.

De heer **DE DROOG**: Het gaat saai worden. D66 heeft de onderliggende opgave voor de ROM altijd ondersteund en met dit voorstel nemen we een voorschot op de reeds geplande uitbreiding van het kapitaal omdat er zich nu een kans voordoet vanuit de middelen vanuit het Rijk en EU. Wij zullen gewoon instemmen met dit voorstel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Suna.

De heer **SUNA**: Als PvdA steunen wij het college ook om innovaties een kans te geven en wij hopen dat zeker ook vanuit het mkb jonge starters en creatieve en toekomstgerichte ondernemingen tot stand zullen komen. Straks, bij het volgende agendapunt ga ik er wat nadrukkelijker op in.

Cofinanciering is prima maar er staat ook dat er rekening gehouden wordt met 25% verlies. Ik denk dat we daar voorzichtig mee moeten zijn. Waarop is dat gebaseerd en ik zou zeggen uitstel van betaling of regelingen treffen, prima, maar het moet niet tot afstel leiden. Dat moeten we zien te voorkomen. In de stukken moeten we dan ook voorzichtig zijn met dat soort aannames.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Koerts.

De heer **KOERTS**: Het is goed om gebruik te maken van kansen wanneer deze zich voor doen wanneer dat kan met een verantwoorde investering en bovendien met cofinanciering en daarom zullen wij dit voorstel steunen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Dercksen.

De heer **DERCKSEN**: Dit voorstel stelt onze fractie voor een dilemma want Nederland maakt elke dag 25 miljoen over aan Brussel. Elke dag kosten voor leningen aan landen die hun munt niet meer kunnen devalueren, giften, reguliere bijdrages, het gaat met containers tegelijk het land uit. Als we even stil zijn kunnen we nog net de Britten horen juichen voor hun Brexit. Natuurlijk wil onze fractie zo veel mogelijk geld terughalen uit de poel der incompetentie, genaamd de Europese Commissie, maar niet deze dertig zilverstukken, voor de bijbelvasten onder ons.

Wij vinden ook dat ons coronageld uitgegeven moet worden aan sectoren die door het Wuhanvirus zwaar getroffen worden en niet aan sectoren die al omkomen in subsidie, aan energietransitie die onze gezondheid schaadt en ons landschap vernietigt, niet aan linkse hobby's of het links-liberale-klimaatsocialisme. Niet aan sectoren waar geen werkloosheid is en waar expats moeten worden ingevlogen met alle gevolgen van dien.

Tot slot bevestigt dit voorstel het beeld dat de politiek in het algemeen en het college in het bijzonder, beleid voert van hoog opgeleiden voor hoog opgeleiden. Waar is de tijd gebleven dat links opkwam voor de noden van gewone mensen? De keuze voor deze

sectoren vergroot tevens de tweedeling in de samenleving. Wie kan de energierekening nog betalen? Mede daarom zullen wij tegen dit voorstel stemmen.

De **VOORZITTER**: De PvdD heeft niet het woord gevraagd.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Eggermont.

De heer **EGGERMONT**: Zoals de gedeputeerde bij de beantwoording in de eerste termijn van de commissie duidelijk aangaf: de ROM bestaat eigenlijk vanwege het disfunctioneren van het kapitalisme. Dat zou ons blij moeten stemmen. Onze vraag ging er dan vervolgens ook over hoe ervoor gezorgd wordt dat, als de overheid dan zoveel meer risico neemt en als er iets terug kan komen, dat dat ook daadwerkelijk gebeurt. Het antwoord van de gedeputeerde daar op was buitengewoon teleurstellend. Hij zei dat dat aan de professionals overgelaten moest worden. Voor ons is het belangrijk om dit scherper neer te zetten. Vanuit GroenLinks werd net al gerefereerd aan Booking.com Booking.com is destijds door middel van een topsubsidie van de Universiteit Twente tot stand gekomen in de jaren negentig. Als je nu kijkt hoe je dat soort dingen terug kunt laten komen, door meer nadruk te leggen op deelnemingen en daar helderder de controle over hebt, dan hebben wij het idee dat de overheid nu het risico draagt en dat als er winst is, dat naar de privé gaat. De inbreng van de VVD is wat ons betreft een beetje te gemakkelijk. Bij risicomanagement hoort soms ook dat je risico's moet accepteren. Dat is een onderdeel van het geheel. Als je dat bij voorbaat wilt uitsluiten, dan zeg je dat je het überhaupt niet wilt.

De heer **KOCKEN**: Het gaat ons niet om het risico, dat is er en daar kun je beheersingsmaatregelen op nemen. Het ging ons om de zin in de tekst die suggereert dat we die waardevermindering accepteren en dat je geen maatregelen neemt, bijvoorbeeld door in je deelnamen elders, meer winst te behalen.

Overigens ben ik blij dat de SP nu ook een pleidooi houdt voor het bezit van aandelen.

Ik weet niet hoe ik dat laatste moet opvatten, dat is nu eenmaal de manier waarop we kapitaal georganiseerd hebben in dit land. Dus het is niet zozeer een pleidooi, het is meer een beschrijving van hoe het nu in elkaar zit. Dat is volgens mij iets anders. Volgens is mij is het echt een ding, want als je aangeeft dat je ergens in wilt stappen, wat de financiële sector niet wil, dan neem je op dat moment een groter risico. Onderdeel van het risico kan zijn dat je het risico moet accepteren. Als ik de woorden van de VVD zo mag uitleggen dat zij ons pleidooi om scherper in te zetten op deelnemingen in die bedrijven zodat we ook de garantie hebben dat het geld dan ook weer bij de overheid terug komt. Dus het niet maar overlaten aan de professionals maar daar scherper op te sturen, dan snap ik de stelling van de VVD wel, maar dan steunt de VVD eigenlijk onze vraag aan de gedeputeerde om daar ook scherper op in te zetten.

De heer **KOCKEN**: Een onderdeel van de beheersmaatregelen kan inderdaad zijn dat je scherper kijkt waar, als we verlies hebben geleden, want dat risico is er inderdaad, je kijkt waar je wel meer inkomsten binnenhaalt, die je vermogen bijplussen. Dat kan door scherp te kijken waar je op inzet en dat sluit niet uit dat je dat aan de professionals overlaat omdat zij de markt heel goed kennen, en dat wij hier in huis niet zelf gaan bepalen wat er wel en wat er niet aangeschaft moet worden. Het ging ons vooral om de tekst in het Statenvoorstel en om de houding die je in de zin kon lezen van we accepteren dat het straks 25% minder waard is. Dit terwijl je daarvoor, voordat je constateert dat het 25% minder waard is geworden, nog een heleboel kunt doen.

De heer **EGGERMONT**: Dan constateer ik dat ze wellicht wel de markt kennen, maar ze zijn misschien minder gefocust op het risico dat de provincie loopt. Dat is de reden waarom wij daar scherper op in willen zetten. Wat ons betreft kan de gedeputeerde ons overtuigen om voor dit voorstel te stemmen als hij aangeeft dat het de bedoeling is dat er scherper wordt ingezet op deelnemingen. Dit zodat we meer zekerheid hebben dat het verlies voor de overheid is en de winst voor de privé.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van den Dikkenberg.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Wij hadden als SGP wel wat huivering bij lezing van het voorliggende voorstel. In de commissie hebben we er ook best intensief over gesproken. Er blijven een paar vragen over.

De eerste vraag is of de gedeputeerde nog eens kan bevestigen dat hij aangaf dat hij dit ook als invulling zag van de tweede tranche in de opbouw van de ROM, zodat we niet volgend jaar verrast worden met een tweede tranche die hier nog eens een keer overheen gaat.

De tweede vraag is, de laatste dagen was Invest-NL een beetje in het nieuws, met een werkkapitaal van 2,5 miljard. De ROM is opgericht om juist die middelen te ontsluiten en een van de kernpunten is dat die middelen niet ontsloten worden. Waar blijven de middelen van Invest-NL in deze? Waarom loopt dat zo ver achter en functioneert dat niet? Wat kunnen wij doen om dat toch te laten functioneren en heeft dat eventueel nog financiële consequenties?

Dat zijn onze vragen nu nog, ik denk dat we dit kunnen steunen maar dat hangt af van de beantwoording.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Hoek.

Mevrouw **HOEK**: Het is natuurlijk een aanvulling, iedereen die getroffen is door corona in de slechte zin dient geholpen te worden, in welke vorm dan ook. 50PLUS wil toch wel even opmerken dat er ook bedrijven zijn, denk alleen maar aan de bezorgdiensten als DHL die door de corona ik weet niet hoeveel hebben binnengehaald, en digitaal winkelen en mondkapjeshandel, het is niet iedereen, er zijn verschillen.

Onze vraag is, wat zijn de voorwaarden om in aanmerking te komen voor extra geld of een bijdrage om meer kansen voor zichzelf te kunnen ontwikkelen, of iets terug te kunnen halen. Hoe werkt dat eigenlijk bij de ROM, is dat op aanvraag of wordt het aangeboden? Dus krijgt iedereen een bepaald bedrag of moet je een aanvraag indienen en onderbouwen waarom je het nodig hebt.

De **VOORZITTER**: Dat is uw inbreng vanuit de Staten. Ik ga naar de gedeputeerde voor de beantwoording.

Gedeputeerde **STRIJK**: Ik loop maar in dezelfde volgorde langs, zoals ik ook de vragen kreeg.

De vragen van mevrouw Boelhouwer. Het is mede op initiatief van uw fractie dat ten tijde van de oprichting van de ROM ook statutair verankerd werd dat wij de doelen zoals die in de Regionale Economische Agenda leidend laten zijn bij de ROM. Dus, de toekomstbestendige leefomgeving, gezonde mensen en waardevolle digitalisering. Dat zijn die drie punten. Het is een continu punt dat wij dit bij alle investeringsbeslissingen die genomen worden, leidend laten zijn. Dat komt tot uiting in de kpi's waar wij op sturen, dus hoe je meten wilt of de organisatie zich daar aan houdt. En dat gaan wij weer rapporteren in de jaarstukken. De eerste jaarstukken die naar u toekomen zijn over 2020. Die zullen nog niet zo spannend zijn want dat is het jaar van oprichting en amper leningen. Maar die van

2021, die u dus volgend jaar krijgt zal voor het eerst laten zien hoe wij nou hebben gepresteerd op de doelstelling dat we bepaalde maatschappelijke opgaven willen oplossen met elkaar en of we daar aan hebben kunnen bijdragen. Dat is het nadrukkelijke doel, daar sturen we op en dat is de rol die ik als aandeelhouder pak als ik daar zit. The proof of the pudding is in the eating en dat kan ik ook nog niet laten zien, maar we sturen er absoluut op. U vroeg wanneer dat komt. Ik vind het logisch om dat te doen als we de jaarstukken opsturen en dan is het aan uw commissie om dat eventueel op te waarderen en daar hebben we dan het gesprek over met elkaar.

Als het gaat om inclusie en andere aanvullende voorwaarden bij investeringen, dan heeft de ROM die niet. Wij stellen niet dat soort aanvullende voorwaarden bij financiering. Wij zijn echt innovatie aan het stimuleren bij bedrijven. De gemeenten Amersfoort, Hilversum en de stad Utrecht pakken hun aandeel. We zeggen eigenlijk dat we dezelfde aandeelhoudersverhouding houden. Ik weet dat het in Hilversum inmiddels is goedgekeurd, in Amersfoort is het in bespreking en in de stad Utrecht loopt het mee in de Kadernota die zij hebben opgesteld. Op zichzelf is het natuurlijk een afweging die de raad daar maakt, om die middelen weer ter beschikking te stellen. Tot nu merkte ik bestuurlijk dat men die wens absoluut had omdat ze ook daar, los van alle andere uitdagingen die men ook heeft als gemeente, het ook belangrijk vinden om te blijven nadenken over het toekomstig innovatieve bedrijfsleven. Dus ook daar willen ze die bal pakken. Het is goed om te realiseren dat het in theorie geen uitgaven zijn omdat het financiering is die we verstrekken. We gaan ervan uit dat op het moment dat we zouden besluiten om de ROM te liquideren, we stoppen ermee in de toekomst, we het geld gewoon terugkrijgen. Alles komt dan terug, dat is wel ons doel. We willen 100% revolverend zijn. En daarmee pak ik gelijk ook maar even de vraag van de heer KOCKEN. Dat is de doelstelling, 100% revolverend, en het is meegenomen als er nog een plus op zit. Ik heb daarbij ook gerelativeerd dat we niet aan het beleggen zijn. Ik ben er niet ingestapt om geld te verdienen, dat is niet het doel. Het doel is maatschappelijke opgaven realiseren, werkgelegenheid stimuleren en het innovatieve bedrijfsleven ondersteunen, maar wel 100% revolverend, en misschien wel met een plus. Ik wil er fair over zijn, het kan ook een keer zo zijn dat wij een lening verstrekken, of een deelneming nemen in een bedrijf, dat kan ook, dat je aandelen neemt van een bedrijf en dat het toch niet lukt en zo een organisatie failliet gaat. Als je vreemd vermogen hebt, dan krijg je misschien nog een stukje van je lening terug bij de curator, als je aandeelhouder bent, dan ben je vaak alles kwijt. Een deelneming heeft een hoger risicoprofiel omdat je achteraan staat in de rij bij een eventueel faillissement.

De heer Van Wijk, ik hoor het u zeggen en op zich bent u heel consistent in uw lijn als JA21. Ik weet dat u dit vindt. Vanaf het begin had u de lijn dat onze COVID-reserve voor ander type doeleinden zou moeten zijn. Ik geloof dat we daar de argumenten al meerdere keren op gewisseld hebben. Het college heeft steeds de lijn gepakt dat de NOW-regeling, de vergoedingen die vanuit het Rijk komen voor bedrijven om aan hun vaste laten bij te dragen, vanuit het Rijk komen en dat de provincie kijkt wat het aanvullend kan doen. De aanvullende steun was aan innovatie bedrijfsleven en daarom zijn wij in dat gat gedoken. Maar dat is een lijn die we meerdere keren met elkaar gewisseld hebben.

De heer Suna, dus nog even nadrukkelijk, de risicoreservering van 25% is geenszins een acceptatie dat het dan maar goed is dat we dat kwijtraken. Het is echt een voorzichtigheidspotje wat je wegzet. Ik ga ervan uit dat het zich nooit zal voordoen. Ook nog richting de heer Kocken, hoe borgen we dat dan? Bij de ROM is er een investeringscomité, en dat is ook gelijk in de richting van mevrouw Hoek. Er is een bedrijf of ondernemer met een innovatie idee, die heeft bijvoorbeeld een fantastisch nieuwe oplossing om bij te dragen aan een maatschappelijke oplossing, dat kan op gezondheidsgebied zijn. Omdat het een heel nieuw idee is waar hij geld voor wil lenen, komt hij of zij bij de bank nog niet rond. Er is nog geen statistiek, je kunt nog niets laten zien uit het verleden en er zit misschien nog wel wat risico omdat het een basisidee is, maar we

zien er wel de kansrijkheid van. De businesscase die daar onder ligt wordt beoordeeld en op basis daarvan wordt eventueel een lening verstrekt. Dat is dus af en toe ook nee zeggen, omdat we het plan niet voldoende goed vinden. Dan hebben we ook nog de businessdevelopmenttak bij de ROM om te ondersteunen om het plan beter te maken en aan te geven met welke andere ondernemers je zou kunnen gaan praten om je plan beter te maken. Uiteindelijk is het een onafhankelijk oordeel of wij geloven in de businesscase en alleen dan kun je een lening krijgen. Het investeringscomité maakt deze risicoafweging, dat noemde ik de professionals, dat zijn mensen wiens vak het is om hier met verstand van zaken naar te kijken. Daar heb ik in de commissie ook op gezegd dat ik het oordeel of de ROM het best kan instappen met een lening, vreemd vermogen, of aandelen kopen van dat start-upbedrijfje, niet wil nemen. Dat is niet de positie die de gedeputeerde moet nemen, dat is aan het oordeel van het comité. Wat ik nu wel voel aankomen, en dat horen we ook, is dat veel van die start-upbedrijven nu meer behoefte hebben aan eigen vermogen dan aan vreemd vermogen. Met meer eigen vermogen kunnen ze misschien ook wel meer bij de banken ophalen. Ze zullen op dit moment misschien wel meer bereid zijn om ook aandelenemissies te doen, dus dat de ROM een deel van het aandelenkapitaal koopt. Als het heel goed gaat met dat bedrijf, dan worden die aandelen meer waard en dan komt dat tegemoet aan de ROM. Overigens, als je een lening verstrekt, valt de rente die we daar over krijgen weer terug bij de ROM, en na aflossing de lening. In beide gevallen verdient de ROM, of het nu via een lening is of via een aandelenkapitaal, maar de opwaartse kans van een aandeel is natuurlijk groter, en het kan ook nog een converteerbare obligatie zijn. De neerwaartse kans is ook groter bij een aandeel. In die afweging wil ik niet treden dat is een professie en een vak wat we hebben georganiseerd in de ROM.

De heer **EGGERMONT**: Ik hoop wel dat de gedeputeerde ook mee inziet dat het risico dat de provincie loopt, niet per se de hoofdtaak is van die professionals, waar u het over heeft. Waarin wordt gewaarborgd dat dat risico ook wordt meegenomen en dat die winsten, u bent altijd heel optimistisch over die mogelijke plus, ook naar de overheid teruggaan?

Op het moment dat de ROM besluit dat er een lening wordt gegeven en we krijgen bijvoorbeeld 5 of 6% rente over die lening, en het bedrijf dat mede door die lening heel succesvol is dan verdient de ondernemer daar misschien wel tientallen miljoenen mee, maar dan hebben wij nog altijd onze 5 of 6% rendement gekregen. Daarmee worden we niet rijker dan die 5 of 6%, dat is de deal die we hebben gesloten met het verstrekken van de lening, de lening wordt geheel terugbetaald. Zouden we op een ander moment de afweging hebben gemaakt om een stukje in het eigen vermogen van het bedrijf te stappen door aandelen te kopen, en het is een enorm succes, dan zijn de aandelen veel meer waard. Ik ken situaties bij ROM waar dat zomaar over miljoenen ging, die er verdiend werden. Maar dat weet je allemaal van tevoren niet en wij zijn niet een private belegger die bezig is om een zo hoog mogelijk rendement te halen, we zijn de overheid die maatschappelijke innovatie wil stimuleren en aanjagen. Als een ondernemer daar ook van profiteert dan gunnen we hem of haar dat van harte.

De heer **EGGERMONT**: Volgens mij zijn wij degene die wat er fout gaat in het kapitalisme aan het oplossen zijn en wat u zegt is dat wij de lasten kunnen gaan dragen, maar dat als er een winst is, die bij de privé komt te liggen. Dat is volgens mij echt de omgekeerde wereld. Als wij extra risico's nemen die de bankensector niet durft te nemen, dan hoort het ook terug te komen bij degene die het risico neemt.

Onze houding is dat we dan in het voor u slechtste geval slechte rente over de lening hebben ontvangen, plus nog steeds de maatschappelijke baten; er is nog steeds een bedrijf wat mensen gezonder maakt, een fantastisch product heeft gemaakt waardoor we een ernstige ziekte kunnen genezen. Dat is de maatschappelijke winst. We hebben ook nog rente gekregen over de lening, en in een ander geval hebben we misschien nog wel meer

winst gemaakt binnen de ROM omdat we toevallig aandelen hadden in dit bedrijf. Mijn punt is: ik ga niet, e u ook niet, want zo hebben we het afgesproken met de ROM, over de afweging of het op dit moment het beste is om aandelen te kopen of om een lening te verstrekken of een converteerbare obligatie aan te gaan. Dat is tussen de ondernemer en de ROM.

De heer Dercksen, u gaf aan dat u liever het geld zou inzetten voor sectoren die getroffen zijn door het coronavirus. Dat is een beetje hetzelfde punt als wat JA21 maakte. Wij denken dat ook hier een groep van ondernemers wordt geholpen die op dit moment getroffen zijn door corona. Startende ondernemers met een jonge onderneming hebben moeite met financiering. Dat is een marktfalen, ik weet niet of het gelijk een totaal faillissement van het kapitalisme is, en dat lossen we op.

De heer Van den Dikkenberg, een bevestiging dat u nu niet volgend jaar een tweede tranche krijgt, dat klopt. Met het nu ophalen van dit geld zit er in de ROM ongeveer 50 miljoen, 54 miljoen aan vermogen om te participeren. Daar kunnen we een aantal jaar mee vooruit. Ik zal niet zeggen dat er in een volgende collegeperiode niet misschien nog eens een voorstel komt voor een derde tranche, als het succesvol is, maar ik denk dat u dan een aantal jaren heeft waarin u kunt kijken of het echt tot resultaten leidt en of we een derde tranche willen doen. Ik durf u gerust te zeggen dat in deze collegeperiode geen voorstel voor een derde tranche zal komen.

De heer **DERCKSEN**: Mijn vraag is, kunnen we die ROM niet naar de markt brengen? Dan kunnen we vaststellen of er daadwerkelijk sprake is van marktfalen. Ik zeg dat omdat er zoveel geld in de markt is. Als je meer dan een ton op de bank hebt, dan gaat de bank je geld ontnemen. Er is dus heel veel vraag bij private beleggers maar ook bij andere beleggers om te investeren in andere ondernemingen. In het vastgoed worden zelfs crowdfundacties door ontwikkelaars gestart tegen 5, 6, 7% en die kunnen dan een ontwikkeling van de grond trekken. Is dat gebeurd, waarom niet, en kunnen we dat met de ROM niet gewoon gaan doen. Dan kunnen wij gewoon doen waar we goed in zijn, we zijn namelijk een bestuurslaag, en besturen over de taken waar we verstand van hebben.

Dit is natuurlijk wel wat bij de start van de ROM is onderzocht. Uw stelling is heel mooi. Je hoort inderdaad heel vaak dat er genoeg geld is dat aanwending zoekt voor investering. Waarom is hier dan toch sprake van marktfalen? Bij de stukken die we vorig jaar bij de ROM hadden is er marktonderzoek gedaan over hoeveel miljard hier in de provincie Utrecht aan vragen worden gesteld vanuit het innovatief bedrijfsleven om ondersteuning, waar de markt toch niet op instapt. Dus waar de grote venture capitalist, die met die miljarden zitten, of de pensioenfondsen, toch nog niet in durven te stappen. Als je kijkt naar de analyse die daarbij zat, dan kan het van twee kanten komen. Dat die grote partijen niet geïnteresseerd in de kleine bedrijven op dat moment of daar onvoldoende kennis van hebben, of, en dat is mijn beeld, dat die kleine bedrijven ook helemaal de weg nog niet weten. Dat is een natuurkundige of een arts die een uitvinding heeft gedaan en die helemaal niet weet hoe dit deel van het ondernemerschap gaat en ze vinden elkaar dan niet. Daar proberen we met business development in te ondersteunen bij de ROM en wie weet vindt zij of hij dan wel de weg naar de private markt. Dat is top, zodra het privaat kan, laat het dan ook vooral privaat gebeuren. Maar we hebben geconstateerd, en dat blijkt uit die onderzoeken die bij de stukken van een jaar geleden zaten, in januari, dat het toch niet zo werkt. Er is sprake van marktfalen, dus de markt doet het toch niet.

In de NRC van gisteren stond, en dan ga ik naar Invest-NL, dan hebben we het misschien wel over het nieuwe ASML. Als het over een klein bedrijfje gaat, heb je geen idee hoe groot en belangrijk het kan worden en hoeveel mensen er misschien over tien jaar werken. Soms is een startend bedrijfje, toen we de ROM opstartten, haalde ik een bedrijfje dat ik goed ken vanuit leiden aan, waar twee promovendi in 2014 met een idee kwamen om

op celletjes te testen wat de werking van een medicijn is zodat je dat dat niet tot dierproeven hoefde te laten leiden en waar binnen vier jaar 100 mensen werkten. Toen ik daar stopte waren ze bezig om een nieuw bedrijf neer te zetten voor 200 mensen. En zij waren er niet geweest met hun bedrijf als de overheid niet op dat moment de eerste drie ton had neergelegd. Het kan dus soms ongekend groot worden en ook nog eens iets heel moois doen want hier werden dierproeven voorkomen en je kon medicijnen ontwikkelen. Dat vond ik allemaal winst.

De heer **DERCKSEN**: Volgens mij moeten die mensen van de ROM gewoon een management-buy-out doen en gewoon een goede tool ontwikkelen dat zij ook bekendheid krijgen en dat geld dat in de markt zit kunnen ontsluiten. Ik kan me niet voorstellen dat drie ton van de overheid nodig is, als je een goed product hebt, en dat daar geen private investeerders, of het nou banken of pensioenfondsen of private investeerders zijn, in deze markt in willen stappen. Ik kan het niet geloven.

Sterker nog, het is een voorwaarde voor de ROM, want de ROM financiert nooit alleen, maar het is wel zo dat doordat de ROM instapt, ook private partijen mee instappen en dat doen ze ook. Maar daar zit een andere weging van het risicokapitaal in.

De heer Van den Dikkenberg, over Invest-NL, ik kan uw vraag niet totaal beantwoorden, anders dan dak ik gisteren toevallig een interview hoorde met de heer Bos van Invest-NL die zei dat het inderdaad zo was dat er nog minder aan kapitaal was verstrekt dan dat de ambitie was bij de start vorig jaar en dat dat ook te maken heeft gehad met de opbouw van de organisatie en dat er nu veel in de pijplijn zit. Hij verwacht dat daar in de komende tijd veel gaat uitrollen. Het lijkt dus meer een faseprobleem maar mijn bron is gewoon een interview op de radio. Ik heb er verder geen informatie over voor u. Ik zie dit als een startende organisatie. Invest-NL is ongeveer net zo oud als onze ROM.

De **VOORZITTER**: Dan zijn we aan het eind gekomen van de beraadslaging over dit voorstel en gaan we er vanavond met elkaar over stemmen.

De discussie wordt gesloten.

9.
Statenvoorstel Human Capital Agenda Regio Utrecht (PS2021BEM10)
(verwijzing naar het Statenvoorstel en de bijlagen)

De **VOORZITTER**: Dan is aan de orde agendapunt 9, het Statenvoorstel Human Capital Agenda regio Utrecht. Ook daar heeft de commissie geadviseerd een klein debat te voeren, dus één termijn.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Karataş.

De heer **KARATAŞ**: Zoals collega mevrouw Boelhouwer al zei, ik neem de woordvoering voor dit onderwerp over van collega, de heer Bart. Hij kon er helaas niet bij zijn, dus dat even vooraf.

En nu het voorstel. Voor ons ligt een uitstekend idee. Als jaren weten we dat we voor gigantische maatschappelijke transities staan waar we op de korte, middellang en lange termijn mee aan de slag moeten. De transitie naar een brede welvaartseconomie, duurzaam, gezond en inclusief, is dit college gelukkig niet uit het oog verloren tijdens de coronacrisis. En die transities kunnen we alleen maken door in de eerste plaats oog te hebben voor al onze inwoners, maak van iedere Utrechter een prioriteit. Biedt iedereen gelijke kansen in zelfontplooiing en in baan en inkomenszekerheid. Dat Utrechtse bedrijven,

scholen en ziekenhuizen hier vervolgens ook baat bij hebben is vanzelfsprekend. Het is een mooie stap dat de provincie zijn rol als verbinder pakt, nu ook in het versterken van de regionale arbeidsmarkt. Uiteraard heeft zo een programma wat tijd nodig voordat je de maatschappelijke en economische effecten ervan op de juiste manier kunt meten en waarderen. Met de basis van het Statenvoorstel en de aanvullende informatie, die het college heeft nagestuurd heeft GroenLinks in elk geval het vertrouwen dat er iets moois wordt opgebouwd. We steunen daarom het Statenvoorstel dat ter besluitvorming ligt.

Wel ziet GroenLinks graag nog een aantal vragen beantwoord.

De heer **EGGERMONT**: In de commissievergadering hebben we het er ook over gehad. Mijn vraag, er zijn grote groepen die op geen enkele manier in aanmerking komen voor een leven lang ontwikkelen, voornamelijk onder flexwerkers. Had u niet liever gezien dat er in plaats van dat iedereen hiermee aan de gang gaat, veel specifieker gekeken werd om die delen van de beroepsbevolking die, en waarschijnlijk ook met dit plan, achteraan mogen sluiten, hiermee te helpen, zodat zij meer kans hebben op een leven lang ontwikkelen?

Er zit een suggestie in zijn vraagstelling. Hij is ervan overtuigd dat de aandacht naar de flexwerkers moet. Volgens mij hebben wij dat tijdens eerdere gesprekken ook aangestipt. Sommige groepen hebben het harder nodig dan andere, maar als je het over inclusie hebt, dan moet je het zeker ook over iedereen hebben. De focus vanuit doelgroepen bekeken en inzoomen, wat ook bij de eerste constateringen is gedaan bij de Human Capital Agenda over flexwerkers en de baanpolarisatie, dat er grote verschillen zijn tussen praktisch opgeleiden en hoger opgeleiden, wat een beetje karakteriserend is voor Utrecht met de universiteit en de kennisinstellingen. Dus extra aandacht? Ja. Dat zullen wij ook blijven aanvoeren.

Hoe worden werknemers zelf betrokken en/of vertegenwoordigd bij deze agenda? Tot nu toe zijn de vakbonden er niet bij betrokken geweest. Wanneer denkt de gedeputeerde dat deze zullen zijn aangesloten? Ook om voor de belangen van de flexwerkers, de zzp'ers en de werkzoekenden op te komen, die toch het hardst worden getroffen. Dat is tijdens deze coronacrisis wederom gebleken. Wordt hun invloed, nu zij later aansluiten, nog wel volwaardig meegenomen?

Tot slot, wordt er ook nagedacht over andere manieren om ook overstappers in spe te betrekken bij deze plannen? GroenLinks is van mening dat de plannen in de agenda goed zijn, maar de naam, Human Capital Agenda, daar hebben we een beetje moeite mee. Noem ons ouderwets, noem ons communistisch. Mensen zijn geen productiekapitaal voor bedrijven, het zijn mensen, personen, met identiteiten, wensen, dromen en talenten. Volgens mij zijn wij niet de enige partij die hier zo over denkt. Ik heb de heer Eggermont van de SP hier ook vaker over horen praten. Kan de gedeputeerde toezeggen dat aan de naam nog gesleuteld gaat worden? Deze agenda sluit aan bij de Regionale Economische Agenda, gericht op duurzaamheid, gezondheid en digitalisering. Ook in dat licht vraagt GroenLinks nog eens aandacht voor de relatie tussen die thema’s en een vierdaagse werkweek. Minder reisbewegingen, meer tijd voor gezondheid en gezin, familie, voor thuiskoken in plaats van wegwerpmaaltijden met meer afval tot gevolg. Het wordt heel triviaal als je begrippen als duurzaamheid en brede welvaart concreet gaat maken. Gaat de Human Capital Agenda ook hier naar kijken?

Tenslotte, in het voorstel wordt diversiteit en inclusie aangestipt. De concrete uitwerking moet nog komen maar we willen de gedeputeerde graag op het hart drukken ervoor te zorgen dat dit goed gemonitord wordt. Mensen met een migratie-achtergrond, handicap of vanuit de LHBTQI+-gemeenschap en praktisch opgeleiden hebben het vaak lastiger op de arbeidsmarkt en verdienen extra ondersteuning. Zijn er eerste ideeën over hoe dit geborgd gaat worden? Wordt er ook werk gemaakt van het bestrijden van discriminatie en racisme op de arbeidsmarkt? De heer Strijk is tenslotte van de partij die

zegt: Laat iedereen vrij maar niemand vallen. Een mooi uitgangspunt om te hanteren bij de voorzetting en uitvoering van dit programma. We wensen het college, de gedeputeerde en alle betrokken maatschappelijke partijen veel succes.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Kocken.

De heer **KOCKEN**: Laat ik ook hier beginnen met dank uit te spreken aan het college voor het verwerken van de wijziging op het beslispunt in het erratum. We zijn als VVD blij dat dit voorstel er ligt. We hebben in het verleden als VVD al ingezet op goed onderwijs, onderwijs dat aansluit bij de arbeidsmarkt en initiatieven van ondernemers tot opleiden. We hebben ook bij de laatste begrotingbehandeling nog ingezet op banen. Dat brengt dit voorstel bij elkaar.

Om op de naam in te gaan, een goede opleiding, werk, zorgt voor de ontplooiing van mensen en ieder individu is zijn eigen kapitaal. Dus in zoverre klopt de titel en of het nou in het Engels moet of in het Nederlands, acht, laten we praktisch blijven. Het gaat ons om de voorstellen die er in zitten en dat het leidt tot het behoud van banen, in ieder geval dat mensen werk houden, en dat er eventueel nog nieuwe banen van komen. Wat de VVD betreft houdt dat overigens wel in dat er dan ook ruimte moet zijn om te werken in deze provincie.

We hebben nog drie inhoudelijke punten vanuit de commissiebespreking. Wat daar nog wat minder uit de verf kwam is de vraag of als de rijkssteunregelingen aflopen, waarschijnlijk in oktober, wij dan hier al klaar zijn. Er wordt nogal wat gesleuteld aan systemen in dit voorstel en dat is goed, want die systemen staan nu in de weg. We kunnen ons goed voorstellen dat het nog niet gereed is in oktober. We lopen er nu al tegenaan dat dingen niet lekker lopen. In de stad Utrecht bijvoorbeeld hebben ondernemers naar aanleiding van een noodroep vanuit het onderwijs voor stageplekken, stages geregeld. De bedrijven willen. De leerlingen willen en dan wordt er een aanvraag ingediend, en dan is het: computer says no. Dan vraag je je af of we met elkaar kunnen improviseren, als de nood hoog is, en kunnen we dan even afstappen van het regelapparaat dat we misschien met goede redenen hebben ingericht met elkaar en datgene doen wat nu echt wenselijk is?

Het tweede punt is de individuele bewustwording. Je komt niet meer van school af met: het beroep waarvoor je bent opgeleid is ook het beroep waarmee je met pensioen zult gaan. Dat wijzigt. Wij begrijpen heel goed dat je een streefcijfer hebt genoemd met een aantal matches, want het is een samenspel van een heleboel partijen en je wilt aan de bestuurstafels het gesprek scherp kunnen voeren. Tegelijkertijd mag dat nooit een doel op zich worden, want het gaat om de individuele bewustwording van mensen en de vele stappen die ze zetten om te gaan werken in andere sectoren en sectoren die hen aanspreken. Werk dat ze kunnen en dat aansluit op hun competenties en wensen. Graag nogmaals de reflectie van de gedeputeerde hoe hij ervoor gaat zorgen dat dat streefcijfer niet het doel op zich wordt maar gaat helpen om het doel te behalen.

Dan als laatste, het derde punt. Er wordt gefocust op drie tekortsectoren. Begrijpelijk, want die kennen we al enkele jaren lang. Tegelijkertijd horen we de laatste tijd ook steeds meer dat er personeelstekorten zijn in de horeca en het toerisme. Dat stond recent ook nog in de kranten. Zijn we voldoende flexibel in onze agenda om te switchen en ook die sectoren waar zich op dat moment tekorten gaan voordoen te helpen, of erbij te betrekken?

De heer **DERCKSEN**: De VVD is al een hele tijd een partij geworden die voor een hele grote overheid pleit. Waar haalt u het vertrouwen vandaan dat de provincie op dit thema, waarmee ze onbekend zijn, arbeidsmarktbeleid, een beslissende rol zou kunnen spelen? Hoe gaan we achteraf bekijken wat de rol van de provincie is geweest als we actief zijn in een markt met partijen die veel groter zijn dan de provincie Utrecht?

De heer Dercksen vult een aantal zaken voor mij in en dat is zijn goed recht. De VVD is voor een overheid die werkt en een bijdrage levert op het moment dat het kan. Wij merken dat wij als provincie de schaal hebben om een aantal organisaties of partijen bij elkaar te brengen die elkaar anders niet snel zullen treffen. Daaraan leveren we een bijdrage met deze Human Capital Agenda en daar kunnen wij ons in vinden.

De heer **DERCKSEN**: Dus u ziet de provincie nu ook weer als een soort oliemannetje tussen partijen? Bij elk onderwerp lijkt het opeens zo te zijn dat partijen elkaar niet kunnen vinden en dan moet de provincie komen opdraven om de Rolodex uit te rollen. Waar komt dat vandaan? Waarom ziet de VVD ook hier weer een rol voor de provincie, welke partij kan wie niet vinden?

Onder andere de verschillende opleidingsfondsen in de verschillende sectoren, gecombineerd met het beroepsonderwijs dat maatwerkopleidingen moet maken. Ik liever dat wij als provincie als oliemannetje, olievrouwtje of oliemens optreden, dan dat wij onszelf een te grote broek aanmeten en gaan bedenken dat wij dit allemaal kunnen gaan regelen want dat kunnen we niet. We kunnen soms wel een beetje aanjagen, stimuleren en soms wat olie in de machine doen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Weyers.

De heer **WEYERS**: We hebben hier eigenlijk geen specifieke inbreng en we hebben besloten om goed te luisteren naar wat dit voorstel nou precies behelst, daar zijn we nog niet helemaal achter. Er stond één concreet ding in over vouchers op individueel niveau maar dat was kennelijk te concreet dus dat is eruit gehaald. De arbeidsmarkt is de grootste markt die het land kent en we ziet niet wat de provinciale besturende of besluitvormende rol daarin zou kunnen zijn. We gaan in de luisterstand zitten en beoordelen daar vanavond ons voor of tegen op.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Welschen.

Mevrouw **WELSCHEN**: Het initiatief voor het voorstel Human Capital Agenda regio Utrecht is goed. Het CDA gelooft dat hier een rol voor de provincie ligt omdat het gemeente-overstijgend is. Ik kom later nog terug op de naam van het voorstel, daar hebben meer partijen al bij stilgestaan. Maar eerst even wat er onder de titel staat genoemd.

Het is van algemene bekendheid dat de arbeidsmarkt verandert en nu met de coronacrisis in sneltreinvaart. Er zijn reorganisaties binnen verschillenden ondernemingen en alles moet ineens digitaal. De kantoorbaan maakt plaats voor hem ambacht. Dat zijn hele grote verschuivingen op de arbeidsmarkt. Zodoende kan dit Statenvoorstel en het moment dat ervoor gekozen is, niet op een beter moment komen. Misschien een beetje te laat, maar beter laat dan nooit. Juist omdat de coronacrisis de oorzaak is van deze snelle veranderingen, is het ook gepast dat een deel van de coronareserve hiervoor wordt gebruikt.

We zijn als CDA nog steeds wel zoekend, en dat proefde ik ook bij mijn voorganger, is hoe we de groep werkgevers en werknemers, al dan niet vertegenwoordigd door hun vakbonden erbij gaan betrekken, stimuleren en misschien wel, en ik denk dat dat heel belangrijk is, er naar gaan luisteren en ze faciliteren. Ik heb in de gemeente ook meegemaakt dat er goede intenties zijn vanuit overheidswege om die arbeidsmarkt te helpen maar dit stuitte toch vaak op het spreken van een andere taal. Vanuit deze plek is het een oproep om goed te luisteren. Nogmaals, het initiatief is heel goed, maar vul het goed in en maak het ook nuttig. Zo is een afspraak over afvloeiing of transitie is echt een afspraak tussen werkgever en werknemer. Zij zijn de contractanten bij een sociaal plan. Dus leg als provincie je oor te luister en kijk welke rol je daar kunt nemen.

Wat ook tijdens de commissie is benoemd is dat O&O-fondsen erbij betrokken moeten worden. Die zijn opgericht om werknemers op te leiden werkgezond te houden voor de toekomst. Kijk ook daar naar wat de mogelijkheden zijn.

Dan even de titel van het voorstel. Binnen de commissie en nu ook tijdens deze vergadering is meermaals aangegeven dat de term Human Capital Agenda niet passend is voor dit Statenvoorstel. Het gaat namelijk uit van talenten van Utrechtse inwoners en de daarbij behorende transities van de ene naar de andere sector, zoals ik net ook al zei. Juist omdat deze transitie van meerwaarde is zou een naam die de focus legt op de talenten van de werknemers passender zijn. En als liefhebben van de Nederlandse taal denk ik dat we als Staten moeten proberen om de focus te leggen op Nederlandse termen in plaats van op Engelse termen. We hebben creatief nagedacht en daar een voorschotje op genomen. We zouden de naam bijvoorbeeld kunnen wijzigen in de Utrechtse talentenagenda. Ik hoorde in de wandelgangen van GroenLinks al de naam Utrechts talentenontwikkelprogramma, afgekort, U-TOP. Een motie vind ik misschien een wat zwaar middel dus ik ben benieuwd wat andere partijen vinden van dit idee. Aan u allen, en aan de gedeputeerde, als u het nodig vindt, dan zijn wij bereid om hier een motie over in te dienen en we hebben daar al een concept voor opgesteld. Maar ik laat het ook even aan u allen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer De Droog,

De heer **DE DROOG**: We leven in een tijd met veel veranderingen en transities en dat heeft uiteraard ook invloed op de arbeidsmarkt. Werk waarvoor je bent opgeleid, hoeft er morgen niet meer te zijn. Denk aan robotisering. Nieuwe markten ontstaan snel, denk aan beroepen die nodig zijn voor verdere verduurzaming en digitalisering. En tegelijk liggen er nog drempels om van de ene naar de andere sector te bewegen als individu. Routes naar een nieuw perspectief lopen daarom veel via werkloosheid of kunnen mensen weerhouden om eerder in beweging te komen. Bovendien zijn de structuren opgebouwd vanuit onze ervaringen in het verleden. Om te zorgen dat onze arbeidsmarkt wendbaar genoeg is, is het daarom belangrijk om samen met het bedrijfsleven, onderwijs en overheden te werken aan een continue afstemming zodat mensen makkelijker hun kansen kunnen pakken om van werk A naar werk B te kunnen komen. De Human Capital Agenda, en persoonlijk vind ik die Engelse term wel prima en prettig, voorziet in deze afstemming. D66 begrijpt dat de provincie er een rol in kan spelen om regionale partijen samen te brengen en afstemming te versnellen of op te schalen. Als vanzelfsprekendheden er niet meer zijn, dan vergt dat ook iets van ons als individu. Een wendbare houding die uitgaat van ons eigen potentieel waarin we ons bewust zijn van wat een leven lang ontwikkelen betekent. Zelfbewust vanuit je vaardigheden weten wat je kunt betekenen voor de samenleving waar zich kansen voordoen of gaan voordoen en waar werk zal zijn. In de provincie Utrecht kunnen we dit als D66 alleen maar beamen. Over het waarom heeft GS ons voldoende kunnen meegeven in de commissie. Wat betreft de uitvoering zal het er op aan komen in de praktijk. We willen GS vooral vragen om voldoende focus in de Human Capital Agenda mee te geven en niet een overlegorgaan voor alles van alles te zijn. De gedeputeerde geeft zelf graag het voorbeeld van Rabo naar pabo om te laten zien hoe belangrijk het is om te ontschotten tussen sectoren. Denk aan de inzet van middelen vanuit de O&O-fondsen.

De heer **EGGERMONT**: Net als de VVD benadrukt D66 vooral ook de individuele bewustwording die dan zo ontzettend belangrijk zou zijn. Maar wat heb je aan die bewustwording als je zelf totaal uitgesloten bent van alle mogelijkheden om aan een leven lang ontwikkelen mee te doen. Dan kan je je drie keer bewust zijn, maar dat schiet echt niet op. Hoe gaat dit plan dat probleem oplossen?

De heer Eggermont heeft hier een goede vraag. Allereerst, de bewustwording is echt van wezenlijk belang, omdat we ons allemaal bewust moeten zijn dat, ongeacht wie je bent en waar je bent die maatschappelijke transities dusdanig ingrijpend kunnen zijn dat we ons hier allemaal op moeten voorbereiden. Tegelijkertijd biedt deze agenda nou net de kans om te zeggen waar die knelpunten zich aandienen. Daar kun je dan ook op focussen. Als u mij vraagt specifiek aan te geven waar dat zit, dan zeg ik: nee, deze agenda is erop gericht dat die partijen bij elkaar zijn om te zien waar het knelt en waar zij zouden kunnen faciliteren. Ik was net bij de O&O-fondsen en als het gaat om zo een voorbeeld, dan zien we dat daar een knelpunt zit en we zien dat het vastloopt op dat punt. Kunnen wij dan een rol spelen in het ontremmen op zo een plek? Kunnen we daar beweging in krijgen? Ik zeg nee tegen specifieke voorbeelden maar zie veel kansen in de afstemming die daar in zit. Maar, zorg er dan wel voor dat die focus er is en zoals ik las in de nagekomen stukken, dat er een lerende organisatie of een lerend organisme in zit. Wat we zien dat succesvol is, zetten we uit en dan zorgen we ervoor dat dat door kan ontwikkelen. Het is een algemeen antwoord maar ik denk dat ik daarmee een antwoord heb gegeven.

Wat D66 betreft richt de Human Capital Agenda zich op een aantal concrete vragen die veelbelovend kunnen zijn in het versnellen of ontremmen van transities op de arbeidsmarkt en die verder zijn op te schalen. D66 ziet de genoemde aantallen als een heldere ambitie en toetssteen voor succes, maar het mag nooit een doel op zich zijn. Wij blijven vertrouwen op de eigen kracht van mensen. Een wendbare Utrechtse arbeidsmarkt met mensen die hun vaardigheden duurzaam kunnen inzetten en ontwikkelen moet voorop staan.

Uit de nagezonden stukken blijkt al een veel duidelijker programma. We zijn benieuwd naar de tussentijdse rapportages en resultaten die er uit voort zullen komen. Wij zullen daarom voor dit voorstel stemmen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Suna.

De heer **SUNA**: Wat goed is, is dat mensen worden opgeleid voor functies die daadwerkelijk beschikbaar zijn en waarbij het nodige gekwalificeerde personeel gevonden kan worden door werkgevers. Wij hebben meerdere malen bezoek gehad van ondernemers die hebben aangegeven dat ze wel werk hebben voor bepaalde mensen maar dat de opleidingen niet worden gekozen, terwijl er elders mensen werk zoeken wat niet lukt. In die zin hoop ik dat de Human Capital Agenda een goede invulling geeft aan die vraag. Talenten moeten niet verloren gaan, zoals ook in het stuk staat.

De heer **DERCKSEN**: U zegt heel concreet dat er werkgevers zijn die geen werknemers kunnen vinden met de juiste opleiding. Ik sla het even plat, maar dat is wat u zegt. Wie vindt u dat dit maatschappelijke vraagstuk moet behandelen? En wie kan dat het best vindt u?

We hebben ongeveer vier jaar geleden hier een mini-symposium gehad, wat druk bezocht werd. Daarin hebben alle betrokkenen, brancheorganisaties maar ook onderwijsinstellingen gezegd dat er gezamenlijk een oplossing gevonden moet worden, maar dat zij dat zelf niet kunnen regelen en daarom de overheid, in dit geval de provincie nodig hebben om daar werk van te maken. Dat is ook de reden waarom we het hier continu hebben over de aansluiting van onderwijs op de arbeidsmarkt. Daarom proberen we niet alleen middelen maar ook mensen in te zetten als brugfunctie en als sterk touw om die groepen aan elkaar vast te binden. Dat is het belangrijkste wat wij vanuit de overheid kunnen oppakken, en dan moeten zij het natuurlijk zelf uitvoeren.

De heer **DERCKSEN**: Mijn vraag was, wie kan dat nou het best? De laatste keer dat ik keek, hebben we in Den Haag een ministerie van Onderwijs. Zouden die niet veel beter, omdat ze kennis van zaken hebben het beleid

kunnen voeren zodat mensen de opleiding krijgen die we nodig hebben, in plaats van een provincie die daar de ballen verstand van heeft.

Maar je hebt natuurlijk in elke regio, omgeving of provincie met andere soorten markten te maken waarbij andere behoeften zijn. Vanuit het Rijk kun je dat alleen niet oplossen. Ik kom straks met een voorstel dat in dat licht gezien kan worden. Dat is niet een oplossing die alleen vanuit Den Haag geregeld kan worden.

Als u me toestaat ga ik verder met mijn betoog. Ik had het over talenten en dan hebben we het niet alleen over hersenkrakers maar ook over mensen die op geniale wijze hun handen gebruiken. Dus zeker niet alleen de focus op hoogopgeleiden maar ook op mbo'ers en vmbo'ers zoals vaker door ons is aangegeven.

We hebben het meerdere malen gehad over het tekort aan stageplaatsen. Zeker nu door corona, maar we weten al langer dat mensen met een bepaalde kleur en van een bepaalde omgeving achterlopen met betrekking tot het kunnen vinden van een stageplek. Deze agenda zou daar juist ook een antwoord op moeten geven en vindt u het als college niet belangrijk dat, zoals de heer Kocken ook aangaf, dat er gekeken moet worden of het werkbaar is, en niet alleen naar de beleidsregels. Graag hoor ik meer van u daarover.

Inzet op social return moet niet alleen zijn van werk naar werk, of van school naar werk, maar kijk ook naar van herstel naar werk of van uitkering of sociale werkplaats. In die zin zou je een uitgelezen kans hebben om de onderwijsvoucher ook te gebruiken voor dat soort mensen om ervoor te zorgen dat zij aan een baan worden geholpen. Ik zou graag van u willen horen of u dat ook op die manier ziet.

In aansluiting daarop, waar GroenLinks ook aan refereerde, wij zouden het als een aanwinst zien als de vakbonden hierbij betrokken worden en ook zeggenschap hebben en zo opkomen voor de belangen van de werknemers. Hoe gaat u daar nu mee om want dat is nog niet helemaal duidelijk voor ons.

Mijn inbreng kunt u ook zien als reactie op de PVV. De heer Dercksen vroeg tijdens het vorige Statenvoorstel waar de linkse partijen zijn. Sinds het bestaan van de PvdA zijn wij links progressief en komen wij op voor de rechten van de arbeidersklasse en dat zal niet veranderen. Op allerlei manieren proberen wij ook in deze Staten daar gehoor aan te geven.

We hebben het over beroepen voor de toekomst en die groeipotentie hebben. Als wij zien dat onze regio de metropool Utrecht is, waarom dan ook niet inzetten om Utrecht de titel van Healthport van Nederland te geven? Dan maak je sec een keuze waardoor je opleidingen en werkgelegenheid daarop kunt focussen. Zo weten ook de jongeren die hier een opleiding gaan volgen wat voor werkgelegenheid er hier in de regio is. Nieuw innovaties van jonge ondernemers kunnen daarop aansluiten. Toekomstplannen in de provincie kunnen daarop gericht worden, economisch gezien, qua inkomsten en werk, maar ook kijken naar anderen voordelen, we hadden het net al over recreatie en toerisme en hoe je de provincie Utrecht op de kaart kunt zetten. Dat maakt echt het verschil zoals dat bijvoorbeeld ook met Brainport Eindhoven is gebeurd. Ik heb dat vaker aan de orde gesteld en overwoog een motie in te dienen maar ik denk dat dat door allerlei redenen het niet zal halen, dus ik dacht laat ik maar een vraag stellen. Bent u bereid om met deze agenda gehoor te geven aan het creëren van een Healhtport-achtige situatie waarmee u aan de slag kunt gaan? Zo ja, wat heeft u van de Staten nodig om daar werk van te kunnen maken? Dat hoor ik graag van u.

Als laatste, deze agenda is voor de komende zeven jaar en we krijgen tussentijdse rapportages. Waar ik benieuwd naar ben, hebben we over drie jaar ook echt een moment dat we als Staten aan zet zijn om een soort van tussenevaluatie te bespreken met elkaar.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Koerts.

De heer **KOERTS**: In de commissie heb ik namens onze fractie al een aantal vragen gesteld over deze beleidsvisie. Bijvoorbeeld of er wel voldoende aandacht is voor regionale

verschillen en over hoe wordt omgegaan met arbeidsmarktregio's die de grenzen van onze provincie overschrijden. De reactie van de gedeputeerde gaf ons voldoende vertrouwen daarin.

Eén punt wat ik in de commissie ook al heb aangestipt wil ik vandaag uitlichten. En dat is de aandacht voor mensen die extra ondersteuning nodig hebben om hun kansen en mogelijkheden op de arbeidsmarkt invulling te geven. Het is nu eenmaal zo dat niet voor iedereen de startsituatie gelijk is. Sommigen hebben te maken met vooroordelen vanwege herkomst of achternaam, anderen hebben extra faciliteiten of ondersteuning nodig vanwege een beperking. Uit eigen ervaring weet ik dat het altijd begint met je eigen motivatie om ondanks misschien een minder kansrijke startpositie, toch je dromen na te jagen. Rolmodellen zoals docenten, stagebegeleiders of werkgevers die je stimuleren verder te kijken dan je beperking, zijn daarbij van groot belang. Denk in mogelijkheden en ondersteuning op maat. Zo ben ik ook gekomen waar ik nu ben, en spreek ik vandaag voor het eerst in deze zaal. De reactie van de gedeputeerde om geen onderscheid te maken naar doelgroepen, maar maatwerk te willen bieden aan wie dat nodig heeft kan ik dan ook samen met mijn fractie van harte ondersteunen. Wel een vraag hierbij want helaas zijn de voorbeelden van overheidsinstellingen en semioverheidsinstellingen die maatwerk moeten bieden nou niet altijd even succesvol. Mijn vraag is dan ook: hoe gaat deze Human Capital Agenda bijdragen aan dat dat nu wel gaat lukken, het bieden van maatwerk?

De **VOORZITTER**: Dank u wel, meneer Koerts. Gecomplimenteerd met uw maidenspeech in onze zaal, we zijn blij dat u in ons midden bent. Dank u wel. (applaus).

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Dercksen.

De heer **DERCKSEN**: De Human Capital Agenda, alleen al om deze term zou je al tegen moeten stemmen. Welke woorden schiet de Nederlandse taal tekort om te vertellen wat je wilt? We hebben er over nagedacht en we doen het volgende voorstel: De maakbare samenleving komt naar je toe deze zomer. We hangen bomen op in mandjes voor het fietspad van de toekomst, we starten een sportagenda waarbij we eigenlijk alleen maar gaan praten over zonnepanelen, we hebben stikstofbeleid en klimaatbeleid, zonder dat we ons echt storen aan de data en nu gaan we ook nog eens arbeidsmarktbeleid voeren. We gaan UWV'tje spelen. Ook hier heeft de provincie geen verstand van en is elke investering derhalve per definitie inefficiënt. Maar we gaan wat anders doen zegt de gedeputeerde want het UWV probeert alleen maar mensen zo snel mogelijk aan een baan te helpen. Dat kan niet de bedoeling zijn. Dat lijkt ons overigens een buitengewoon nobel streven, maak die armoedeval zo kort mogelijk. Dat is het beste voor de werklozen en het beste voor Nederland. Dat het verstandig is om bij te blijven, te blijven leren door bijvoorbeeld je op de hoogte te houden van de ontwikkelingen binnen je vakgebied, dat spreekt voor zich. Maar waarom denkt de provincie daar nou verstand van te hebben? Toen ik nog niet in de politiek zat, wist ik niet wie de CdK was van deze provincie, ik kende de provincie alleen van de motorrijtuigenbelasting, en dat was dus niet per se een heel positief beeld. Maar het illustreert ook de bescheidenheid die dit middenbestuur zou moeten kenmerken. Dit linkse college denkt dat deze tussenlaag de arbeidsmarkt wel even naar zijn hand kan zetten. De op zal even regelen dat iedereen zijn talenten optimaal benut, dat iedereen zijn hele leven lang blijft studeren en dat iedereen digitaal vaardig is. Daartoe stellen we coördinatoren aan, we ondersteunen koepelinitiatieven, die zijn er klaarblijkelijk al, we gaan onderwijsmodules inzichtelijk maken en zelfs vergroten, hebben we daar verstand van dan? We richten ook nog eens een keer een learning community in, ook een goede Nederlandse term, om te monitoren. Kom uit deze papieren werkelijkheid. Hoe gaan we monitoren wat de invloed van de provincie is geweest op een terrein waar veel grotere partijen veel meer invloed hebben dan de provincie? Hoe gaan we bepalen wat de rol van de provincie

uiteindelijk is geweest? Daarnaast vindt de PVV-fractie dat coronagelden beschikbaar moeten zijn voor acute problemen en niet voor een niet bestaande maakbare samenleving.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Keller.

Mevrouw **KELLER**: De PvdD is tevreden met het voorstel dat voorligt. Er komen verstandige keuzes in terug zoals sturing op de benodigde transities naar beroepen met tekorten en groeipotentie en het inzichtelijk maken en aanjagen van het publieke aanbod zodat onze inwoners beter weten wat de mogelijkheden zijn. In het memorandum Nadere informatie over de Human Capital Agenda worden het digitaal platform voor een leven lang ontwikkelen en de overstaproutes nader toegelicht. De PvdD kan zich goed vinden in deze toelichting maar vraagt zich af waarom deze niet terugkomt in de Human Capital Agenda zelf. Graag zouden we deze meer praktische uitwerking terugzien in de uiteindelijke Human Capital Agenda. Kan de gedeputeerde hier op reageren?

Tenslotte vragen wij nogmaals aandacht voor de praktisch opgeleiden, de zzp'ers en de flexwerkers in onze provincie. Op pagina 8 staat genoemd dat aan hen specifieke aandacht wordt gegeven aan loopbaanbewustzijn, omdat zij zich minder scholen. Zoals eerder genoemd door ons commissielid tijdens de BEM-commissie is omscholing vaak erg duur, het kost veel tijd en het zorgt voor een verlies aan inkomen. Zo heeft niet iedereen de mogelijkheid om deze keuze te maken en is het vaak een kwestie van niet kunnen in plaats van niet willen. De PvdD ziet dan ook graag dat de Human Capital Agenda meer gaat bieden dan slechts een loopbaanbewustzijn aan deze groep. Kan de gedeputeerde zich hier ook in vinden?

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Eggermont.

De heer **EGGERMONT**: de premisse van het voorstel, dat kwam ook bij de interruptie met GroenLinks naar voren, is dat inclusie betekent dat het een plan moet zijn voor iedereen. Daarmee verander je volgens mij niets van waar er nu gaten vallen. Dat is volgens ons het probleem met het huidige voorstel. Op de vraag in de commissie in hoeverre concreet een afspraak kon worden gemaakt om van de mensen die nu zijn uitgesloten om deel te nemen aan een leven lang ontwikkelen, de PvdD refereerde er net ook aan, er bijvoorbeeld 500 per jaar de kans wordt geboden om die overstap te maken, bleek dat de gedeputeerde die afspraak niet wil maken. In die zin hebben wij ook niet zo veel moeite met de titel. Volgens ons is de titel een juiste ideologische duiding, die ervan uitgaat dat het vooral gaat om het individuele bewustzijn. Daar zou het probleem liggen en daar ligt volgens ons niet het probleem. Het is simpelweg zo dat met de manier waarop we het nu hebben ingericht, mensen uitgesloten zijn om die overstappen te kunnen maken. Als wij daar iets aan willen doen, als we de uitgeslotenen een kans willen bieden, dan gaan we ons daar op richten. Dan doen we iets nuttigs, en nu is het een sausje om nog harder neer te zetten: het ligt allemaal aan jullie, want jullie zijn je er kennelijk niet van bewust.

De heer **KARATAŞ**: Ik probeer de heer Eggermont te volgen vanuit de inclusie-gedachte en zijn kijk op zaken. Voor mij is nog niet duidelijk wat voor de SP dan het grootste probleem is en voor welke groep het het belangrijkste is om het voor op te nemen, en waarom.

Nou ja, wat zijn de groepen die op dit moment niet de mogelijkheid hebben? Volgens mij gaf de PvdD net goed aan dat vooral voor mensen die in een flexsituatie zitten het een niet een kwestie is van niet willen maar van niet kunnen. Als je daar concreter en sterker op inzet en daar met ons afspraken over wilt maken over hoe je voor die groep ruimte zou kunnen maken, dan maak je het geheel inclusiever. Dit doe je niet door je te richten op iedereen.

De heer **KARATAŞ**: Flex is een hele grote groep van mensen, daar zitten zzp'ers tussen, mensen met een nul-urencontract, gisteren hoorde ik dat het oproepcontract is afgeschaft, maar hebben we daarmee het probleem opgelost van dat de werkgevers daar toch nog de kans zien om wel tijdelijke contracten te blijven afsluiten? Ik voel hem nog niet.

Ik probeer zo duidelijk mogelijk te zijn, ik hoop dat de rest wel begrijpt waar ik op doel, daar ga ik maar van uit.

Het voorstel is wat dat betreft voor ons te weinig concreet. Ik vond de maidenspeech van de heer Koerts een mooi betoog. We hebben maatwerk nodig, juist om ervoor te zorgen dat waar de gaten vallen, de gaten worden gedicht, en laten we ons daar op richten.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van den Dikkenberg.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Mijn fractiecollega, de heer Hazeleger, is content met de onderbouwing in het aangeleverde memo. Dan ben ik dat ook natuurlijk en dank daar voor. Wij zien het nut er zeker van in, in een snel veranderende omgeving als waarin we verkeren, dat we investeren in een dusdanig programma. Wat ons betreft zit de meerwaarde in de samenwerking met partijen en de ervaring leert dat het programma dan meestal niet uitblinkt in helderheid omdat je niet alles zelf onder controle hebt. Voor deze keer hebben we daar wel enigszins begrip voor hoewel van meerdere kanten aangeduid is dat het nog wel helderder kan. Maar we hebben nou eenmaal niet alle doelen zelfstandig in de hand. We kunnen de onderbouwing in de memo goed volgen dat het richtgetallen zijn en dat het niet cijfertjes afvinken wordt maar dat het in de geest van de cijfers werken wordt. Daar zullen we dan ook nauwlettend op letten in het vervolg.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Hoek.

Mevrouw **HOEK**: Er is al veel gezegd, dat kan ik gaan herhalen, maar ik kan ook aanvullen, en dat gaat 50PLUS dus doen. Wat kan de provincie nog bijdragen aan wat al gezegd is? Laat ik beginnen met openbaar vervoer. De buslijnen zijn bijna overal, behalve bij de treinen, bij bedrijventerreinen verschraald, haast tot op het bot. Ik noem alleen maar even het grote bedrijventerrein in Mijdrecht, daar waren ooit 5.000 werknemers. Die schreeuwen om stagiaires maar die kunnen daar niet komen omdat de buslijnen geschrapt zijn. Je brengt dit weer bij elkaar door het openbaar vervoer weer te optimaliseren, in ieder geval die lijnen waar werknemers, stagiaires en arbeid elkaar kunnen ontmoeten.

Daarnaast is er nog een heikel punt waardoor heel veel bedrijven geen werknemers kunnen krijgen, en daar heb ik ook niemand over gehoord, het wonen. We hebben een gigantisch groot tekort aan woningen. Er zijn er best wel die vanuit Groningen willen verhuizen, of vanuit Limburg, maar ja, er zijn geen woningen in de provincie Utrecht. Het is 15 jaar op een wachtlijst, tenzij je een gigantische erfenis hebt gekregen en een duur huis kunt kopen, maar dat is niet voor iedereen. Ik wil maar aangeven, er is meer dan alleen maar kijken naar scholing. Scholing is belangrijk, en maatwerk is ook heel belangrijk, maar toch wil ik deze twee punten koppelen aan wat er allemaal al is gezegd.

Hoe zit het met dat coronabudget, of COVID-geld, dit wordt hier nu wel voor ingezet maar dat houdt natuurlijk een keer op. Als dat geld op is, want ik neem aan dat dat budget op een gegeven moment een keer op is, ik wil wel van de gedeputeerde horen hoeveel er nog in de pot zit en wat we daar verder nog mee kunnen doen, dan wil dat niet zeggen dat onze zorg stopt. Dat moet gewoon doorgaan. Natuurlijk hebben we de COVID-problemen, het is net ook al gezegd en bij het vorige onderwerp heb ik het ook al gemeld, er zijn er die daardoor in een neerwaartse spiraal terecht gekomen zijn qua bedrijfsvoering, maar er zijn er ook die er geld mee hebben verdiend. Ik heb wel, volgens mij de PvdA horen zeggen, het stikstofprobleem wat ongeveer twee jaar geleden tevoorschijn kwam, heeft ook een

enorme bres geslagen op de arbeidsmarkt. Daar zijn we nog niet uit, het is een beetje verdrongen door de COVID, maar dat wil niet zeggen dat het opgelost is. Dat komt keihard weer terug zodra alles weer een beetje genormaliseerd is. Dat is de bijdrage van 50PLUS, om die punten mee te nemen. Niet willen en niet kunnen, wij kunnen best wel veel doen. Dat is vooral openbaar vervoer, woningen. Het belangrijkste is de infrastructuur, de bereikbaarheid van en naar werkplaatsen, daar kunnen we zeker een bijdrage aan leveren. 50PLUS zou het zeer op prijs stellen als dat bij de volgende openbaar vervoerbesprekingen grote aandacht krijgt.

De **VOORZITTER**: Dan stel ik vast dat de inbreng vanuit uw Staten is geleverd en ik kijk of de gedeputeerde gelijk met zijn beantwoording kan beginnen. Dat is het geval.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan gedeputeerde Strijk.

Gedeputeerde **STRIJK**: Dank voor uw inbreng allen. Ik loop ze maar weer langs in dezelfde volgorde als ik heb kunnen meeschrijven.

Als het gaat over het betrekken van de vakbonden bij de agenda, dat punt heeft u laten landen en ik heb ook de vorige keer in de commissie aangegeven dat wij dat heel belangrijk vinden, dat zij partner worden, kan ik u inmiddels zeggen dat ik op 8 juni mijn eerste gesprek met hen heb. Dat is fijn want we hadden al eerder die handreiking gedaan maar de afspraak was nog niet geformaliseerd maar die staat dus nu inmiddels. Gaan we die dan volwaardig meenemen? Ja vanzelfsprekend. Los van het feit dat ze daar zelf ook wel op zullen letten, maar dan zijn ze partner en het is belangrijk wat zij bijdragen en zeggen.

Worden overstappers meegenomen in de toekomst? In de projecten die hier onder gaan lopen heb je natuurlijk overstappers, mensen die nu werkzaam zijn in de ene sector en straks misschien in een andere sector werkzaam zijn. Op individueel niveau worden ze altijd begeleid maar ik vind het ook interessant om in het leervermogen te horen wat de ervaringen zijn van mensen die van werk naar werk zijn gegaan. Bijvoorbeeld welke barrières ze hebben gevoeld en wat je daar collectief uit kunt halen. Dus niet wat één keer is gebeurd maar wat elke keer weer gebeurt bij grotere groepen en wat je dus moet oplossen. Het belang om goed te horen van mensen die zijn overgestapt van de ene sector naar de andere wat een belemmering voor ze was moeten we zeker meenemen om het daarna beter te doen. Dus in die zin zullen we goed gaan luisteren naar overstappers en hun ervaringen horen.

Door velen van u is gevraagd of het een andere naam mag hebben dan deze titel. Jazeker. Ik verwijt mezelf dat als je hier mee start je vooral gaat praten over de inhoud en wat we willen doen en dat heet zo een ding even de Human Capital Agenda. Ik begrijp wel waarom sommigen dat een wat minder mooie naam vinden, anderen zeggen dat ze er enthousiast over zijn. Ik zou graag mee terugnemen naar de stuurgroep van partners, dus het onderwijs en de ondernemers die aan tafel zitten dat we willen zoeken naar een Nederlandse naam die dekkend is en ik hoor tips om talenten en Utrecht naar voren te laten komen en om voor het Nederlands te kiezen. Mag ik hem zo gewoon meenemen, en niet hier nu een naam verzinnen maar dit met de partners bespreken? Maar ik heb uw punt wel gehoord en dat neem ik mee.

Het punt van inclusie en monitoren kan ik mij wel voorstellen. Het gaat erom dat wij teruggeven aan u hoe dit zich vertaalt naar alle groepen. Wij nemen iedereen mee, ook mensen waar het minder makkelijk voor is om die overstap te maken. Ik vind het goed om te meten waar we dat kunnen, we gaan kijken hoe we dat kunnen inrichten. Het eerdere punt dat we met elkaar goed bespraken is de principiële grondhouding die in deze visie tot uiting komt: we hebben het over iedereen. Met een dikke streep onder ‘iedereen’. Daarbij realiseer ik me dat als je iedereen mee wilt nemen, je voor sommige mensen misschien wat

harder je best moet doen om dat ook te laten slagen. Maar, ik vind het belangrijk om op missie- en visieniveau te praten over iedereen. Dus inclusief in de meest maximale vorm.

De heer **WEYERS**: Gewoon eens een kort vraagje. Nu hebben we de monitor aangezet en zijn werk laten doen op de inclusie en dan constateren we daar dat groepen daar in achterblijven, dat zal ongetwijfeld het geval zijn en dat is ook niet goed. En dan? Dan hebben we dat geconstateerd en dan zien we op de arbeidsmarkt dat bepaalde groepen niet goed aan bod komen en volgens mij is het enige dat de provincie dan letterlijk zou kunnen doen is zelf een heleboel banen creëren voor mensen met een achterstand. Dan ga je de Melkertbaantour op en ben je deelnemer op de arbeidsmarkt met impact. Maar wat ik hoor is dat we groepen mensen bij elkaar gaan zetten om informatie rond te pompen zodat we er nog bewuster van zijn dat er een probleem is, waarvan we hopen dat alle doelen goed meegenomen zijn en dat daar iets heel groots van wordt verwacht. We weten het heel erg goed, het is goed gemonitord en het zal ook wel kloppen, maar dan? Waar maken we dan als provincie eigenlijk het verschil? Zou de gedeputeerde daar eens kort op kunnen reflecteren?

Gedeputeerde **STRIJK**: Laat ik daar maar gelijk induiken. Ik constateer dat uw fractiegenoot in BEM exact dezelfde vraag stelde. De heer Potjer vroeg aan mij wat ik ga doen en toen heb ik in een uur geprobeerd dat uit te leggen en ik kan constateren dat dat niet gelukt is. Daar waar anderen wel begrepen hebben in de commissie BEM wat we willen gaan doen. Ik wil niet te breed uitweiden maar wat we zien is dat onze samenleving snel verandert. Wij weten zeker dat van de 885.000 mensen die elke dag naar hun werk gaan in onze provincie een groot deel over 5 jaar niet meer hetzelfde werk zal doen als wat ze nu doen. Dat gaat plaatsvinden omdat de techniek voortschrijdt, de robotisering en digitalisering zal er voor zorgen dat bepaalde banen ophouden te bestaan. Een tweede grote maatschappelijke ontwikkeling die we zien is dat we uitdagingen hebben met elkaar die we op te lossen hebben en ik weet dat sommige politieke partijen van mening verschillen over het belang van het oplossen daarvan. Dat kan, maar wij denken dat we uitdagingen hebben en die hebben we op te lossen en dat vraagt ander type werk en andere typen medewerkers. Wij willen het van baan naar gaan van honderdduizenden mensen in de komende jaren zo soepel mogelijk laten verlopen. Dit omdat werk heel belangrijk is voor de mensen zelf maar ook omdat het voor de economie als totaal heel goed is als we dat efficiënt laten verlopen. We zien dat op de dag van vandaag transitie van de ene sector naar de andere vaak loopt via de werkloosheid. Dus mensen krijgen te horen dat hun baan ophoudt te bestaan, ze krijgen een ontslagvergoeding mee, zijn een tijdje uit de running en in die fase mogen ze zelf gaan kijken hoe ze naar een nieuwe baan toe willen gaan. We willen proberen dat soepeler te laten verlopen. Dat is uitdaging één. Waarom loopt dat nu niet soepel, is de vraag van de heer Dercksen. Omdat er allerlei belemmeringen zijn. We hebben dat in Nederland blijkbaar zo geregeld, je kunt niet makkelijk van Rabo naar pabo, ik pak hem er elke keer als metafoor bij. Als je nu werkzaam bent bij de bank, en je werk houdt op, omdat je wordt vervangen door een a.i., een algoritme, wat toch aan het gebeuren is, maar je kunt heel goed aan de slag in het onderwijs, dan moet je daar een opleiding voor volgen. Dat is niet de standaardopleiding die een 18-jarige volgt, want je kunt al heel veel, dus we gaan kijken naar je skills. Op wat voor momenten moet je die opleiding volgen? Dat moet misschien wel flexibeler worden aangeboden dan nu. Misschien ook wel modulair, waar je niet het hele diploma moet halen omdat je al een deelcertificaat hebt, omdat je dat al bij de bank hebt geleerd. Kan ik de budgetten die daar voor staan voor aanwenden? Nu niet, want geld wat er in de bancaire sector staat mag alleen maar worden benut voor opleidingen binnen de bancaire sector. Doelstelling twee is om die transitiepaden te stimuleren en ontschotten. Digitalisering gaat maar door en we merken dat een grote groep mensen niet bijhoudt hoe snel dat gaat en dat maakt ze minder kansrijk op de arbeidsmarkt.

Dus we willen daar actief mee aan de slag, om iedereen mee te nemen. Dit zijn de voorbeelden die we willen oppakken.

De heer **WEYERS**: U kunt ook bij dat ontschottingsgeld, als ik het zo mag noemen?

Nee, niet zomaar, maar het is belangrijk dat als je de werkgevers en de vakbonden aan tafel hebt, die wel in de O&O-fondsen zitten, je met hen het maatschappelijke vraagstuk kunt bespreken. Ziet u die transitie ook, ziet u ook het belang dat mensen aan het werk blijven? Dit heeft blijkbaar altijd zo volstaan in Nederland, maar het werkt nu niet meer perfect in een snel veranderende economie waarin een transitie van sector naar sector plaatsvindt. Dat is anders dan twintig jaar terug en kunnen wij met elkaar veranderen? En richting de heer Dercksen, dat is het motief waarom u hier zit, omdat u ziet dat de samenleving verandert en dat dat vragen stelt aan het bestuur. Gaat het nu goed, maar gaat het ook over 10 jaar en 20 jaar goed en wat moeten we veranderen om het goed te blijven laten gaan? Daar zijn we hier op aan het sturen. Zeg ik u dat ontschotten lukt mij even? Dat weet ik niet. Ga ik me er keihard voor inzetten om het te regelen? Zeker.

De heer **EGGERMONT**: U blijft zeggen dat het om iedereen moet gaan, maar u kunt toch al wel bedenken waar het grootste knelpunt gaat liggen als het over die overstap gaat? Ik vind het typerend dat u het constant over van bank naar pabo heeft want de banksector is nou niet direct degene waarvan ik het idee heb dat die het moeilijkste de overstap van hun eigen mensen kunnen financieren. Dan blijven er hele grote groepen die niet kunnen achter en daar zouden we wat voor kunnen doen. Zorgt de ‘iedereenoplossing’ er niet voor dat daarmee mensen achterblijven?

Het nadeel van elk voorbeeld is dat het een eigen leven gaat leiden, het mag ook van bank naar bouw zijn, of van Rabo naar pabo of van verzekeraar naar de zorg. We zien toch dat het niet werkt. Ook mensen in de bancaire sector lopen tegen de schotten aan van de afspraken die we in het verleden zo gemaakt hebben. We kunnen het beter laten verlopen als we het anders gaan organiseren. Dat is de uitdaging die er ligt. Dat betekent zeker, ik was nog bezig met de beantwoording van de vragen van GroenLinks, dat als het bijvoorbeeld gaat over het scholingsfonds voor flexkrachten, Doorzaam hebben we dat nu als werknaam genoemd, een aandachtspunt is. We weten dat als het gaat om zzp’ers als een groep, dat hebben we ook benoemd, dat je meer je best moet doen om te zorgen dat ook zij zich een leven lang blijven ontwikkelen, omdat ze dat minder snel wordt aangeboden. Er zullen zzp'ers zijn die dat goed zelf regelen en er zullen er ook zijn waar je meer je best moet doen om dat te bereiken. De flexkrachten en de scholingsbudgetten die daarvoor zijn horen daar ook bij.

De heer **DERCKSEN**: Ik zei het in de commissie ook al, de gedeputeerde kan een prachtig betoog houden en ik denk dat met zijn analyse op zich weinig mis is. Als ik het voorstel lees dan lees ik dat er voor de problemen die de gedeputeerde schets coördinatoren worden aangesteld, koepelinitiatieven worden ondersteund en onderwijsmodules worden vergroot. De kern van de vraag is, waarom denkt de provincie nou de oplossing te zijn voor het maatschappelijke probleem dat we signaleren terwijl dat eigenlijk niet op ons bordje hoort. Dat hoort ergens anders, bij onderwijs, Den Haag of het UWV, maar niet bij ons.

Je kunt denken wat de taak van de overheid daar in is. Het ontstaat toch niet automatisch. Een individuele mkb-ondernemer die bijvoorbeeld zeven medewerkers in dienst heeft en die constateert dat hij de achtste man of vrouw die hij zoekt niet kan vinden omdat die persoon niet op de arbeidsmarkt is, heeft in zijn eentje weinig mogelijkheden om het systeem op dat punt te veranderen. Maar een groep mkb’ers die zich verzamelt en zegt: wij zitten allemaal in dezelfde branche, bijvoorbeeld de installatietechniek en we hebben allemaal hetzelfde vraagstuk, wij komen allemaal mensen tekort en het gaat er niet over

één, maar bij elkaar opgeteld over 4.000, is als collectief interessant om naar oplossingen te kijken. Dan kun je als opleidingsinstituut zeggen dat het niet over één mens gaat maar over 4.000 mensen die in de sector gezocht worden en daar opleidingsprogramma's voor opzetten. Als er een andere sector is waar een ondernemer ziet dat door robotisering zijn ene boekhouder een andere baan moet gaan zoeken, kun je ook zeggen dat er een hele groep van zakelijke dienstverleners is waar dit gaat spelen. Dan noemen we het ineens een transitiepad. Dat gaat het niet meer over een individu maar herken je dat er patronen zitten in grotere groepen mensen met hetzelfde vraagstuk in dezelfde transitie. Dat is de analyse die je hebt Die ene mkb'er kan niks, maar als wij hem helpen zich te organiseren in koepels van de zorg, of het onderwijs of de techniek, dan gaan er dingen ontstaan.

De heer **DERCKSEN**: Ik wil niet zeggen dat de overheid op het arbeidsmarktbeleid helemaal geen rol heeft, alle mensen die problemen hebben die de gedeputeerde schets, bellen aan bij het UWV, of de minister van Onderwijs. De bellen niet aan bij meneer Strijk en dat moeten ze ook niet doen want meneer Strijk heeft hele andere belangrijke dingen te doen.
Mevrouw WELSCHEN: Mijn interruptie ligt in het verlengde hiervan, er werd net al even kort gezegd, de commissie Borstlap wordt nu grotendeels omarmd door werkgevers en werknemers las is. Flex wordt anders en oproepcontracten worden anders. Ik denk dat het en regionaal en Den Haag is met wetgeving bijvoorbeeld. Ik kan me voorstellen dat er aan de O&O-fondsen gesleuteld moet worden om ze wel toegankelijk te maken voor de ideeën die er mogelijk in de provincie Utrecht gaan ontstaan. Ik was nog even benieuwd welke rol de gedeputeerde voor zichzelf ziet richting Den Haag als hij zaken constateert vanuit de praktijk vanuit de provincie en hoe dit te vertalen naar beleid vanuit Den Haag.

Ik zie een rol richting Den Haag, daar waar wij in onze analyses van wat we uit de praktijk tegenkomen zien dat iets veelvuldig als een hindernis geldt in soepele transitie van werk naar werk, als we zien dat iets structureel is, dat wij dat gaan agenderen. Soms heb ik Den Haag daar voor nodig want ik kan niet alles oplossen. We kunnen wel agenderen en verzamelen en dat zou ik willen doen. We hebben ons in Den Haag wel eens aangemeld om pilotprovincie te worden. Ik weet niet of we dat krijgen, maar goed, zo agenderen we ons punt.

De heer **KARATAŞ**: Ik ben me bewust geworden van het feit dat het een vraagstuk is van belangengroepen en vertegenwoordiging. We hebben het volste vertrouwen in de vakbonden die het geluid van de flexwerkers, waar de SP en andere Statenleden zich hard voor willen maken… Ziet de gedeputeerde de vakbond als een goed vertegenwoordigend orgaan voor de verschillende doelgroepen die we net hebben benoemd? Het is een belang dat de laatste tijd steeds belangrijker wordt, het is een ontwikkeling. Het zal al in zijn eerder verhaal dat die organisaties belangrijk zijn, maar dit debat laat weer zien hoe belangrijk vertegenwoordiging is en hoe belangrijk het is dat er voor belangen wordt opgekomen en dat dit niet vanzelfsprekend is. Mijn vraag is hoe de vertegenwoordiging naast de vakbonden er nog uit? Dat was het eerste deel van mijn vraag, het tweede deel ging over vakbonden. Mijn eerste vraag is wat zie u in de vertegenwoordiging van de belangen, we kunnen het over inclusie in de breedste zin hebben, verschillende groepen, maar laten we het nu over de flexwerkers hebben.

Ik heb aangegeven dat de vakbonden belangrijk zijn, dat heb ik ook in de commissie BEM gezegd en ik heb gezegd op welke datum de afspraak staat. Ik wil die erbij hebben want het zijn belangrijke partners. In bredere zin, dit stuk is nu vijf maanden oud, we zijn anderhalf jaar geleden met diverse ondernemers en kennisinstellingen begonnen te praten

over dit vraagstuk om te zien wat we kunnen doen. Daarbij is aangegeven dat ik eerst moet zien of ik überhaupt van de Staten middelen krijg om hier mee verder te gaan want als u nee zegt, dan houdt het gewoon op. Dan is het klaar en doe we er niks aan, dat kan ook de uitkomst zijn. Daarna heb ik nog heel veel uit te werken in de komende zeven jaar. Waarvan één van de dingen, wat ik net al aangaf, is dat ik wel benieuwd ben wat de ervaringen zijn geweest van medewerkers die van de ene naar de andere baan zijn gegaan en tegen welke hindernissen ze aanliepen en hoe ze dat hebben beleefd. Als persoon ben ik misschien wel geïnteresseerd in dat ene individu maar als gedeputeerde, waar je het over 800.000 mensen hebt, ben je geïnteresseerd in wat de grote lijn daarin is. Dus we zijn geïnteresseerd maar moeten ook nog veel uitwerken, we staan nog aan het begin van wat we nu nog de Human Capital Agenda noemen.

De heer Kocken, ook altijd consistent om aandacht voor de fysieke ruimte voor het ondernemerschap te vragen. Zijn we er klaar voor? We moeten absoluut aan de slag in de transitie maar ik denk dat we wel gesteld zijn. Het is ook voor u goed om te weten dat de regionale mobiliteitsteams tot eind 2022 door het ministerie zijn geborgd die die gaan via de arbeidsmarktregio's veel meer bij helpen en steunen. Wij denken ook dat we met het Skillsprogramma ver genoeg kunnen staan om daar mee aan de slag te gaan. Ik hoop dat ik in dit gezelschap kan uitstralen dat we ondernemend en snel aan de slag moet gaan, gevoed vanuit de urgentie die we zien. Zo wil ik er ook in staan. U heeft een terecht punt dat het ook gaat om individuele bewustwording, dat is een cultuurverandering. Het bewustzijn van een ieder in Nederland en in Utrecht dus ook, dat je je continu moet blijven scholen en moet blijven ontwikkelen om ook over vijf en over tien jaar en 20 jaar nog aan het werk te zijn, dat moet soms nog wel landen. Niet voor iedereen is dat een even grote vanzelfsprekendheid. Dat proberen we te stimuleren door reg ambassadeurs die in peergroups herkenbaar zijn zodat ze denken dat als deze persoon dat zegt, het ook over mij gaat. Het gaat om de herkenbaarheid zowel regionaal als in branches neer te zetten. Dit is een grote opdracht. U moet het inderdaad als streefcijfers zien. Het is een ambitieuze agenda waarin we 600.000 mensen in de komende zeven jaar een leven lang ontwikkeltraject aanbieden. Ik heb ik de commissie ook gezegd dat als het er 550.000 zijn, dan heb ik niet het idee dat ik gefaald heb en als het er 650.000 zijn, dan heb ik ook niet per se overgepresteerd. Ik wil niet dogmatisch op de cijfers sturen maar ze geven wel de ambitie aan. Niet duidend, er staat nadrukkelijk wel honderdduizenden mensen. In deze opgave denken we ook wel in dat soort termen. Nooit dogmatisch, maar ik vond het wel, gezien de grootsheid van de opgave, goed om die ambities scherp te maken en daar afrekenbaar op te zijn.

De heer **DERCKSEN**: Hoe gaat u destilleren wat van die 600.000 scholingstrajecten het resultaat is van een actie van de provincie?

Dat hoeft ook niet per se. Wij werken hier als provincie samen met bedrijfsleven en onderwijsinstellingen en als we, mede omdat we er gezamenlijk over nadenken, meer bedrijfsleven in de modus krijgen dat zij investeren in het leven lang ontwentraject van hun medewerkers dan is dat ook een fantastisch succes. Dit komt echt niet allemaal uit provinciaal geld.

De heer **DERCKSEN**: Maar dan zegt u eigenlijk dat wat de provincie doet niet te meten is.

Het een leven lang ontwikkelen is nu geen vanzelfsprekendheid. We lopen er tegenaan dat te veel mensen pas als ze in de werkloosheid zitten zich zorgen gaan maken over hun opleiding. Dat willen we eerder doen en dat moeten we ook gaan monitoren en meten.

De heer **DERCKSEN**: U moest even schakelen naar een ander onderwerp. Ik vroeg hoe u gaat destilleren wat de invloed van de provincie is geweest op dit terrein en dat is er niet. U kunt niet waarmaken wat de invloed van provincie is geweest. Want de provincie is een ieniemieniespeler in een

heel groot veld van belangrijke andere spelers. U heeft mooie doelstellingen en het lukt of het lukt niet maar u kunt niet afgerekend worden op die cijfers want we weten niet wat de invloed van de provincie is geweest. Daarom zeg ik: doe dit nou niet, want daar is de provincie niet van.

Ik vorige keer al gezegd dat we het over 885.000 mensen hebben die werken in de provincie Utrecht. Als een werkgever 100 euro aan opleidingsbudget per werknemer geeft, wat helemaal niks is, dan heb je het over 80 miljoen per jaar en waarschijnlijk is het dus meer. De bedragen die wij als provincie uittrekken om de structuur te versterken en om impulsen te geven zijn inderdaad peanuts vergeleken bij de geldbedragen die er privaat om gaan om dit te doen. Maar wat we ook constateren is dat het tot op de dag van vandaag niet effectief en niet efficiënt gebeurt. Daar proberen we in te interveniëren, dus je zet je overheidsgeld wel in om te ontschotten, om transitiepaden niet via de werkloosheid te laten lopen, om mensen te helpen met duurzame banen en niet per se naar de snelst voorliggende banen. De heer Suna zei dat het niet alleen gaat om de mismatch die we vandaag zien tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt, maar ook die over vijf jaar. We zien aankomen dat er over vijf jaar een mismatch is, dat is wat wij allemaal doen. En inderdaad, ik kan nooit keihard aantonen dat een opleiding die straks wordt gegeven door de provincie komt, maar we zien in ieder geval dat nu dingen niet efficiënt en effectief gebeuren. We werken eraan dat de tientallen miljoenen voor opleidingen beter gericht worden ingezet, gegeven de veranderingen van onze economie.

De heer Kocken vroeg hoe flexibel de provincie is als blijkt dat andere sectoren tekorten hebben. De economie verandert dus het kan zo zijn dat waar nu nog geen tekorten zijn straks wel tekorten blijken te zijn en dan moeten we daar op acteren en inspelen. Wel structureel van aard, ik hoor nu over tekorten in de horeca, die zijn er ook echt, maar dat is nu nog een incidenteel tekort. Maar als dat over een jaar nog steeds zo is, dan heb je iets te pakken. Dus je kijkt naar structurele tendensen die je op de arbeidsmarkt ziet, en dan moet je wendbaar zijn.

JA21 heb ik net al meegenomen, ik heb in ieder geval vandaag weer verteld wat we gaan doen.

Hoe gaan we ondernemers erbij betrekken, was een vraag van het CDA. Door een appel te doen op dat ze een belang hebben. Dat belang kan zijn dat je op dit moment je werknemers niet kunt vinden, dus je alle belang om ze te vinden, en dat kun je niet in je eentje. Daar heb je een collectief voor nodig. Dus we gaan de tekortsectoren organiseren, dat zijn die koepels die we noemen, de zorg, onderwijs en techniek. Die gaan we bundelen om de vraagarticulatie scherp te zetten. Net zo goed hebben de latende sectoren een belang, de sectoren waar mensen hun baan kwijt gaan raken. Het helpt ze als ze vroegtijdig kunnen starten met het meedenken daarover. Vanuit dat belang zullen we appelleren en een beroep op ze doen. En via regio-ambassadeurs in de branche proberen we dit ook verder te stimuleren.

Mevrouw **WELSCHEN**: Is de gedeputeerde het met mij eens dat juist de werkgevers, dan denk ik aan de grote banken en verzekeraars bij ons in de provincie, als zij gaan reorganiseren zij in het sociaal plan niet alleen outplacement bieden en transitievergoeding, en daar ziet het CDA een rol voor de provincie als aanjager, om echt met de medewerker nog bewuster te kijken naar branches waar het nodig is. Van Rabo naar pabo. Dat mag van mij wel wat dikker aangestipt worden dan hoe u het nu zegt.

Dat ben ik met u eens, het is belangrijk dat we dat doen. Heet is wel zo dat we met partijen zitten, de provincie heeft daar een rol in, wij leggen een plan neer en daar mag u mij op afrekenen, maar we doen dit wel samen met anderen. Zij hebben ook dat belang en daar spreek ik hen ook op aan.

De **VOORZITTER**: ik moet vaststellen, we zijn met een klein debat bezig dames en heren. Daar is een commissiebehandeling aan vooraf gegaan en ik denk dat ik naar een heel uitgebreide commissiebehandeling zit te luisteren. Dat moet me wel even van het hart. Ik wil u vragen toch wat te beperken en de gedeputeerde in de gelegenheid te stellen om kort zijn betoog af te maken.

Gedeputeerde **STRIJK**: Een vraag van het CDA, luistert u goed naar ondernemers en vakbonden? Ja. Betrekt u de O&O-fondsen? Ja.

De heer De Droog, ik vond het een ontzettend duidelijk verhaal en ik hoop dat JA21 het ook goed gehoord heeft want ik denk dat u daarmee een goede samenvatting gaf van waar deze agenda voor staat.

De heer Suna, u haalt terecht aan dat het ook over het opleiden voor de duurzame banen gaat. Dus banen die blijven bestaan. Het is zeker niet alleen voor hoogopgeleiden, het is ook voor praktisch geschoolden, het is gewoon voor iedereen. Dat roep ik dan weer, daarmee niet afdoend aan dat ik zie dat sommige groepen daarbij soms extra geholpen zullen moeten worden.

Krijgen zij-instromers een onderwijsvoucher? Zeker, waarbij wij niet zeggen dat vanuit provinciaal geld die vouchers betaald zullen worden voor de zij-instromers. In de extra beantwoording gaan we in op de Techno-hub in Woerden. Die hebben wij in het leven geholpen, we zorgen dat dat er staat en dat er dan zij-instromers komen die een opleiding krijgen in de autotechniek of de installatietechniek of voor de bouw. Dat geld voor die opleidingen moet uit de O&O-fondsen komen of vanuit een toekomstige werkgever. Dat is niet wat wij betalen maar we regelen de structuren zodat het er kan komen.

De Healthport. Ik wil benadrukken dat ik geloof dat deze regio een unieke positie heeft in Nederland en Europa zelfs als het gaat om health. Maar wij zetten onze regio wel met deer diversiteit in dan die belangrijke speler. Want we zijn breder dan dat, maar het is ook zeker een heel belangrijk onderdeel. In de Human Capital Agenda heeft alles wat er rondom health speelt aandacht, maar het is niet exclusief. Daarom zou ik er geen voorstander van zijn om dat predicaat er op te plakken. Dan verengen we ons zelf net te veel. Ondanks dat ik met u eens ben dat we daar een unieke positie in hebben, met de Foodvalley met voedsel, met Amersfoort en functionele leer en een Science Park in Utrecht dat daar innovatief in zit.

De heer Koerts vroeg hoe het gaat bijdragen aan het maatwerk richting doelgroepen. Nog complimenten voor uw maidenspeech. U maakte het daarmee ook heel persoonlijk over hoe u hier naar kijkt. Ik moet zeggen dat ik dit heb uit te werken in de komende tijd. Deze visie die we nu vaststellen en waarbij we aan u vragen of u daar mee in wilt investeren voor de komende zeven jaar, vraagt nog om heel veel uitwerking. Het begint met de intentie die we opschrijven dat we iedereen willen meenemen. In het verfijnen van het maatwerk hoe je sommige groepen daarin het beste kunt ondersteunen en wat de belemmeringen zijn waar zij als groep tegenaan lopen, moeten we dat nog tegenkomen in de praktijk en dan oplossen. Dus ik zou u daar meer over moeten rapporteren hoe we dat doen, dan dat ik u nu perfect plan kan bieden, want dat heb ik gewoon nog niet. Dat is ook nog niet de fase waarin we zitten.

Ik denk dat we de vragen van de PVV in de interruptie al hebben gehad.

De PvdD was blij met het aanvullende memo en vroeg waarom dat niet in de Human Capital Agenda staat. Omdat het bijna voorbeelden zijn. Allemaal hele concrete voorbeelden. Wat je aan de ene kant merkt is dat op het moment dat wij op een visieniveau zitten u vraagt wat we bedoelen en of we het concreet kunnen maken. Dan maken we het concreet, dat hebben we ook al gedaan in de twee informerende commissievergaderingen. Maar vervolgens stellen we een visiestuk vast. Dat is steeds de zoektocht waar ik ook mee worstel met mijn Statenvoorstellen. Misschien moeten we het daar in zijn algemeen eens

over hebben want ik merk dat voorbeelden spreken, maar u stelt op een abstractieniveau daarboven uw beleid vast.

Ik denk dat we de SP-vragen al een beetje hebben geraakt met de vragen van GroenLinks over inclusie.

Mevrouw Hoek, u maakt het altijd heel integraal. Dat vindt ik mooi maar ook lastig in de beantwoording van de vragen. U gaat altijd naar het hele grote plaatje en dat plaatje hebben wij bij ons in de begroting onderverdeeld in 45 beleidsdoelen. We praten nu over nog maar een van de vier subdoelen van een van de 45 beleidsdoelen. Het klopt dat we ook aan de woningmarkt moeten denken en aan de bereikbaarheid, maar dat is niet waar we het vandaag over hebben. Ik zit vandaag een beetje ingezoomd in het programma Economie, beleidsdoel 1, toekomstvaste beroepsbevolking en op dat kleine stukje zit i nu het beleid te verdedigen.

Mevrouw **HOEK**: Ik zei ook al, ik voeg nog iets toe. Ik weet heus wel dat dat er niet direct mee te maken heeft, maar wel indirect. Vandaar dat ik toch weer even onder de aandacht wil brengen dat dat een van de oorzaken is waarom het niet allemaal matcht met elkaar, de bedrijven en het aanbod van werkkracht. Het is toch wel heel belangrijk, ik weet het ik trek het vaak breder, maar dan denk ik wel dat het er allemaal mee te maken heeft.

Zeker, dat ontken ik ook niet. Toch zoomde ik nu even in op dit subdetail van één beleidsdoel.

We vragen niet alleen maar coronabudget maar in het voorstel wordt ook het voorstel gedaan om bij de Kadernota te kijken of we hier structureel geld voor uittrekken.

Dan ben ik er doorheen voorzitter.

De **VOORZITTER**: Dank gedeputeerde voor de beantwoording. Ik denk dat we de beraadslagingen ruim met elkaar hebben gehad en dat we vanavond in staat zijn om te stemmen over het voorstel.

De discussie wordt gesloten.

10.
Statenvoorstel Vaststellen Beleidsvisie Circulaire Samenleving 2050 (PS2021BEM11)
(verwijzing naar het Statenvoorstel en de bijlagen)

De **VOORZITTER**: De gedeputeerde, kan hij gelijk door of wil hij even… Dan schors ik de vergadering tot 15.45 uur en dan gaan we verder met het Statenvoorstel Beleidsvisie Circulaire Samenleving.

De **VOORZITTER** schorst de vergadering om 15.35 uur.
De **VOORZITTER** heropent de vergadering om 15.45 uur.

De **VOORZITTER**: Dames en heren, wilt u uw zetel weer innemen? Ik heropen onze Statenbrede voorbereidende vergadering. Aan de orde is agendapunt 10, het Statenvoorstel Vaststellen Beleidsvisie Circulaire Samenleving 2050. In de commissie heeft u gekozen voor een normaal debat, dat betekent dat u twee termijnen heeft. In ons midden is wederom gedeputeerde Strijk. Als eerste geef ik de fractie van GroenLinks het woord.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Bart:

De heer **BART**: Een dankwoord aan mijn collega's van GroenLinks die eerder vandaag de honneurs hebben waargenomen. Ik kan me voorstellen dat andere woordvoerders Economie al een beetje uitgeput zijn, maar ik zit hier met frisse energie, dus dat moet u mij maar vergeven.

Dertig jaar is een lange periode, of je nu naar het verleden of naar de toekomst kijkt. Een paar belangrijke ontwikkelingen van toen, in 1991 ging de eerste website ooit online, werd apartheid afgeschaft, werd het eerste mobiele telefoongesprek gevoerd en viel de Sovjet Unie uit elkaar. En er werd een vrolijke krullenbol geboren die hier nu met u mag spreken over het Statenvoorstel Circulaire Samenleving. In 1991 had ook niemand kunnen bedenken hoe groot smartphones nu zouden zijn. Nieuwe markten zijn ontstaan dankzij investeringen en wetgeving van de overheid. Wel wisten we toen al dat het klimaat op de aarde onder invloed van menselijk handelen aan het veranderen was, en dat we wat zouden moeten doen aan onze CO2-uitstoot en ons grondstoffengebruik als we dat in wilden perken. De visie Circulaire Samenleving die nu voor ons ligt is een lang verwachte, maar ook veel te lang uitgestelde stap om daar als provincie Utrecht werk van te maken. GroenLinks, en dit Statenlid in het bijzonder komen wellicht wat ongeduldig over wanneer wij over circulariteit spreken maar dat is niet echt verrassend. Al mijn hele leven wordt er gepraat over de gevaren van klimaatverandering. Over microplastics die inmiddels overal in de natuur, in onze lichamen en zelfs in ongeboren foetussen worden aangetroffen. Ik kan er een hele lange lijst van maken maar het punt is denk ik al wel duidelijk. Dit voorstel is ontzettend welkom, ontzettend nodig en wat ons betreft kunnen we niet snel genoeg beginnen met de uitvoering.

Een transitie naar die circulaire samenleving vraagt om een integrale aanpak. Een college en een Provinciehuis dat tot in de haarvaten werkt aan het verminderen van de milieudruk van zowel het eigen Provinciehuis als daar buiten. En deze visie en de betrokkenheid van alle gedeputeerden ademt ook die integraliteit. Een groot compliment voor de ommekeer die hier in de afgelopen jaren is ingezet. Bewustwording van de noodzaak van deze transitie en wat dat voor de verschillende portefeuilles inhoudt is volgens ons duidelijk toegenomen. Maar dat is natuurlijk slechts stap één. Stap twee is de uitvoering, en dat is natuurlijk de allermoeilijkste stap, zeker als het om een grote transitie gaat. De provincie kan het niet alleen en is afhankelijk van andere partijen om bij te dragen aan die transitie. Tegelijkertijd moeten wij onze rol ook niet te klein maken. De provincie heeft veel mogelijkheden om bij te dragen aan deze transitie of om zelfs leidend te zijn. Laten we die handschoen dan ook oppakken. De visie is meerdere keren besproken in commissies en er is input opgehaald van de PCL en publieke en private partners. Het is niet mijn intentie om nog over details te gaan nitpicken maar een paar vragen staan nog wel open richting de gedeputeerde. Bijvoorbeeld dat in het ontwerpbesluit wordt aangegeven dat de provinciale organisatie middels inkopen, subsidievoorwaarden en dergelijke maximaal gaat bijdragen aan de transitie naar een circulaire samenleving. Kan de gedeputeerde ons duidelijk maken wat er wordt bedoeld met maximaal? Moeten we dit zien als Maria Draghi die tijdens de Eurocrisis zegt: Whatever it takes? Wat ons betreft is er in elk geval no alternative. In het coalitieakkoord werd al aangegeven dat circulair wordt aanbesteed, ook als dat niet de goedkoopste optie is. Want goedkoop is dan vaak duurkoop, met enorme maatschappelijke kosten en natuur- en milieuschade. Hoever is de provincie nu met het beprijzingsmechanisme, dat deze kosten meeneemt in onze aanbestedingen? Wat ons verder nog opvalt in het ontwerpbesluit is dat er wordt gesproken over agendering, kennisdeling, ondersteuning en inkoop, maar niet over wetgeving. Er wordt alleen gesproken over mogelijk belemmerende wetgeving, nationaal. Maar alle geluiden bij koplopers uit het veld zijn, bijvoorbeeld in de bouw, dat het juist het grootste probleem is dat er niet streng genoege eisen zijn, waardoor de traditionele bouw alsnog de opdrachten binnen sleept. De oude grootmachten bepalen de nieuwe standaarden, die eigenlijk de oude standaarden zijn, maar dan in een nieuw jasje. Een grote transitie kent

altijd winnaars en verliezers, het zal een beetje schuren. GroenLinks prijst dit college om zijn ambitie om zoveel mogelijk in goed overleg en gezamenlijk te doen met de sector en gemeenten. Maar terwijl er gepraat wordt over een convenant Duurzaam bouwen worden nieuwe bouwprojecten al weer gestart. Is er naast het programma Versnelling Woningbouw soms ook een programma Versnelling convenant Duurzaam bouwen nodig? Politiek is een belangenafweging en polderen is een mooie Nederlandse traditie. Maar wat is de harde ondergrens voor de provincie? Wat moet er minimaal in dat convenant Duurzaam bouwen komen te staan? Wat moet er gebeuren totdat de provincie zegt: we gaan over tot wetgeving en stellen we aanvullende eisen in ons omgevingsbeleid.

We zeggen koploper te willen zijn. Dan zullen we toch echt de metropoolregio Amsterdam of andere provincies achterna moeten, want die stellen deze eisen al. Bijvoorbeeld een strengere MPG. Welke voorwaarden zijn gesteld als het gaat om circulair of bio based bouwen aan de negen locaties buiten de rode contour waar afspraken over gemaakt worden met gemeenten? Welke afspraken zijn er daar gemaakt over materialenpaspoorten zodat goed hergebruik kan worden gegarandeerd? We zijn blij met het initiatief van D66 om materialenpaspoorten vanaf nu dan ook in ieder geval bij onze eigen inkopen te gaan verplichten en dienen die motie dan ook met plezier mede in. De toelichting daarop laat ik aan de heer De Droog. Laten we dan ook gemeenten hierbij helpen. Kunnen wij hen kennis en expertise bieden op het gebied van bio based bouwen of circulariteit in brede zin? Ook al zijn niet alle gemeenten daarvan op de hoogte, er is talloos bewijs dat in deze sector circulariteit, snelheid en prijs elkaar niet hoeven te bijten. Als wij ondersteuning bieden bij deze versnelling, heeft onze expertpool dan ook kennis over circulariteit of bio based bouwen? Kunnen we bijvoorbeeld ondersteunen bij flexibele bouweisen die tijdens de loop van een project geüpdatet worden naar de meest duurzame en circulaire mogelijkheden? De BAM werkt daar bijvoorbeeld al mee. Hoe gaan wij Utrechtse gemeenten helpen om daar koploper in te worden? We zijn blij dat de gedeputeerde in de commissie heeft toegezegd om nog voor de zomer met een update te komen over het werk dat nu in uitvoering is. Als we echt koploper willen zijn is tempo noodzakelijk. In het ontwerpbesluit staat dat wij GS de opdracht geven om te starten met het treffen van voorbereidingen op de ontwikkeling van de organisatiebrede circulaire middellange termijnstrategie. Die zin moest ik wel een paar keer lezen. Betekent dat die middellange termijnstrategie dan ook dit jaar nog af is, of hoe moet ik dit lezen? Ik snap het in ieder geval niet.

Tot nu toe is het geen enkele economie ter wereld gelukt om echt green growth te bewerkstelligen. Productie is slechts uitbesteed aan andere landen maar onze materiële voetafdruk is nog steeds aan het groeien. De vraag blijft dus ook staan of de visie op een circulaire samenleving te rijmen valt met eindeloze economische groei van het BNP? Groei die niet synoniem is aan een brede welvaart voor onze inwoners en soms zelfs negatief uitpakt. Ziet de gedeputeerde deze problematiek ook? Een transitie schuurt nou eenmaal altijd, en deze al helemaal. Over dertig jaar zullen we het zeker weten, status quo met de groei van een nietszeggend getal of een echt circulaire samenleving. Wat kiest dit college? Het antwoord van GroenLinks is duidelijk; circular system change, not climate change. We hebben er vertrouwen in dat het college die echte verandering nu ook gaat kiezen.

De heer **DERCKSEN**: Ik zat gisteren bij iemand die woningen ontwikkelt en die is relatief eenvoudige eengezinswoningen aan het ontwikkelen en die vertelde mij dat de installatie voor zo een eenvoudige eengezinswoning intussen 30.000 euro kost. Dat is ongeveer 20.000 à 25.000 euro duurder nodig zou zijn. Dus kom nou niet aan dat het allemaal goedkoper kan, en dat het geen verschil uitmaakt. Het verschil is heel erg groot. Ik heb twee vragen voor u. heeft u bij benadering enig idee hoeveel kilo steenkool er moet worden gebruikt om een vierkante meter zonnepaneel te produceren? De tweede vraag doe ik er maar gelijk achteraan, dit voorstel heet circulaire

samenleving 2050, tijdens de verkiezingen heeft de heer Klaver ons wijs gemaakt dat we over 12 jaar allemaal het loodje leggen zo'n beetje. Hoe verhoudt deze agenda, die geldt tot 2050, zich tot die plannen?

Ik denk dat ik de heer Dercksen gerust kan stellen al weet ik dat hij zich standaard zorgen maakt als een GroenLinkser zijn mond opentrekt, nog los van de inhoud en dat is in dit geval ook weer zo. Er is nog nooit iemand geweest die zegt dat wij over 12 jaar het loodje leggen. Maar we weten allemaal, hoe sneller klimaatverandering gaat, hoe slechter dat voor ons uitpakt. Dat betekent niet dat er een duidelijke eindstreep is maar betekent dat er steeds minder goed leefbaar klimaat over blijft. Maar dat is weer een enorme side step.

Als het gaat over zonnepanelen is dit ook weer een feitje wat de heer Dercksen vandaan haalt, wat gewoon niet klopt. We weten dat een zonnepaneel veel sneller zijn energie terugverdiend heeft, dat het een veel betere manier is dan fossiele brandstoffen te verbranden maar op dit moment is ook dat systeem nog niet perfect. Er is eerst CO2-uitstoot nodig maar die wordt ruimschoots goedgemaakt bij zonnepanelen en windmolens. Hoe duurzamer we bouwen, hoe minder energie we op hoeven te wekken, en dus hoe minder zonnepanelen we nodig hebben. Ik hoop dat de heer Dercksen dat dan ook met ons eens is.

De heer **DERCKSEN**: Ik ga het antwoord zelf niet geven want ik denk dat ik het de heer De Droog ook ga vragen, dat is wel leuk, dan kan hij even googelen. Ik heb het getal gewoon uit de wetenschappelijke literatuur.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Ik hoorde GroenLinks hinten op wetgeving op circulair gebied, met name richting woningbouw en zelfs concreet de uitleglocaties die aangewezen zijn. Is GroenLinks dan ook bereid om met ons mee te denken en om in de Omgevingsvisie vast te leggen dat de energietransitie ook circulair plaats moet vinden?

De heer **BART**: Ik zou zeggen dat er geen enkele sector is die uitgezonderd is van de noodzaak om in 2030 de helft minder grondstoffen te proberen te gebruiken en om in 2050 volledig circulair te zijn. Dat is de doelstelling en ik denk dat die geldt voor de woningbouwopgave als voor de energiesector. Er zijn nu mooie initiatieven waaronder bijvoorbeeld een van de grootste windmolenontwikkelaars, Vesta, die denkt dat ze binnen drie jaar volledig circulaire windmolens kan bouwen. De plannen die gemaakt worden in de RES moeten in 2025 vergund zijn. Als er tegen die tijd volledig circulaire windmolens gemaakt kunnen worden dan stel ik voor dat dat dan ook de windmolens zijn die wij in de provincie een plek geven.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Ik wil hem graag concreet maken want we hebben met elkaar afgesproken dat we in 2030 50% minder abiotische grondstoffen gaan benutten en we hebben in het document kunnen lezen dat bijvoorbeeld de energietransitie maar ook de elektrificatie van het autovervoer een enorme druk legt op die abiotische grondstoffen. Dat betekent dat we niet nu plotseling een hele bulk grondstoffen moeten gaan onttrekken om iets in transitie te brengen maar dat we na moeten denken hoe we beter om kunnen gaan met bestaande materialen. Bent u bereid daarover mee te denken dan kunnen we dat voor de Omgevingsvisie later dit jaar nog samen oppakken.

Ik ben altijd bereid om mee te denken. Dat is zeker een vraagstuk waarbij we goed moeten kijken naar welke grondstoffen we kunnen halen uit recycling en uit hergebruik. Er zijn al veel materialen in omloop, bijvoorbeeld koper dat we veel beter moeten recyclen. Er zijn fantastische initiatieven, ook in Nederland, zoals Fairphone die zoveel mogelijk gerecycled koper en kobalt proberen te gebruiken in hun telefoons. Dat soort maatregelen lijkt me ook zinnig voor de energietransitie.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Kocken.

De heer **KOCKEN**: Ik ga in mijn bijdrage iets minder ver terug in de tijd dan de heer Bart. Een paar dagen geleden ontvingen wij een erratum van het college, waarbij door de wijziging van het financiële beslispunt, wij als Staten in positie worden gebracht om bij de Kadernota een integrale afweging te maken. Dank daar voor.

Een circulaire samenleving betekent innovatie en daar worden wij liberalen blij van want het betekent kansen voor ondernemers, perspectief voor werkgelegenheid en, als het allemaal goed lukt, een betere en plezieriger samenleving. Daar moeten we dan wel ruimte voor gaan bieden. Fysiek, ook weer die bedrijventerreinen maar misschien nog veel belangrijker ook in regelgeving. We zijn altijd heel goed in het stellen van ambities maar vervolgens niet de verantwoordelijkheid en ruimte geven aan mensen die het ook echt moeten doen in de samenleving. In dit geval gaat het om ondernemers maar ook om consumenten want op het moment dat die het niet oppakken, die hun gedrag niet gaan veranderen, dan komen we er niet. Het moet voordeliger zijn, voor een aantal mensen moet het hip zijn, het moet praktisch zijn en het moet makkelijk zijn. Dat kunnen we niet bedenken vanuit overheidskantoren, dat moet bedacht worden, en vooral gedaan worden op de plekken waar dat nodig is. Zorg dus ook dat je de slimme denkers in onze kennisinstellingen met de praktische mensen bij elkaar brengt. We hebben het bij een eerder voorstel gehad over het erbij betrekken van het onderwijs en over kijken hoe je in het onderwijs met maatschappelijke vraagstukken aan de slag kunt gaan en dit is hier een voorbeeld van. We hebben ondernemers in de provincie die hier al mee bezig zijn en dat vonden we, tot voor kort, niet hip want het ziet er niet schoon uit aan de buitenkant. Maar ze doen wel datgene wat wij vragen, namelijk zuinig omgaan met grondstoffen en praktisch kijken naar hoe je dingen op een andere manier kunt maken. Ik kan me nog herinneren dat ik een jaar geleden vanuit de provincie een excursie meemaakte naar een van de stadsranden en dat onze toenmalige kwaliteitsadviseur Ruimte ontzettend zat af te geven op de rommeligheid van het gebied. Terwijl, als je met een andere blik keek, daar bedrijven zaten die datgene aan het doen zijn wat we nu graag willen. Ga recyclen en ga op een andere manier kijken naar je productieprocessen. In de visie wordt er soms negatief gedaan over recycling. Dat is misschien uiteindelijk, omdat het toch om fossiele grondstoffen gaat, niet de oplossing, maar de andere kant van het verhaal is dat we niet op hele korte termijn een alternatief voor handen hebben. Utrecht is bijvoorbeeld heel erg goed in het opschalen van economische businessmodellen, maar daar zijn we nog lang niet. Wil je die hele grote doelstellingen gaan bereiken, die in de nota staan en die overigens gewoon Rijksbeleid zijn, dan zul je alles moeten inzetten wat je hebt. Om maar in de terminologie te blijven: gooi geen oude schoenen weg, maar gebruik ze, en knap ze eventueel op en geef ze weer een nieuw leven. Kijk dus op een andere manier naar wat je al in huis hebt en geef dat de ruimte.

De heer **EGGERMONT**: Ik heb een vraag. Ik hoor van de VVD dat Utrecht goed is in het opschalen van economische businessmodellen. Wat bedoelt u?

Stap één van communicatie hebben we al gehad, u hebt letterlijk gehoord wat ik gezegd heb. Dat is fijn. Je zult als regio moeten kijken waarin je je economisch onderscheidt. Wij hebben niet heel veel ruimte om die bio based grondstoffen te gaan verbouwen, we zullen niet zo circulair zijn dat we het uit de eigen regio kunnen halen. We zijn wel er weer heel goed in, door alle consultancybedrijven die hier zitten en de denkkracht en de kennisinstellingen, om die nieuwe businessmodellen te maken. Samen met de inhoudelijke kennis die we hebben, het is een stukje over de provinciegrens heen, maar Wageningen waar we vanuit Foodvalley gelukkig mee samenwerken, maar natuurlijk ook de universiteit hier in de stad en natuurlijk Nyenrode aan de westkant van de provincie.

De heer **EGGERMONT**: En dat is dan het opschalen?

Het opschalen wordt het toepassen daarvan. Maar, dat kun je pas doen op het moment dat er voldoende vraag en productie is en daarom zijn we daar nog niet en zullen we eerst op een andere manier moeten proberen om onze doelstellingen te halen.

De heer **BART**: Ik ben enerzijds enthousiast over het verhaal van de VVD over het opschalen van nieuwe technieken, ik denk dat dat heel mooi is. Tegelijkertijd, ondernemers zijn ontzettend belangrijk voor de markten die we proberen te ontwikkelen. Maar ik vind het opvallend dat u zegt dat we moeten innoveren waarbij u vaak zegt dat we moeten investeren in het onderwijs. Mooi, maar ik zal u een geheimpje verklappen, dat zijn allemaal mensen die worden gefinancierd door de overheid. Dus als u het heeft over het belang van innovatie door ondernemers dan ziet u toch ook het belang van innovatie dat wij als overheid hebben en de overheidsfinanciering voor onderwijs, innovatie en voor die technieken?

Ik ben aan het nadenken wanneer ik gezegd heb dat dat niet het geval zou zijn. Het klinkt als een vraag waarom ik dat zou hebben gezegd, maar ik heb dat niet gezegd.

De heer **BART**: Het is niet mijn intentie u woorden in de mond te leggen maar ik proef bij u heel erg de nadruk op de innovatie bij de ondernemers terwijl mijns inziens innovatie begint bij de overheid. Kunnen we het daar over eens zijn?

Nee. Dit is een heel interessant gesprek maar dat bewaren we voor een andere keer.

Kijkend naar wat wij hier hebben te doen dan kijk ik even naar de gedeputeerde, want we hebben hele ambitieuze doelstellingen, dat is rijksbeleid en aan de hand van de uitvoeringsagenda hebben we gevraagd: bij het Rijk is er een coördinerend ministerie, want als iedereen verantwoordelijk is dan gebeurt er uiteindelijk niets, wie, of welke club is dat hier in de provincie? Toen stak de gedeputeerde zijn hand op en gaf aan coördinerend te zijn binnen het college. We willen het college, maar in het bijzonder de gedeputeerde heel veel succes wensen met het behalen van deze ambitieuze doelstellingen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Weyers.

De heer **WEYERS**: Ook hier strekt de provinciale arm ver zo lijkt het. Nadat we net een hele discussie over de sturing op de arbeidsmarkt hebben gehad, gaat die nu ook de schaarsteverhouding op de grondstoffenmarkt definitief aanpassen. En wel binnen een jaar of acht want in 2030 moeten zo een 50% minder grondstoffen, de biotische heet het geloof ik, van olie tot ijzererts, alles wat er gebruikt wordt in de maak- en procesindustrie verminderd worden. Hier hebben we het al veel en vaak over gehad, over het circulaire onderwerp. Heel uitgebreid zijn pro’s en contra’s besproken, de do’s en de dont’s, de zin en de onzin. De bottomline is wat onze fractie betreft toch dat ook hier de invloed van de provincie nihil, tot niks, tot weinig is. Als je die 50% als doelstelling hebt en daar ook op wilt gaan monitoren dan zul je ook moeten kunnen interveniëren of op een of andere manier iets moeten kunnen afdwingen. Dat betekent concreet dat je moet kunnen kijken in de productiekolom van Utrechtse bedrijven die met goederen bezig zijn en hoe de voorstuwing daar verloopt, en hoe het gaat met de abiotische afname daarin.

De heer **DE DROOG**: Het begint een patroon te worden dat we uiteindelijk een voorstel hebben liggen en dat u zegt: de provincie kan niet alles en u stelt veel te grote doelstellingen. Maar, die doelstellingen komen vanuit de landelijke overheid, we werken samen met heel veel partijen en we moeten kijken wat de rol die wij als provincie daarin kunnen pakken. Stelt u nu de doelstellingen ter discussie want dan moeten we met alle partners samen gaan praten of zegt u: nee, als we concreet kijken naar het voorstel, dan is

dat niet de rol die past bij de provincie. Wat wilt u precies ter discussie stellen?

Wij vragen ons af of de provincie een rol kan spelen in het verminderen van de 50%. Of het nou gedelegeerd is omdat het in een groter geheel is samengesteld, we vinden, inclusief het Rijk en anderen allemaal dat het min 50% moet worden en we hebben daar een rol in. Maar dan zul je toch ook echt moeten kunnen controleren. Dan moet je achter die productiekolom kunnen kijken, eventueel steekproefsgewijs of in de verordening. Of, je moet ook het koopgedrag van consumenten, of de manier waarop assortimenten worden samengesteld in plekken waar consumenten dingen kopen, daar moet je dan bij kunnen en bijsturen, verordonneren of afkopen. Ik zie het niet gebeuren. Die rol en die pretentie als het ware, die stellen wij ter discussie. Wij geloven er niet in dat dat gaat gebeuren, dat het effectief zou kunnen zijn. We praten heel veel over de juiste doelen en de juiste analyse en of we dingen niet vergeten. Dat is prima maar het gaat erom dat je effectief kunt zijn in het instrumentarium dat je als provincie ter beschikking hebt. Ik denk dat dat hier, op de grondstoffenmarkt redelijk beperkt is.

De heer **DE DROOG**: Dan denk ik dat we elkaar best goed kunnen vinden. Tijdens de eerdere behandeling hebben we het ook gehad over de verdere materialisatie van dit verhaal. Je zou het verhaal ook kunnen kantelen in de richting van: over welke grondstoffen hebben we het nu, wat zijn daar de stromen van en over welke aantallen we het hebben of percentages. Dat zijn goede vragen en we hebben de toezegging gekregen dat het college daar mee aan de slag gaat. Dat staat ook in het stuk en de grondstoffenstroom wordt vervolgens ook gematerialiseerd. We gaan er grip op krijgen maar zitten nu in de fase dat we eerst moeten zijn waar het allemaal zou kunnen raken. Er is een andere draai gegeven aan dit verhaal dan alleen zuiver die grondstoffen bekijken, maar het is wel een onderdeel van het traject dat we met elkaar moeten doorlopen om in 2050 een circulaire samenleving te kunnen hebben. Ik ga graag verder met u kijken hoe we het verder kunnen materialiseren.

De heer **WEYERS**: Dat kunnen we bilateraal een keer doen. Ik ben al bijna aan het einde van mijn betoog. Wij geloven niet dat er veel mogelijkheden zijn om dat te kunnen sturen en misschien moeten we er dan ook niet veel meer woorden aan gaan besteden. Het idee om wat financiële middelen uit te trekken, dat lees ik in punt 2, om het allemaal nog wat beter te doen en beter te weten hoe het in elkaar zit, het gaat ook niet om een reuzebedrag, daar zou je nog wel voor kunnen zijn, Maar dan komt daar gelijk achteraan, stelt het wat voor en brengt het iets in beweging? Daar hebben we nog wat twijfel over. Vanavond, na 20.30 uur, weten we het zeker.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Welschen.

Mevrouw **WELSCHEN**: Ik voer namens het CDA op dit onderwerp voor het eerst het woord. Alle credits voor de eerdere besprekingen naar Derk Boswijk en Daphne de Kruif. Wat zij benoemden, en ik nu ook weer, is dat het CDA van mening is dat de provincie een belangrijke rol heeft in de circulaire samenleving. Vooral in de rol van aanjager en als voorbeeld voor anderen. Daar kom ik zo nog even op terug. Dit stuk is nog niet zo SMART, het wordt nog verder ingevuld, we gaan nog met elkaar onderzoeken hoe we het gaan doen en de ene partij wil daar wat concreter in worden dan de andere. Dat maakt op dit moment de controlerende functie wel wat lastiger dus ik focus op het aanjagen, informatie verstrekken aan de partners en de provincie kan ook een rol nemen door bij haar eigen aanbestedingen stil te staan bij de circulaire samenleving.

Verder zijn we blij om te lezen dat de landbouwvisie, de samenwerkingsagenda landbouw en de Voedselagenda leidend zijn voor de uitvoeringsagenda als die er gaat komen.

Waarom vinden we circulair belangrijk als CDA? Het vakmanschap, de woningbouw en we moeten als samenleving streven naar zo veel mogelijk circulair en duurzaam. Integraal die problematiek aanpakken, dus niet alleen circulair inkopen maar, en daar zie ik ook echt een rol voor de provincie, het circulair gaan denken. Dat denken en de aanjagende rol is ook de informatievoorzienende rol van de provincie tot nu toe. We wachten nog wat er in de toekomst gaat komen, maar dat het meer dan onze aandacht heeft moge duidelijk zijn. Vandaar dat we ook voor dit Statenvoorstel zijn.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer De Droog.

De heer **DE DROOG**: Als we zeggen dat de energietransitie al ingrijpend is, dan is de circulaire samenleving dat helemaal. Het gaat al lang niet meer over het scheiden van afvalstromen in glas, gft, plastic en overig afval. Een circulaire samenleving is ingrijpend, kijk maar naar je eigen leven. Als ik op sta, sta ik op in een ruimte waarin alles om me heen het gevolg is van beslissingen die ik eerder heb genomen. Kopen, verzamelen, stylen, een optelsom van allerlei individuele activiteiten. En hoeveel bezit ik eigenlijk? En waar bestaat dat bezit eigenlijk uit? Hoe is dat samengesteld? Is dat herbruikbaar? Hoeveel stoot ik af en hoeveel gooi ik weg? En aan de voorkant, wat het ik echt nodig? Door onze consumptie en bezit terug te brengen tot de onderliggende grondstoffenstromen krijgen we zicht op de impact van dit vraagstuk. We doen als individuen en bedrijven van alles zonder te beseffen wat de herkomst is en in welke mate dat op een duurzame manier opnieuw inzetbaar is voor de toekomst. We hebben afgesproken om in 2050 circulair te zijn en daar zal dus nog een heleboel op ontwikkeld moeten worden. veel bedrijven zijn daar gelukkig ook volop mee bezig. Die ontwikkeling is niet alleen nodig voor de producten en diensten maar ook voor de toeleverende en verwerkende systemen en processen. En onze eigen houding en gedrag als individu en als organisaties. Circulair werken is kortom een transformatie van jewelste. Met dit voorstel draagt de provincie daar haar bescheiden bijdrage aan bij. Uiteraard is dit niet het enige voorstel waar circulair werken uit blijkt, gelukkig niet. Zo heeft de provincie al een programma dat werkt naar kringlooplandbouw en eerder vandaag bespraken we een uitbreiding van het kapitaal voor de ROM, waarmee we via de Regionale Economische Agenda ook bijdragen aan deze transformatie. Wat nu voorligt is een programma dat inzet op een paar duidelijke hefbomen die wij er als provincie bovenop kunnen zetten. Een mooi voorbeeld is de ambitie om de bewustwording van circulair werken binnen alle domeinen van de provincie te versterken. Circulariteit raakt immers alle thema's zoals de circulaire doelenboom van het Utrecht Sustainability-instituut al eerder liet zien.

Ook circulair inkopen en het werken aan de convenant Duurzaam bouwen zijn duidelijke stappen die de provincie zelf kan zetten. Circulair inkopen zal nog wel dilemma's opleveren. We spreken daarin de hoopvolle verwachting uit dat de provincie eerder besluit om minder wel circulair te doen dan om meer niet circulair te doen en daarmee een aanjagende rol in de regio te spelen.

Een paar punten vanuit de commissiebehandeling willen we vanuit D66 nog wel even aanstippen. We gaven aan dat we het instrument regelgeving nog misten, zoals het verplicht stellen van een grondstoffen- of materialenpaspoort voor alle nieuwe bouw-, grond-, weg- en waterbouw in onze provincie. We begrijpen dat landelijk een en ander onderweg is maar dat is al jaren het geval. Alles wat we nu vastleggen is meegenomen voor de toekomst. We dienen daarom een motie in om dit als provincie per direct mee te nemen bij inkoop en regie te voeren om te komen tot een verplichting van het materialenpaspoort voor BMU en GWW in de hele regio.

Verder hebben we nog een drietal punten aangehaald. We zouden graag op enkele specifieke en regionaal relevante grondstofstromen ketenregie voeren zodat we in de regio belemmeringen in beeld kunnen brengen en de circulaire inrichting van deze ketens kunnen versnellen. We zien ook een rol voor de provincie om voor de regio een voortschrijdend overzicht bij te houden van de circulaire potentie van bepaalde grondstoffen zodat er ook een meegroeiende norm ontstaat bij circulaire inkoop. Ten derde, zien we de vraag hoe circulaire hubs ruimtelijk ingepast moeten gaan worden. Dit punt zal per grondstofketen verschillen en om interbestuurlijke ruimtelijke afstemming gaan vragen. We willen GS vragen over de laatste drie punten met de cirkelregio in gesprek te gaan zodat we daar meer zicht op kunnen krijgen. Kunt u dat toezeggen en ons later dit jaar daar over informeren?

Tot slot willen we onze enorme waardering uitspreken voor de wijze waarop de ambtenaren zich hard hebben gemaakt voor dit thema. Er is veel gereflecteerd met externe partijen en ook met ons als PS. We zien, en waarderen, de wijze waarop dat vorm heeft gekregen in dit voorstel. Er is jarenlang toegewerkt naar de inzet van de provincie en bij dit voorstel gaan we dit de komende tijd ook echt intensiveren.

De heer **DERCKSEN**: Ik ben helemaal niet gebeld door ambtenaren, wat vreemd. Ik heb helemaal geen input kunnen leveren, dat is best wel jammer.

Volgens mij heeft de heer Dercksen meerdere keren de kans gehad om hier in commissieverband over te spreken.

De heer **DERCKSEN**: Oké, als dat daar had gekund, om daar met ambtenaren te klankborden…

De **VOORZITTER**: Wat is uw vraag?

De heer **DERCKSEN**: Ik heb een beetje te doen met de heer De Droog, Ik heb begrepen dat allerlei mensen zich zorgen maken over het klimaat en dat er zelfs psychologen in dat gat zijn gesprongen. Ik heb het idee dat het niet lang gaat duren dat dat ook in dit dossier van circulariteit gaat gebeuren. Ik herhaal de vraag even die ik al eerder aan de heer Bart stelde, en in lijn met wat de heer Van den Dikkenberg zei, neem zonnepanelen of windmolens, hoe circulair zijn die nou eigenlijk precies, hoeveel energie moet daar in, bijvoorbeeld aan kolen per vierkante meter zonnepaneel?

De heer **DE DROOG**: Ook daar heb ik persoonlijk het antwoord niet op, maar ik denk wel dat er met dit soort programma's, en door er samen aan te werken en we werken samen aan kaders om ervoor te zorgen dat de windmolen uiteindelijk een circulaire windmolen is.

De heer **DERCKSEN**: Maar ze staan er al. Dat is het probleem met alle discussies die we voeren, we moeten natuurlijk denken aan die kindslaven in Congo, maar intussen kruipen ze in de mijnen. Er zit voor 361 kilo kolen in één vierkante meter zonnepaneel. Hoe denkt u dat ooit circulair te krijgen?

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen.

Motie M45 van de leden De Droog (D66) en Bart (GroenLinks) inzake regie op regionaal materialenpaspoort.

De Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering op 2 juni 2021, voor de behandeling van het statenvoorstel circulaire samenleving,

constateren dat:
- Er al jaren gesproken wordt over een materialenpaspoort, maar besluitvorming om dit voor alle partijen verplicht te maken er (ook landelijk) nog niet is

overwegen dat:
- Herinzetbaarheid van grondstoffen in de kringloop alleen slaagt als deze grondstoffen herkenbaar zijn in de producten waarin ze verwerkt zijn
- In Burgerlijke & Utiliteitsbouw (B&U) en Grond- Weg- en Waterbouw (GWW) verwerkte materialen voor lange periode vastliggen
- Vastlegging nu direct profijt oplevert voor de herinzetbaarheid op termijn
- Verplichting tot vastlegging een gelijk speelveld creëert
- In de regio nu en de komende jaren nog volop gebouwd wordt en zal worden
- Vastlegging en verantwoording van materialen voort bijdraagt aan de verdere bewustwording van de erin besloten toekomstige circulaire opgave

roepen GS op om
- Regie te pakken om zo spoedig mogelijk te komen tot het regionaal verplichten van een materialenpaspoort bij B&U en GWW
- In de eigen inkoop en vergunningverlening van B&U en GWW, liefst per direct, een materialenpaspoort verplicht te stellen.
- Provinciale Staten uiterlijk 30 september 2021 te informeren over de resultaten.

en gaan weer verder met de vergadering,

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De heer **KOERTS**: Ik heb een vraag over de motie die de heer De Droog indient. Het eerste beslispunt spreekt over het regionaal verplichten van een materialenpaspoort en mijn vraag daarbij is of dat al uitvoerbaar is en in hoeverre het bijdraagt aan de doelstellingen van meer circulariteit of draagt het alleen maar bij aan meer bureaucratie?

De heer **DE DROOG**: Het voordeel van een materialenpaspoort is dat we uiteindelijk vastleggen welke materialen er allemaal in onze bouwwerken zitten. Daar heb je voordeel bij op het moment dat je in een later stadium van elkaar moet weten, als er iets herbouwd moet worden, of vervangen worden, misschien komen grondstoffen vrij. Hoe eerder je begint met het vastleggen van dat soort zaken, hoe eerder je in de toekomst voordeel hebt van het kunnen hergebruiken ervan. Het nadeel is, op dit moment is het aan de vrije markt. Dus er is een aantal partijen dat zegt: wij zetten er een kop op en wij leveren het in met een materialenpaspoort en we dienen het in bij het Kadaster of bij Biomassa en dat ligt dat daar. Dat is een kostenpost die in dit verhaal zit. Wat je wilt is een gelijk speelveld…

De **VOORZITTER**: U raakt denk ik niet helemaal aan de vraag van de heer Koerts, meneer Koerts vroeg of het nu ingevoerd kan worden.

De heer **DE DROOG**: Als je hem helemaal plat slaat is een deel van deze motie onze eigen inkopen als provincie. Dus waar wij het zelf doen, zorgen dat zodra het gebouwd is, het vastleggen in een registratie ergens. Het andere is dat je daar in de regio met elkaar afspraken over maakt om dat kader in te maken. Je kunt je voorstellen dat het bij het convenant Duurzaam bouwen meegenomen wordt maar ik weet niet wat de kaders daar precies voor zijn. Ik zou zeggen, laten wij met deze motie de uitspraak doen dat wij dit willen en dat het vervolgens vanuit de provincie geregeld kan worden. Ik denk dat we die kaders ook aan de provincie moeten willen meegeven voor alle bouwwerken in onze provincie. Waar we de grenzen leggen is aan de verdere uitwerking ervan.

De heer **KOERTS**: Het laatste deel van het antwoord van de heer De Droog raakt aan het eerste deel van mijn vraag dat gaat over het regionaal verplichten. Voor de helderheid, op zich sta ik wel sympathiek tegenover deze motie maar aan wie wordt de verplichting dan opgelegd?

Wat mij betreft komt er uiteindelijk een verplichting voor die regio bij degene die het bouwwerk oplevert.

Mevrouw **KELLER**: Ik heb ook nog een vraag aan de heer De Droog over de motie. In 2018 heeft de fractie van de PvdD in de gemeente Nijmegen een soortgelijke motie ingediend over het materialenpaspoort en toen heeft D66 tegen gestemd. Wat is nu het veranderde inzicht bij D66 om nu met een motie met dezelfde strekking in de provincie Utrecht te komen?

Ik was mij tot 20 minuten, toen de heer Van der Steeg mij wees op de motie in Nijmegen van een aantal jaren terug niet bewust dat die daar geweest was en ik ga ook niet over het stemgedrag van andere fracties. Wij dienen hem hier in en wij zijn ervan overtuigd dat wij dit willen.

Mevrouw **WELSCHEN**: Ik heb ook een vraag aan D66. De cirkel is rond, we begonnen vanmorgen met toerisme en de druktemonitor en daarbij kwam: straf je nou mensen als ze naar een druk terrein gaan of verleid je ze met een kop koffie om een rustiger plekje te vinden. Ik geloof dat verleiden beter is dan straffen. In hoeverre ziet de heer De Droog zo een extra administratie voor de samenleving, de ondernemers en de partners die in de praktijk aan de slag gaan… Ik zie het een beetje als straf en dus ook niet stimulerend om er op een positief aanjagende manier mee aan de slag te gaan.

De vraag die ik hierbij terug heb is wie er eigenlijk wordt gestraft? Op dit moment zijn er partijen die zeggen hierin voorop te willen lopen en bij te willen dragen aan de zorg voor de toekomst, vanuit een circulaire gedachte. Zij maken nu extra kosten ten opzichte van alle partijen die dat niet doen. Die kunnen een lagere prijs aanbieden terwijl je zou moeten zeggen: laten we het speelveld weer gelijk maken want we weten waar we naar toe moeten en het gewoon allemaal doen. Op het moment dat we dat vastleggen is dat volgens mij geen straf.

De heer **BART**: Om nog even door te gaan op de vraag van mevrouw Welschen van het CDA, ik snap niet zo goed hoe het straffen is want u wordt juist beloond op het moment dat u aan de slag gaat met een grondstoffenpaspoort. Dan kunt nu namelijk een opdracht binnenhalen bij de provincie en bij andere lokale overheden, waarmee je je bedrijf kunt laten groeien, waarmee je het goede voorbeeld geeft en waarmee mensen verleid worden om zich hier mee bezig te gaan houden. Dit ook in opdrachten die ze voor commerciële partijen aannemen. Dus je verleidt, door als provincie te zeggen dat je een grondstoffenpaspoort wilt bij inkopen of aanbestedingen, bedrijven tot de invoering van een grondstoffenpaspoort. Volgens mij hebben wij een verschillende definitie van verleiden.

Mevrouw **WELSCHEN**: Dat wij het in onze aanbestedingen verwerken is goed maar ik lees in deze motie ook om dat breder te trekken en daar regels over te gaan vaststellen en daar sloeg mijn opmerking op.

De heer DERCKSEN: Daar nog één opmerking over. Ik sprak gisteren een aannemer en dit thema kwam ter sprake. Als hij dit zou moeten gaan doen dan moet hij een man in dienst nemen, of een vrouw. Wie gaat dat betalen? En gaan we dan straks over een paar weken als we weer een discussie hebben over dure woningbouw allemaal weer huilie doen en zeggen dat de woningen zo duur en klein zijn? Dat komt toch door dit soort dingen, dat alles onbetaalbaar is geworden? Ik gaf net het voorbeeld van de installaties en dit kost bakken met geld. U maakt mensen het leven onbetaalbaar met deze gekkigheid.

De heer **DE DROOG**: Een laatste wedervraag. De heer Dercksen suggereert nu dat een aannemer niet weet welke materialen er in zijn bouwwerken gaan en dat vind ik bijzonder merkwaardig.

De heer **DERCKSEN**: Dan moet hij dat gaan administreren, dan moet hij daar een full time medewerker voor aannemen. Die werken niet gratis, die kosten berekent hij door en dat komt in de huizen die u wilt kopen.

Tot slot, ik heb als accountant gewerkt bij bouwbedrijven, die weten donders goed wat er uiteindelijk in hun bouwwerken gaat en die leggen daar ook financiële verantwoording over af en daar ligt ook een grondstoffenadministratie aan ten grondslag. Dus dat is gewoon beschikbaar en misschien vergt het wat nadere classificaties maar daar zijn we met zijn allen naar onderweg. Het kan dus niet zo zijn dat dit iets compleet nieuws is.

Mevrouw **LEJEUNE**: Ik wou u graag mee terugnemen naar de jaren zeventig. Bij mij thuis werd vroeger zo min mogelijk weggegooid en kreeg alles een tweede, derde, of zelfs vierde leven. Mijn moeder stopte sokken en hergebruikte plastic bakjes en zakjes, als ze die al had. Mijn vader had een composthoop en repareerde fietsbanden totdat er meer plakkertjes aanwezig waren dan oorspronkelijke fietsband. Dat was allemaal omdat het zonde was om iets te verspillen.
Veertig of vijftig jaar later noemen we dat circulair en het is weer helemaal, of nog steeds, actueel. We staan aan de vooravond van de zoveelste transitie. Dit keer van wegwerpmaatschappij naar volledig een circulaire samenleving in 2050. De basis voor die visie is het programma Samen aan de slag voor het klimaat. Dat klinkt de PvdA als muziek in de oren want dat is wat we willen en wat we moeten doen. Zo een systeemverandering is niet van de ene op de andere dag gerealiseerd, dat kost jaren, zo niet decennia. In 2030 moet het verbruik van grondstoffen met 50% gereduceerd zijn en in 2050 is de provincie Utrecht volledig circulair. Daarmee volgen we de landelijke opgave. Complimenten voor de uitgebreide participatieronde, externe partners zijn nadrukkelijk uitgenodigd om te reageren op de conceptvisie en het is goed om te zien dat velen dat ook hebben gedaan. Bijna alle reacties zijn constructief en positief over de beleidsvisie Circulaire samenleving. Men onderstreept de noodzaak, steunt de mooie ambitie en benoemt de heldere analyse. Gemeenten geven aan graag samen te willen werken met de provincie en dat de visie steun biedt bij de vaststelling en uitvoering van het gemeentelijk beleid. De doelen van de visie zijn helder en de al eerder vastgestelde uitvoeringsagenda is concreet. Toch zal deze transitie niet vanzelf gaan en zijn er ook zorgen. Een van die zorgen is wat de gevolgen voor de woningbouw zijn. We zijn het er over eens dat er circulair en duurzaam gebouwd moet worden maar zonder al die extra doelen blijkt voldoende en betaalbaar bouwen al lastig genoeg. Kan het college garanderen dat de visie niet leidt tot vertraging van de woningbouw? We zijn ook benieuwd naar het convenant Duurzaam bouwen en hoe dit gaat bijdragen aan onze opgave. We staan in beginsel positief tegenover de motie van D66 om een materialenpaspoort te verplichten. We begrijpen de intentie om voor iedereen een gelijk speelveld te willen creëren en we zien het ook zeker niet als een straf. Maar we vinden het lastig om de uitvoerbaarheid in te schatten en de gevolgen ervan te overzien. We wachten op dit onderwerp dan ook graag de reactie van de gedeputeerde af. Ook de levering van grondstoffen, dat kwam bij de energietransitie al ter sprake is spannend. Eerlijk is eerlijk, windmolens en zonnepanelen moeten circulair zijn om echt een oplossing te bieden voor het klimaatprobleem en het lukt ook steeds vaker om met circulaire grondstoffen duurzame energie op te wekken. Dat is positief maar commercieel zien we dat het nog onvoldoende interessant is om het op die manier te doen. Hoe kunnen wij daar als provincie Utrecht aan bijdragen? Bladen van windmolens en zonnepanelen zouden geheel recyclebaar moeten zijn. Daar komt het probleem bij dat een aantal cruciale grondstoffen steeds schaarser wordt en mede door de coronacrisis zijn er leveringsproblemen ontstaan. Gaat het ons wel lukken om, ook met deze visie de doelen met betrekking tot de energietransitie te halen?

En dan voedsel, het grootste deel van onze foorprint bestaat uit wat we eten en drinken, dat is ook duidelijk terug te vinden in de visie. Daar valt nog zo veel te halen, we eten te veel, we eten vooral te veel vlees en we gooien per jaar in Nederland bijna 600

miljoen kilo goed voedsel weg, dat is 9% van als ons voedsel. En de tonnen verpakking van dat voedsel gaat rechtstreeks van de supermarkt de vuilnisbak in. Zelf ben ik altijd weer verbaasd als ik boodschappen heb gedaan en mijn tassen uitpak, wat ik eigenlijk gelijk al weer weggooi. En dan scheiden we het plastic en gooien we het papier bij het oud papier, maar dan nog. Tot 2050 zijn daar dus nog heel veel stappen te maken. We hebben het vaak over korte en flexibele ketens en die zorgen ervoor dat de broeikasuitstoot door transport en opslag wordt gereduceerd en dat is al weer winst. De landbouwsector moet in 2050 volledig circulair zijn en er wordt gewerkt aan een provinciale Voedselagenda. Wij blijven daar graag dicht bij betrokken. De PvdA roept op om in de Voedselagenda rigoureuze keuzes te maken en niet de kool en de geit te sparen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Koerts.

De heer **KOERTS**: Het lijkt in dit debat wel een wedstrijd: hoever kunnen we terug in de tijd? Ik ben net binnen dus met uw welnemen ga ik niet verder terug dan naar vorige week toe de commissiebehandeling was. Ik wil twee punten die ik toen aankaartte nu ook even benoemen. Dat is allereerst dat wat ons betreft een circulaire samenleving verder gaat dan alleen duurzaamheid. Het gaat om het totale pakket van maatschappelijk verantwoord ondernemen. Dus ook aandacht voor arbeidsomstandigheden en mensenrechten. Mijn voorganger, de heer Van Oort, heeft daar in deze zaal vaker aandacht voor gevraagd en ik neem dat graag van hem over. Dan weet u dat alvast voor de toekomst.

Het tweede punt, dit is een opgave die de provincie niet in haar eentje kan waarmaken. We zijn sterk afhankelijk van anderen, in het bijzonder van kaders en mogelijkheden vanuit het Rijk en Europa. En het vraagt natuurlijk om nadere invulling. De heer Bart van GroenLinks heeft daar al een aantal vragen over gesteld, waar ik me graag bij aansluit.

Tot slot nog over de motie. Ook wij staan daar sympathiek tegenover maar hebben wel vragen over de uitvoerbaarheid en ook wij wachten daarop de reactie van de gedeputeerde af.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Dercksen.

De heer **DERCKSEN**: Laat ik met een schot voor de boeg beginnen. Er is niets mis mee om na te denken over hoe je grondstoffen zo efficiënt mogelijk kunt gebruiken Er is niets mis mee om na te denken over hoe je afvalstromen kunt reduceren. Met de nadruk op eerst nadenken en bij voorkeur vooraf. Het probleem bij dit soort vraagstukken is dezelfde als bij de energietransitie. We gaan namelijk eerst doen, en pas veel alter, als de ellende niet meer te overzien is, stellen we vast dat we een idiote keuze gemaakt hebben. Daarnaast creëert die energietransitie een links ons-kent-ons-subsidienetwerk van mensen die elkaar de bal en bakken belasting toespelen.

De heer **DE DROOG**: Begrijp ik hier goed uit dat de heer Dercksen nooit ergens aan begint als hij het niet volledig kan overzien?

Als uw vraag is of ik een windmolen in mijn tuin ga zetten voordat ik daar over nagedacht heb, dan is het antwoord nee.

De heer **DE DROOG**: Mijn vraag is meer, bent u getrouwd?

Ik weet niet of u uw huwelijkse perikelen gaat vergelijken met windmolens? Daar ga ik niet aan beginnen.

Het mooiste voorbeeld van niet nadenken maar eerst doen is natuurlijk de biomassa. Tien jaar geleden zei ik al in de Provinciale Staten dat het onzin was en nu zijn de bossen gesloopt in de Baltische staten en in North Carolina en zeggen partijen nog steeds om hun falen te verhullen dat er ook nog goede biomassa is. Energie opwekken met een vuurtje van hout, dat deden we in de middeleeuwen, energie opwekken met een molen

deden we in de 18e eeuw en daar zijn we om heel goede redenen mee opgehouden. Niet over nagedacht dus. Nu denkt de provincie ook een bepalende rol te kunnen spelen bij het al dan niet winnen van abiotische grondstoffen. Stel we gaan minder olie gebruiken maar voor zonnepanelen en batterijen worden slaven gebruikt, kindslaven bijvoorbeeld. Weegt dan deze circulaire ideologie zwaarder dan mensenrechten? Is daar een inventarisatie van gemaakt? Of bewijst de provincie nu ook mijn stelling dat we eerst gaan doen en tien jaar wel weer zien wat we hebben aangericht? Als we ons maar goed voelen niet waar? We gaan minder kolen gebruiken, we gaan zogenaamde duurzame energie gebruiken want dan voelen we ons goed. Duurzaam, gemaakt van koper, lithium, nikkel, grafiet, kobalt, mangaan, silicium en een hele rits andere zeldzame metalen die een ding gemeen hebben, het zijn grondstoffen. En vaak ook nog een keer grondstoffen die niet, zoals bij kolen en gas, vrij eenvoudig te winnen zijn maar moeten worden gewonnen uit gesteente. Zeer energie- en waterintensief. Wat is dan het nettoresultaat? Waar is de analyse om een weloverwogen keuze te kunnen maken tussen schoon gas en zware metalen?

De heer **BART**: Enerzijds denk ik bij de heer Dercksen: wat goed dat hij deze misstanden aankaart, want ik denk dat we het er allemaal over eens zijn dat als er misstanden zijn in de productieketen, dat we daar van af willen. Of dat nou bij duurzame energie is waar dat inderdaad helaas nog voorkomt of dat het bij anderen is. Maar het is grappig dat het gaat over kolen of gas want er zijn zo ontiegelijk veel voorbeelden van koolmijnen waar kinderen ook keihard moeten werken in vervuiling. Er zijn zoveel voorbeelden van kolencentrales die zorgen voor luchtvervuiling daar om heen waardoor er jaarlijks tienduizenden of honderdduizenden mensen jaarlijks eerder aan sterven. Daar hoor ik de heer Dercksen nooit over. Ik snap prima dat hij verontwaardigd is als er ergens misstanden zijn in een productieketen, maar wees dat dan ook eens bij de fossiele brandstoffen of vindt u dat niet belangrijk omdat het niet in uw straatje past?

Mijn keuze zou dan in elk geval niet zijn om kolen te vervangen door biomassa want dat is nog veel slechter voor de luchtkwaliteit en daar worden nog veel meer mensen ziek van. Wat heel bijzonder en hypocriet is, is dat we in Nederland wel wetgeving hebben, met name voor de kledingindustrie, die zijn verantwoordelijk tot aan de productiefaciliteiten in Bangladesh, maar daar waar jullie allemaal zonnepanelen op je dak leggen zijn we niet verantwoordelijk voor hoe die gemaakt worden in China, en we weten intussen hoe die gemaakt worden in China. Ja, ik heb liever gas, uit de Noordzee bijvoorbeeld, of olie uit Noorwegen dan dat ik kolen heb uit China, natuurlijk. Als we die beweging kunnen maken, be my guest. Maar deze onderwerpen komen nooit ter tafel als het gaat over duurzaam, want aan duurzaam mag je niet komen. Dan mogen er kindslaven lopen in de mijnen in Congo, dan mogen de Oeigoeren en andere slaven in China het produceren, want dan bent u allen niet thuis.

De heer **BART**: Er is nog nooit iemand die dat gezegd heeft. Er is nog nooit iemand in de duurzame industrie geweest die heeft gezegd: prima, we doen het met kindslaven. Dat is absoluut niet waar. Het zijn vaak juist die bedrijven die koploper zijn als het gaat om convenanten over maatschappelijk verantwoord innoveren. Het zijn die bedrijven, bijvoorbeeld ook Fairphone als het gaat over metalen in telefoons die wel kijken naar hoe dat op een duurzame manier gefaciliteerd kan worden. Dat gebeurt niet bij de fossiele industrie want het interesseert ze gewoon niet. Het is zo gek dat u zo vaak dat soort woorden in de schoenen schuift maar dat niet doet bij de fossiele industrie.

Ik deed dat net voor alle industrieën, en het klopt, een van uw voorgangers, Florian Bekkers zei: ja daar moeten we naar kijken, naar wat er gebeurt in Congo en in China, maar het gebeurt niet omdat we te maken hebben met een ideologie waar alles onder vermorzeld

wordt. We hebben het straks misschien nog over Amelisweerd en schone lucht en dan gaan we klagen over auto's. Midden in de stad staat een biomassacentrale, neergezet door linkse partijen want die vonden dat allemaal zo fantastisch. Eerst nadenken zou toch het credo moeten zijn.

Ik had een plaatje willen laten zien op het scherm, maar dut lukt niet want dan stort het systeem in heb ik begrepen, maar hij staat intussen wel op de agenda bij dit onderwerp. Het is een plaatje van het Internationaal Energie-agentschap en daarin wordt de verwachte afbouw van kolen aangegeven in miljarden dollars. Dat gaat van 435 miljard naar 30 miljard in 2050. Er staat een kolom naast. Van de critical minerals, die andere grondstoffen die uitsluitend gebruikt gaan worden voor de zogenaamde duurzame energie. Waar is de analyse dat we kolen niet willen hebben maar wel silicium, mangaan, kobalt, grafiet, nikkel lithium en koper. Waarom wordt dat doodgeknuffeld en kolen niet? Waar is de analyse om na te gaan hoeveel energie het kost om die stoffen te winnen die vaak verstopt zitten in gesteente?

Mevrouw **LEJEUNE**: Ik heb een vraag aan de heer Dercksen want ik hoor u een hele boel dingen zeggen over zaken die met betrekking tot de circulaire maatschappij nog niet goed gaan. U zegt dat u de doelen steunt om dingen opnieuw te gebruiken en zo min mogelijk grondstoffen te verbruiken. Volgens mij zijn we het daar wel over eens en mijn vraag is dan aan u of het juist niet belangrijk is om, als we constateren dat nog zoveel dingen niet kloppen en niet circulair en duurzaam zijn, zo een visie vast te stellen en er met zijn allen heel hard aan gaan werken om dat te veranderen?

Bij zo een visie hoort wat mij betreft, dat heb ik nu herhaaldelijk gezegd, een analyse van de pro's en de contra's. Ik heb in de commissie al een het simpele voorbeeld van het inzamelen van plastics aangehaald. Daar is een aantal steden al weer mee opgehouden. Ik woon in Zeist, daar gaan ze er mee beginnen, daar lopen ze klaarblijkelijk een paar decennia achter, Maar Amsterdam is er al weer mee opgehouden omdat het scheiden van plastic niet goed gaat als mensen het zelf moeten doen. De vrachtwagens die het plastic moeten verzamelen moeten naar Duitsland rijden. Onder de streep was het smeriger dan als de fabrieken automatisch het plastic scheiden van het andere afval. Dat bedoel ik met denk nou eerst na. Natuurlijk vind ik het goed als het gescheiden wordt in de fabriek en dat het goede plastic hergebruikt kan worden. Maar ga nou geen gekke dingen doen die een contrasterend effect hebben op de doelen die je hebt. Dat is mijn oproep. Dus, waar is de analyse, vinden we duurzaam en circulair belangrijker dan mensenrechten en hoeveel energie kost het nou om al die andere zware metalen te winnen? Als we dan onder de streep zeggen dat het schoner is of dat we er wat mee kunnen, be my guest, maar nergens wordt die analyse gemaakt.

Mevrouw **LEJEUNE**: U heeft op dat onderwerp zeker een punt denk ik maar het is ook zo dat we voor een paar hele grote uitdagingen staan en dat je, wat meneer De Droog ook al zei, niet alles in een keer goed kunt doen. Je kunt met elkaar nadenken over hoe dingen beter moeten en kunnen en daar hoort wel eens bij dat je iets op manier A doet en later denkt B en uiteindelijk op C uitkomt. Maar niets doen is toch geen optie?

Biomassa, ik heb aan minister Kamp gezegd in de Eerste Kamer gevraagd: waarom begin je er aan? "Ja, bomen gaan weer groeien en we slopen bossen want in Brussel zeggen ze dat het duurzaam is'" Hadden we daar over kunnen nadenken? Me dunkt. Was de luchtkwaliteit in Nederland beter geweest zonder al die centrales? Me dunkt. Die kleine centrales hebben zelfs helemaal geen filters. Dat is reuze slecht. Hadden we daar van tevoren niet over kunnen nadenken? Dat zal toch wel?

Een ander voorbeeld nog. In Chili wordt het meeste lithium gewonnen en daar is enorm veel water voor nodig. Het grondwater zakt en het land verwoestijnt. De lokale

bevolking moet verkassen en kan haar eigen voedsel niet meer verbouwen. Alleen maar omdat wij weigeren om na te denken en analyses te maken. Kijk eens, wij hebben zonnepanelen, gemaakt door slaven, een ander land verwoestijnt daardoor, mensen kunnen hun eigen voedsel niet meer verbouwen maar kijk ons ons eens verheven voelen. Dat is niet mijn definitie van duurzaam. Zonder die analyses, die hier ook niet in staan, zullen wij tegen dit soort voorstellen stemmen.

De heer DE DROOG: Meneer Dercksen haalt het voorbeeld van lithium aan en de winning daarvan en we willen nou net met elkaar zorgen we die grondstoffen hernieuwbaar kunnen inzetten. Op het moment dat we daar in slagen dan is de winning, waar u naar verwijst ook helemaal niet meer nodig. Het vergt nogal wat om tot een samenleving te komen waarin al die grondstoffen op een duurzame en circulaire manier hun weg weten te vinden. Daar gaan we nog wel een hele tijd over doen en dus zullen er nog een tijd dingen zijn waar u op kunt wijzen maar ik kijk er naar uit om met alles en iedereen samen te werken om dat goed te laten functioneren de komende decennia. En daar zitten genoeg vragen in die we nog samen kunnen behandelen.

Intussen zijn die mensen in Chili verhuisd, kunnen ze hun eten niet meer produceren en dat land verwoestijnt. En hier praten we zalvend dat we er eens naar moeten kijken en een volgende collegeperiode zitten er weer andere mensen die hetzelfde zeggen, maar het gebeurt niet. En als die materialen die ik noemde hergebruikt kunnen worden, waar dan en wie dan en hoeveel energie kost dat dan? Die analyses zijn er niet, we zijn in een fuik gezwommen met de energietransitie en met de circulaire economie waar we meer kwaad doen dan goed.

De heer **DE DROOG**: De heer Dercksen wijst op een bepaalde fuik maar we zitten in een andere fuik. Dat is de fuik waarin we geleerd hebben om vooral te consumeren en heel veel spullen te gebruiken. Daar zijn we aan gewend en we zullen moeten leren hoe we dat op een andere manier kunnen doen. Op dit moment is ons eigen gedrag ook de oorzaak van alle dingen die we om ons heen zien.

De heer **DERCKSEN**: Speak for yourself.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Keller.

Mevrouw **KELLER**: Tijdens de afgelopen commissievergadering heeft de PvdD aangegeven dat het niet prominent oppakken van de eiwittransitie in dit beleidsvoorstel een gemiste kans is. In de visie wordt gesproken over gezonder voedsel uit kortere ketens maar niet over de samenstelling van dit voedsel. Dit, terwijl in dezelfde visie grondexploitatie te lezen is in tabel 1 dat voedsel als consumptiecategorie een enorme impact heeft op onze omgeving. Door de gedeputeerde werd verwezen naar de Voedselagenda en de samenwerkingsagenda landbouw omdat hier de link gelegd zou worden tussen circulariteit en eiwittransitie. Ook zou de circulariteitsgedachte opgenomen zijn in het programma Bodem en water. Echter, een heldere benoeming van de eiwittransitie inclusief concrete beleidsstappen lijkt te ontbreken. Er wordt gesproken over gezond en duurzaam voedsel, kringlooplandbouw en korte ketens maar niet over duurzamere en meer plantaardige eiwitbronnen voor humane consumptie. Bij mijn fractie is nog steeds verwarring over waar we de concrete aanpak of beleidsstappen betreffende de eiwittransitie kunnen terugvinden. Zoals de gedeputeerde tijdens de bespreking van het vorige agendapunt stelde dat het om een visie gaat, je daar niet een concreet plan in moet verwerken, zal zijn antwoord in dezen waarschijnlijk hetzelfde zijn. Maar om bij mijn fractie het gevoel van het kastje naar de muur gestuurd te worden weg te nemen zou ik toch graag een reactie van de gedeputeerde op deze verwarring willen hebben. De PvdD vindt het onvoldoende uitlichten van de

eiwittransitie een gemiste kans, maar vindt de lijn en ambitie van de beleidsvisie Circulaire samenleving goed en zal daarom voor dit voorstel stemmen.

Ter geruststelling voor de heer Dercksen, de PvdD is altijd tegen biomassacentrales geweest.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Eggermont.

De heer **EGGERMONT**: Bij de behandeling van dit punt in de commissie was ik wellicht wat bagatelliserend over de ambitie van het voorstel. Daarvoor mijn excuses want het voorstel is namelijk rete-ambitieus. In 2030 de primaire abiotische productie halveren, ik ben benieuwd hoe dat gaat gebeuren en in die zin ben ik ook wat minder bang dan de heer Bart over wat in het middellange termijnverhaal gaat staan want ik neem aan dat dit in ieder geval in het middellange termijnverhaal gaat staan. Eerlijk gezegd kan ik me niet voorstellen dat we in 2030 dat beleidsdoel gaan halen, zonder dat we overstappen op democratische controle van de productiewijze. Als het college kan laten zien hoe ze dat anders kan dan ben ik daar zeer benieuwd naar.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van den Dikkenberg.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: We missen natuurlijk allemaal onze gewaardeerde collega Derk Boswijk en bij gebrek aan Derk dacht ik, laat ik met een persoonlijk voorbeeld beginnen. Onlangs hebben wij gezinsuitbreiding gehad en nu ben ik mijn zolder aan het verbouwen. Daarvoor had ik een extra dakraam nodig voor aan de achterkant. Ik nodigde een leverancier van dakramen uit die voorstelde om in de offerte ook de optie voor een tweedehands setje op te nemen. Ik vond dat prima. Dat was qua prijs ook nog eens een keer aantrekkelijker en ik dacht dat probeer ik dus er zitten nu twee circulaire dakramen in want die dingen waren nog prima toepasbaar, alleen ze kwamen uit een sloopproject. Ik noem dit voorbeeld als illustratie van hoe je kunt omgaan met materialen als je net even een andere handel gaat hanteren dan gebruikelijk. Want de leverancier had ook alleen kunnen zeggen dat hij nieuw materiaal verkoopt. Daarom ben ik ook blij dat dit voorstel voorligt. We hebben al vaak over deze visie gesproken, ook in commissieverband, en nu ligt hij eindelijk voor. Terwijl ik hem nog een keer door zat te lezen moest ik denken aan een lezing van Thomas Rau, onder andere architect van de Triodosbank die het voorbeeld van de gloeilamp in Livermore, die een van de eerste gloeilampen is en die na 100 jaar nog steeds brandde. Naar aanleiding daarvan hebben de gloeilampproducenten al in 1924 bij elkaar gezeten en elkaar verplicht dat een gloeilamp maximaal 1.000 uur mocht branden, want anders was de eigen handel om zeep geholpen. Maar die dingen kunnen dus levenslang mee en langer nog want dat ene lampje brandt al 100 jaar en is destijds gefeliciteerd door president. Bush. Dat zegt iets over hoe diep de circulaire economie gaat vragen om verandering. Als de productie erop gericht is dat je altijd moet vernieuwen en ons consumerend gedrag moet blijven vernieuwen, dan grijpt dat heel diep in. En het grijpt diep in op het wereldsysteem als je hier verandering in wilt aanbrengen. Dat gaat dus heel diep en de visie gaat best ver, alleen mist het wat ons betreft nog diepgang als je vanuit die hoedanigheid kijkt naar deze microfoon en dit glas, het potje met doekjes en de flesjes water hier. Dank denk dat er nog een hele boel te winnen valt wil de provincie daadwerkelijk circulaire stappen zetten.
Derk Loorbach presenteerde hier ooit de x-curve. Ik vroeg me na lezing van dit document af waar in deze visie de x zit. Niet het plaatje op pagina 34 maar ik bedoel waar komt de x terug, wat zijn de x-momenten en waar gaan wij bestaande trajecten niet optimaliseren, zoals er nu best veel in de visie zit, en dat snap ik ook, maar waar gaan we nu echt dereguleren? We hebben het nu weer over zonnepanelen en windenergie en waar gaan we regulerend optreden dat we niet met onze besluiten voor de energietransitie maximaal

abiotische grondstoffen nodig gaan krijgen in onze provincie? Kunnen wij daarin reguleren want we zien wel dat er bijvoorbeeld een hele strikte uitspraak wordt gedaan over dat alle soja uit de regio moet komen en aan de andere kant gaan we alle metalen die de heer Dercksen noemde winnen met een ander besluit dat we ook met elkaar nemen. Dat vind ik, als je naar het totale systeem kijkt en de totale wereldbenadering, best wel strijdig met elkaar, maar blijkbaar kunnen we dat voor onze gewetens wel verantwoorden.

Het is goed om nu circulair in te gaan kopen en zelf het voorbeeld te geven en dat vraagt ook best wel om lef. Ik had er graag nog een paragraafje 'Lef' in gezien, bij de rollen van de provincie, dat het ook best een keer mis kan gaan. Dat als er een keer een circulair fietspad wordt aangelegd met olifantengras of bindmiddel, dat dat versnel kan afwaarderen en dat wij daar als politiek in betrokken kunnen worden van ja, dat kan het risico zijn. Ik ben zelf best bereid daar stappen in te zetten maar dat had ik dus ook graag gelezen om daar de eerste stappen in te zien.

Het antwoord op de vraag waar het uitvoeringsprogramma is gebleven vond ik teleurstellend. Die werd niet meegestuurd omdat deze niet is aangepast en dat vond ik echt jammer. De vorige keer bij de bespreking in de commissie was de constatering dat het uitvoeringsprogramma een opsomming is van alles wat er in bestaande programma's staat en ik denk en verwacht dat dat niet toereikend is om deze transitie te doen gaan slagen richting 2030 en 2050. Het uitvoeringsprogramma is niet aangepast en wat ons betreft is dat een gemiste kans.

Aanvullend op de heer Dercksen over de materialen voor de energietransitie, en ik heb het in de interruptie met GroenLinks ook al uitgewisseld, dat we eens moeten kijken hoe we dit in de Omgevingsvisie en -verordening op kunnen nemen. We staan nu aan de vooravond van een grote transitie en we kunnen twee dingen doen. Of we kijken om en we doen net alsof het niet gaat plaatsvinden dat we heel veel abiotische grondstoffen gaan winnen als gevolg van onze besluitvorming. Dan zeggen we achteraf dat dat desastreuze gevolgen heeft gehad. Of we zeggen dat we het op een zo goed mogelijke manier gaan laten landen. Misschien wordt het dan een beetje gefaseerd maar dan gaan we wel verantwoord om met onze aarde.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Hoek.

Mevrouw **HOEK**: Circulair is heel breed, zorg voor de toekomst, stapje terug in het verleden, dat ga ik doen. Dan ga ik in navolging van de heer Bart en mevrouw Lejeune terug, maar ik ga iets verder terug. Vroeger als wij wakker werden dan gingen we gaatjes blazen op de ijsbloemen op de ramen. In de zomer woonden we in de keuken en in de winter in de kamer want daar stond de kachel. Als ik uit school kwam moest ik tien rondjes breien voor een wollen hemd, dat was voor de winter. Mijn moeder maakte lange broeken van mijn vaders broeken die ze dan omkeerde, met elastiek aan de onderkant, dan kon de kou niet optrekken. Wij hadden een bloembollenbedrijf en mijn vader, dat dan weer wel, liep met zijn giftankje op zijn rug alles te bespuiten maar de sloten waren kraakhelder en schoon. Natuurlijk, er groeide niets meer in. Mijn moeder zei: neem het zwempak mee, dan kan je even in de sloot en dan hoef je voordat je naar bed gaat niet meer gewassen te worden. Ik ben er trouwens nooit ziek van geworden. Van de restjes wol punnikten we weer een muts. Welk kind kan er nu nog punniken? In die tijd waren de afvalstromen er nauwelijks. Gisterenavond had ik vanuit de gemeente, u weet allemaal dat ik ook in de gemeenteraad zit, een informatiesessie over de circulariteit. Er stonden drie punten, isolatie, wat kan je doen om de warmtevraag terug te dringen, dak, vloer, muur en glas. Punt twee, verbeteren en vervangen van installaties. En punt drie, ik heb het zo vaak gezegd, hier ook, ga in de winter niet met blote voeten door je huis heen in een T-shirt want dan moet je de kachel weer op 23 graden zetten. Het doet me goed dat ik vandaag meerderen hier over heb gehoord, waaronder ook D66, het aanpassen van gedrag. Dat is het gewoon, we moeten

bij onszelf beginnen. We moeten ons eigen gedrag aanpassen en niet helemaal terug naar de jaren vijftig of zestig, maar gewoon kijken wat we zelf kunnen doen. Vanmorgen hoorde ik, toen ik hier naar toe ging op radio M dat in het Wilhelminapark in Utrecht een chaos is achtergebleven na een zonnige dag zoals gisteren en dat iemand al voor 1,50 euro plastic flesjes had verzameld die hij kon inleveren, Het is natuurlijk wel het gedrag dat je alles gewoon maar weggooit maar aan de andere kant is het toch een stap terug naar het bewust worden van hoe we met alles omgaan.

De heer **DE DROOG**: Ik kreeg even een back to the future-gevoel, kunnen we misschien samen terug naar de jaren vijftig van deze eeuw en alvast het gedrag gaan vertonen dat we denken dat nodig zal zijn over een paar decennia?

Dat moeten we wel, we gaan alleen maar die kant op, we gaan niet terug. Maar ik kan wel een terugblik geven van hoe het was en dat dat allemaal als heel normaal gezien werd en we waren gewoon allemaal tevreden. Laat ik dat ook even noemen. Hoe je zelf net begon van hoe je wakker wordt en door je huis loopt en denkt wat je kunt weggooien. Vroeger werd er niets weggegooid, alles werd hergebruikt.

De **VOORZITTER**: Dank, helder, samen op weg naar de nieuwe jaren vijftig. Dat is het motto dan. Ik kijk even naar de gedeputeerde, die is gelijk in staat om te antwoorden.

Gedeputeerde **STRIJK**: Dat durft de gedeputeerde ook te zeggen omdat hij weet dat hij in het goede gezelschap van zijn collega's is die digitaal zullen deelnemen aan de bespreking, net als de vorige keer. En dat wil ik aan het begin nog wel even benadrukken, het voorstel dat hier ligt is echt een collegebreed voorstel en vraagt een collegebrede aanpak. We proberen in deze visie tot uitdrukking te brengen dat het transitieproces waar we voor staan van een lineaire samenleving naar een circulaire samenleving een fundamentele verandering is van de manier waarop we produceren en consumeren. Dat vertaalt zich in alle domeinen waar wij als provincie in bezig zijn. Het zou een verkeerde gedachte zijn als deze portefeuillehouder dat in zijn eentje wel even gaat trekken, dat moeten we met zijn allen doen en ik zal bij een aantal van uw vragen aangeven welke van mijn collega's die vraag zal beantwoorden.

De heer Bart begon mooi met de context van 30 jaar, zijn eigen leven te beschrijven en wat je dan vermag. Dat vond ik wel mooi en het is een beetje een algemene uitspraak dat we vaak overschatten wat we in een jaar kunnen bereiken maar onderschatten wat je in een periode van 10 kunt bereiken. De opgave waar we voor staan is immens en als je er naar kijkt kun je zo moedeloos worden dat je hard wegholt, maar als je toch gaat beginnen dan ben ik ervan overtuigd dat je dit in tien jaar kan en in tien jaar de dingen kunt bereiken die we ons hier ten doel stellen, en in dertig jaar nog grotere ambities. Dit is de inspiratie van Kennedy, the moon shot, durf je op een gegeven moment te stellen wat je wilt en wat je belangrijk vindt? Dat is wat we in deze visie proberen uit te stralen en dat is ook een stuk dat mag verbeelden. Er zijn nog heel veel zaken niet uitgewerkt, er moeten nog ontzettend veel zaken gaan gebeuren. We moeten nog leren hoe we moeten monitoren, we moeten soms de definities nog scherp maken en we moeten dit met zo veel partijen optuigen maar het begint wel met het zeggen dat dat het punt op de horizon is en dat we daar naar toe gaan. Dat is wat het stuk moet uitstralen en ik heb bij een aantal van u gehoord dat dat het doet. Dat is fijn en ik heb ook bij de inspraakreacties gemerkt dat partijen dat herkennen. Daarbij moeten we onze rol niet te klein maken zegt de heer Bart terecht. Het gaat over ambitie, maar ook over leiderschap. In dat leiderschap vooruit durven lopen en die ambitie tonen waarbij we wel steeds moeten kijken of we iedereen mee kunnen nemen en of we niet te snel gaan. Maar, het begint met het durven tonen van leiderschap, dat ben ik met u eens. U vraagt aan mij een soort Draghi-uitspraak, als het om inkoop gaat, whatever it takes. Die geef ik u op dit tijdstip nog niet. Wat ik u wel wil geven is dat dit een van de

ambities is… We moeten scherp krijgen dat als wij circulair willen inkopen, in 2050 helemaal maar voor 2030 hebben we ook belangrijke doelstellingen gezet en wij daar zelf als provincie actief aan willen bijdrage, dan moeten we ook in beeld krijgen, als daar prijsconsequenties aan verbonden zijn, hoe hoog die zijn. Dan moeten we die in alle openheid en transparantie bij u neerleggen, want de collegedragende partijen hebben daar wel uitspraken over gedaan. We zullen dan met elkaar moeten zoeken waar de grenzen daar van zitten. U mag van het college verwachten dat we die informatie inzichtelijk maken en daar moeten we de komende tijd mee aan de slag.

Er is gezegd dat het niet alleen maar gaat met verleiden, kennis delen en inspireren, allemaal dingen die we als instrumenten aanpakken, maar dat ook wetgeving nodig is. Ik denk dat het goed is dat mijn collega Van Muilekom u straks meeneemt in het convenant Duurzaam bouwen en hoe we daar mee bezig zijn en mee willen sturen. De regels van het omgevingsbeleid zullen door collega Van Essen worden toegelicht.

De heer Kocken vroeg naar het ruimte geven aan bedrijven want als je de omslag wilt maken naar de circulaire samenleving en de circulaire economie dan kan dat ook zijn fysieke ruimtebeslag vragen. Ook daar zal mijn collega Van Essen straks op reflecteren.

Uw andere vragen over het erbij betrekken en meenemen van partners zie ik als retorisch. U gaf daar bij aan hoe u daar naar kijkt, wij moeten ondersteunen en inspireren in het netwerk, de verbeelding laten spreken en goede voorbeelden op het podium zetten.

U gaf aan dat voor u uit de nota naar voren komt dat wij te negatief zijn over recyclen. Ik heb daar de vorige keer over gezegd dat ik het niet als negatief proef want recycling kan op een gegeven moment de stap zijn die je moet maken maar dat wij inzetten om hoger op die R-ladder in te stappen. Bij de R-ladder overweeg je, zoals de heer De Droog zei, of je iets überhaupt nodig hebt, rethink, refuse, het weigeren te doen, re-use, dat zijn allemaal r-en op die ladder en daarmee is het geen negatieve kwalificatie van recycling, maar het streven is om hoger te interveniëren in de schakel naar de circulaire samenleving.

Het klopt dat ik coördinerend portefeuillehouder ben, maar dit is echt een collegebreed onderwerp en mijn collega’s zitten hier straks ook met volle overtuiging antwoord te geven. Het is ook een onderwerp dat we meerdere keren op de collegetafel hebben, we geloven er collectief als team in. Dus ik durf die uitdaging ook aan met de steun van mijn collega's.

Ik vond het fijn meneer Weyers dat als het gaat om de doelen, de milieudruk beperken en de leveringszekerheid verbeteren, dat u die onderschrijft. U bent het met de doelen eens, uw zorg is of de provincie daar wat mee kan en of dit niet aan andere overheden overgelaten moet worden. Ik denk dat we nu al bezig zijn met concrete voorbeelden waar je laat zien dat de provincie wat kan. Ik zei al dat mijn collega straks zal ingaan op het convenant Duurzaam bouwen en wat we daar zouden kunnen betekenen. Als het gaat over inkoop hebben we nu al een regionaal inkooploket opgericht waar we samen met de gemeenten en de waterschappen zeggen dat we jaarlijks met elkaar voor honderden miljoenen aanbesteden en vragen of we onze eigen inkoop kunnen inzetten om de transitie te versnellen en of we zelf in onze aanbestedingen dezelfde voorwaarden kunnen stellen. Het helpt voor de markt als we niet allemaal verschillende voorwaarden stellen en we willen daarmee invloed uitoefenen en launching customer zijn. Dat vind ik een concreet voorbeeld van waar je als provincie aan de slag kunt gaan. Zo zijn er meer punten waarop je kunt aangrijpen, in de manier waarop je kennis deelt omdat dat de bekendheid van het regionale kan helpen. Ik ben blij dat u de doelen ondersteunt en ik denk dat hier een aangrijpingspunt zit voor ons.

De heer De Droog, mijn collega Van Essen zal op de circulaire hubs terugkomen. Als het gaat om de ketenregie, daar hebben we eerder over gesproken, en de sturing die wij nu vooral via de programmasturing doen, laat onverlet dat ketenregie een hele interessante kan zijn dus dat neem ik graag mee naar de cirkelregio om te bespreken en daar bij u op terug te komen.

De motie pak ik bij dit punt maar even op. Daar worstelt het college nog een beetje mee. De heer Bart zei dat mooi, en de heer De Droog doet dat ook, als het college stappen wil zetten zegt u meteen dat de volgende stappen genomen moeten worden. Dat vraagt u ook met deze motie. Toch zouden wij iets meer tijd willen nemen om dit gesprek nog een keer met u te voeren. Dat zou wat ons betreft heel snel na de zomer kunnen. We willen wat u in het dictum oproept breder in de commissie bespreken. Daar kunnen wij vooraf een notitie bijleggen waarin wij u wat meer context meegeven over de vragen die we moeten beantwoorden. Stel dat u de motie vandaag aanneemt en u geeft mij mee dat in de eigen inkoop en vergunningverlening van BNU en GWV liefst per direct een materialenpaspoort verplicht wordt gesteld, wat zeg ik morgen dan tegen mijn organisatie? Wat betekent dat dan vanaf morgen voor alle inkopen, of zeggen we zelf dat we die grens ergens moeten leggen? Bijvoorbeeld alle inkopen boven de zoveel tienduizend euro. Zouden we dat gesprek niet wat fundamenteler met elkaar moeten voeren dan nu bij het vaststellen van de visie? Als het gaat over het materialenpaspoort zou ik ook eerst de kennis willen delen met de andere Statenleden over wat er op dit moment landelijk speelt over de landelijke bibliotheek om te komen tot een databank waar alle materialen in staan. Richten we het zelf op als provincie en hoe verhoudt zich dat tot de landelijke ontwikkeling? Ik begrijp dat u het ons vraagt maar zouden we hem mogen aanhouden, mag het college met een notitie komen waarin we wat breder de context schetsen en aangeven welke ontwikkelingen er al spelen en dat we daar in de commissie een keer wat uitgebreider over praten? Dan kunt u daarna bekijken of u alsnog tot een motie wilt komen of dat we andere concrete afspraken maken die ook al verder gaan. Dat is mijn verzoek aan u.

De heer **DE DROOG**: Een paar jaar geleden zijn we hier al over in gesprek geraakt en in het begin van deze periode heb ik al met Madaster gesproken die een van de partijen is die dit soort zaken levert. U hoorde net de naam Thomas Rau al vallen, een van de oprichters van het Madaster. Je ziet dat er veel huivering zit in vooral de uitvoering. Ik heb iedere keer gevraagd of we met een materialenpaspoort kunnen werken en in de commissie is dit aan de orde gesteld. Het is dan ook niet een verrassing dat dit als motie komt. Er zijn methoden en je kunt er al mee werken, Ik zal met meneer Bart bespreken hoe we hier in zitten maar wat is ermee gedaan de keren dat we hier eerder over gesproken hebben? Waarom is hier een soort van afwachtende houding op?

Ik weet niet of het per se een afwachtende houding is maar niet iedereen loopt zo hard als u of de heer Bart. Sommige mensen zijn het been nog aan het bijtrekken over het bewustzijn dat we hier dit transitieproces moeten doen. Ik kreeg vanmorgen rond 10.00 uur deze conceptmotie te zien en heb hem in de organisatie uitgezet. Dan komt er een reactie vanuit de teams Mobiliteit, Inkopen, Facilitair, Versnelling woningbouw, Regionaal programmeren, Omgevingsverordening en Economie die allemaal iets moeten vinden van de motie die nog nooit is besproken op een manier waarop kan worden meegegeven waar de grenzen zitten en waar je tegenaan loopt als je dit in uitvoering neemt. Ik vraag of we dit in wat meer rust met elkaar mogen bespreken en niet iedereen is zo vooruitlopend als de twee inspirators die deze motie ingediend hebben. Geef me even de tijd dit in een zorgvuldig debat te brengen zodat we alles kunnen wegen. Dat is mijn verzoek.

Op de woningbouw en het convenant en de vragen van mevrouw Lejeune zal mijn collega Van Muilekom ingaan en over voedsel college Bruins Slot. Dat waren de vragen van de PvdA.

De vragen van de PvdD over de eiwittransitie zal ook door mevrouw Bruins Slot opgepakt worden.

Meneer Eggermont, als ik uw vragen hoor heb ik de behoefte om op een ander moment met u te praten over ons hele ordeningsprincipe en ook van onze economie. Het marktmechanisme werkt voor u niet maar het is vaak niet deze plek om daar uitgebreid bij

stil te staan. Er staan voorbeelden in deze visie over hoe wij zien welke veranderingen er ook binnen het huidige mechanisme mogelijk zijn om te komen tot een fundamenteel andere methode van produceren en consumeren. Ik kan wel aansluiten bij de gloeilamp, het voorbeeld dat de heer Van den Dikkenberg noemde waar er een belang zit om altijd productie te hebben en dat daarom die dingen na een tijdje kapot gaan. Maar, bij modellen waar een product als dienst geldt, schaf je dat af. Binnen ons marktmechanisme is het met het product als dienstmodel dus mogelijk om het belang niet meer te laten zijn om het product kapot te laten gaan maar om het zo lang mogelijk te laten meegaan. Wij kennen in de huidige ordening van onze markteconomie het principe van het deelplatform. Een deelplatform zorgt ervoor dat je anders met je grondstoffen omgaat. U zegt dat u niet gelooft dat het kan maar ik denk dat er voorbeelden zijn waar je kunt laten zien dat er een fundamentele transitie plaatsvindt binnen het ordeningsprincipe van de markteconomie.

De heer **EGGERMONT**: De gedeputeerde zegt dat er hier geen plaats zou moeten zijn voor het bespreken van een fundamenteel andere maatschappelijke inrichting. Ik denk dat dit juist de plek is om dat wel te kunnen doen. Daarom ben ik ook gekozen en ik kan alvast aankondigen dat ik dat ook consequent zal blijven doen. Dat is een belofte. Het gaat uiteindelijk om de democratische controle. In hoeverre daar marktmechanismes plaatsvinden is vers twee. Maar dat we democratisch kunnen beslissen en niet op grond van privébeslissingen, waar we geen controle over hebben, beslissingen worden gemaakt over de productie…. Ik heb niet het idee dat we daarbinnen dingen kunnen oplossen. Ik heb al gezegd dat ik benieuwd ben naar de uitvoering van de middellange termijnstrategie en hoe u in 2030 die halvering gaat halen. En dan zullen we het daar verder over hebben.

De heer Van den Dikkenberg, ik vond het mooie voorbeelden van het dakraam en de gloeilamp. Ik pakte al even terug hoe je in de manier van organiseren van je economische allocatie van middelen daar al wat mee kunt doen en dat daar voorbeelden van te geven zijn in de huidige praktijk.

De uitvoeringsagenda die niet meegestuurd is, stelt GS vast. Die hebben we toen meegestuurd en u had hem in dezelfde versie kunnen krijgen. We gaan nu een nieuwe uitvoeringsagenda opstellen en die is interessanter voor PS. Op basis van het vaststellen van deze visie, het voortschrijdend inzicht en het feit dat we nu extra capaciteit aantrekken en dat we van onze teams nu vragen om concreter te worden in wat het betekent voor bijvoorbeeld mobiliteit of natuur is een slag die we nu moeten maken. We zijn bezig met de mooie zinnen die de heer Bart zei en dat moeten we nu afronden en in het eerste kwartaal van 2022 wil ik u die nieuwe uitvoeringsagenda weer geven. Zo komt die naar u toe en daarin moet steeds scherper worden op welke momenten we wat bereiken en wat we dan doen. Daar hebben we nog wat te doen en dat weten we.

Ik onderstreep de oproep die mevrouw Hoek deed in haar betoog waarin ze het belang benadrukte dat iedereen bijdraagt en dat het ook om consumptie gaat en niet alleen over productie.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan gedeputeerde Bruins Slot.

Gedeputeerde **BRUINS SLOT**: Mevrouw Lejeune gaf aan dat als je met transities te maken hebt, dat forse stappen vergt en actie op verschillende fronten. Dat geldt ook voor de voedseltransitie. Er moet zowel ingezet worden op innovatie als ook op een ander consumentengedrag en die twee stukken zitten ook in de Voedselagenda die de Staten onlangs hebben vastgesteld. In dat kader gaf mevrouw Welschen aan dat de Voedselagenda, de landbouwvisie en de samenwerkingsagenda landbouw leidend zijn voor de circulaire visie die nu voorligt.

Mevrouw Keller stelde nog de vraag wat er precies gebeurt op dit moment als het gaat om de eiwittransitie en dan ook de Voedselagenda. Dat zijn twee zaken die op dit moment concreet worden opgepakt. Aan de ene kant de deelname van de provincie aan de Regiodeal Foodvalley en daar worden de komende jaren een groot aantal projecten uit uitgevoerd die gericht zijn op verschillende innovaties waarbij het benutten van duurzaam eiwit voor veevoer er een van is, bijvoorbeeld door meer eiwit uit de regio als alternatief voor import te gebruiken en het beter benutten van reststromen. Daarnaast is het ook van belang dat we ook zelf aan die eiwittransitie werken en dat betekent dat we werk maken van onze Greendeal duurzame catering en het is de bedoeling dat we eind 2022 ook een productaanbod in het bedrijfsrestaurant en van de cateraar hebben dat meer is gebaseerd op plantaardig eiwit en ook bijdraagt aan een vermindering van de CO2-uitstoot. Op die manier kunnen we ook zelf een bijdrage leveren aan de transitie.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan gedeputeerde Van Essen.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Dank aan de Statenleden voor het stellen van diverse vragen behorende bij mijn portefeuille.

Ik wil eerst ingaan op de vragen van GroenLinks over het regionaal programma Wonen en werken waarin er onder andere afspraken zijn gemaakt over uitbreidingslocaties. In de omgevingsverordening staat benoemd wat er in het regionaal programmeren aan de orde moet komen in het programma en waarover we afspraken willen maken en dat is in het kader van regionaal programmeren ook door u aan ons meegegeven. Het is niet zo dat er voor de uitbreidingslocaties, ik geloof dat het om ongeveer 600 woningen gaat, andere of specifieke afspraken zijn gemaakt los van alle andere woningbouwplannen. De stukken rond het regionaal programmeren heeft u inmiddels ontvangen, die gaan nu ook ter visie. In alle drie regio’s hebben we afspraken gemaakt over de kwaliteiten van woningbouw, energie en zeker ook op het gebied van circulair. Ik kan u zeggen dat dat af en toe best een discussie is geweest met de gemeenten die denken dat nieuw is en moeten wennen aan het gegeven dat de provincie ook daar afspraken over wil maken. Het is gelukt om in alle drie de regio’s op te nemen dat we energieneutrale nieuwbouw en circulair bouwen stimuleren. Er staat ook in dat we de afspraken gaan borgen in het convenant Circulair bouwen, daar zal college Van Muilekom straks op ingaan. In het kader van het convenant zullen we ook afspraken maken over definities, indicatoren en ambitieniveaus. Er wordt al in geduid waar de afspraken over moeten gaan. Het gaat om wat voor definities we hanteren en welke ambitieniveaus we naar streven. En ook een stukje monitoring vanuit de provincie wordt in de regionale programma’s benoemd. Dus niet alleen voor de uitbreidingslocaties maar voor alle woningbouw. Het hele regionaal programmeren is een groeimodel, dat hebben we vaker met elkaar gewisseld. In het najaar zullen we de eerste ronde evalueren en kunnen we dit onderdeel tegen het licht houden en kunt u daar uw visie op geven en aangeven hoe u het vervolg ziet. Dan zijn we vermoedelijk ook weer een stukje verder met het convenant Duurzaam bouwen en dat kunnen we wellicht daar bij betrekken, maar daar kan collega Van Muilekom beter nader op ingaan.

VVD en D66 in het bijzonder aandacht voor circulair in relatie tot bedrijventerreinen en D66 vroeg ook naar circulaire hubs en hoe die ruimtelijk ingepast worden. het is goed om te beseffen dat als het gaat om ruimte voor bedrijventerreinen het college zich baseert op prognoses, ook vanuit STEC, waarbij ook is gezegd dat het college wat druk op de ketel wil om intensivering te stimuleren. Tegelijkertijd wordt er ook gezegd dat de provincie met betrekking tot de hele grote distributiecentra gezien de aard van de provincie wat terughoudend wil zijn. Tegelijkertijd is het een terecht punt dat de transitie naar de circulaire economie leidt tot nieuwe of andere ruimtevragen en op andere terreinen weer om minder ruimte kan vragen. Als je veel minder fossiele grondstoffen gebruikt kan betekenen dat je bepaalde opslag van reserves als bijvoorbeeld olie minder nodig hebt. De impact van de

ruimtevraag op bedrijventerreinen zal elke keer tegen het licht gehouden worden in het regionale programma Wonen en werken en in de nieuwe cyclus ook besproken worden. U stelt het kader elke keer vast en dit aspect moeten we daarbij betrekken en ik merk in mijn gesprekken met gemeenten dat dit ook wel speelt.

De heer **DE DROOG**: Ik heb gehoord dat je zult moeten bouwen op een stuk analyse en het gaat over een heleboel grondstoffen. Veel gemeenten zijn bezig met hoe zij de circulaire samenleving kunnen gaan vormgeven. Als iedereen op zijn eigen manier zijn eigen hubje gaat bouwen waar grondstoffen bij elkaar komen, het verschilt per grondstof op welke schaal dingen bij elkaar gebracht moeten worden. Dus mijn vraag was specifiek van kunnen we alvast vooruitlopen, niet alleen op het interbestuurlijke maar ook richting het circulaire de vraag te stellen hoe die schalen eruit zien en wat er meegenomen kan worden richting het regionaal programmeren waar u over spreekt. Kunt u toezeggen dat u dit ook meeneemt richting de cirkelregio?

Op dat onderdeel van de vraag wilde ik juist nog ingaan. Het is heel specifiek of we nou met de cirkelregio in gesprek kunnen gaan om meer zicht te krijgen op circulaire hubs, voor wat soort grondstofstromen in onze regio dat nodig is, welke eisen daar aan gesteld moeten worden en wat dat ruimtelijk betekent. Het is een onderwerp dat ook voor onze organisatie, ook in het ruimtelijk domein een nieuw onderwerp is. U noemt de Alliantie Cirkelregio maar er zijn ook andere partijen die ons hierbij kunnen helpen. Wat we zeker gaan doen is de komende tijd verkennen wat, als het gaat om de circulaire hubs, zaken zijn die op ons afkomen en wat het ruimtelijk kan gaan betekenen. Dat zal beginnen door bij partners kennis op te halen, te kijken waar gemeenten mee bezig zijn en de Alliantie cirkelregio is daar zeker een partner in maar dat kunnen wellicht ook anderen zijn. Ik kan me ook voorstellen dat het op een gegeven moment opportuun is om met en voor gemeenten hier kennissessies over te organiseren om daar met elkaar meer kennis over op te bouwen en te bekijken wat dit ook in ruimtelijke zin betekent. In die zin, wat breder, gaan we daar zeker mee aan de slag. Nogmaals, het is goed om te benadrukken dat zeker dit soort vraagstukken voor onze organisatie nieuwe onderwerpen zijn en het niet alleen maar kennis brengen is naar anderen maar ook kennis opbouwen. We zullen goed moeten kijken wie ons daar verder in kan helpen.

Er waren nog vragen op het gebied van de energietransitie. Dat is een onderwerp dat ook al in de commissie aan de orde is geweest. Ik heb daar aangegeven dat als het gaat om het gebruik van abiotische grondstoffen de energiesector misschien wel de grootste consumerende sector is. Dat is bij uitstek een zeer lineair georganiseerde sector. We winnen iets, we halen het uit de grond, we verbranden het en we gaan weer meer winnen. Dus als er een sector is die op dit moment niet circulair georganiseerd is, is het de energiesector. De transitie van fossiele energiebronnen naar duurzame en hernieuwbare energiebronnen, het zit al in het woord, is een inherent onderdeel van die transitie naar een circulaire samenleving. Tegelijkertijd en ik dank dat het terecht is dat een aantal van u daar aandacht voor vraagt, brengen nieuwe vormen van energie en nieuwe opwek en toepassingen daar van ook weer nieuwe vraagstukken met zich mee, waar ook weer de circulariteit en grondstoffen belangrijke onderwerpen bij zijn. Het is niet voor niets dan in deze vis het onderwerp energie volop aandacht krijgt en we dat ook invulling gaan geven. Je moet daarbij wel kijken wat je op provinciale schaal kunt. Een aantal van u heeft daar al op gewezen maar een aantal van u heeft ook gezegd dat als er indicatoren komen of keurmerken die inzicht geven in bijvoorbeeld de mate waarin zonnepanelen herbruikbaar zijn en er rekening wordt gehouden met andere belangrijke maatschappelijke waarden, dan moeten we dat in ons beleid een plek geven. Aan de andere kant, en ik hecht er aan om dat te zeggen en in de ci heb ik dat ook gewisseld, is het ook niet reëel om in de hernieuwbare energiesector de eisen hoger te stellen dan bij niet hernieuwbare energie.

Daar moet je een goede balans in bewaren maar het is duidelijk dat er daar vraagstukken leven.

Ik wil nog wel een ding opmerken, de heer Dercksen zegt dat er helemaal geen analyses worden gemaakt. Dat wil ik met klem bestrijden. Ik heb zelf voordat ik deze mooie functie mocht bekleden 17 jaar bij een adviesbureau gewerkt en in een wereld van heel veel kennisinstellingen die zich precies op dit terrein bezighouden. Waar ook heel gedegen levenscyclusanalyses worden gedaan, van de wieg tot het graf waarbij over de hele keten gekeken wordt wat het effect is van het winnen van grondstoffen, van hergebruik van grondstoffen maar ook van de end of life en wat daar bij vrijkomt. En ook van toxiciteit, energiegebruik en emissies, het hele plaatje wordt daarbij in beeld gebracht. Dat gebeurt ook voor zonnepanelen. De vraag van de heer Dercksen hoe het zit met het energiegebruik voor zonnepanelen in relatie tot wat ze opwekken, de laatste inzichten laten zien dat een zonnepaneel na een jaar of twee de energie heeft opgewekt in Nederland die nodig is geweest om het paneel te produceren. Dat betekent dat de andere 28 jaar dat zo een zonnepaneel nog mee gaat het paneel netto energie produceert, bovenop wat nodig was om het paneel te produceren.

De heer **DERCKSEN**: Er zijn grenzen aan wat je kunt verdragen aan gekkigheid, ik zit hier op science-direct, er zijn wat wetenschappers die hebben aangetoond dat boven de breedtegraad van ongeveer de Alpen zonnepanelen nooit meer energie kunnen opwekken dan dat er in is gegaan. Ik gaf al het getal van 361 kilo kolen per vierkante meter zonnepaneel aan. We weten natuurlijk allemaal dat iedereen de rekensommetjes zo kan buigen zoals de uitkomst hem uitkomt. Biomassa is het mooiste voorbeeld. ‘We moeten er naar kijken, en er zijn mooie rapporten gemaakt en alles is bekeken van onder naar boven en van links naar rechts’ maar we zijn begonnen met biomassa, en er staat zo een stinkding midden in de stad en mensen hebben daardoor smerige lucht in hun omgeving. Als meneer Van Essen daar twintig jaar op gestudeerd heeft, hoe is dat dan zo tot stand gekomen dat we in die biomassafuik zijn gerold? Waar is de analyse van al die kritische mineralen die ik net noemde? Waar is dat stuk dat dat allemaal veel minder energie met zich meebrengt dan bijvoorbeeld gas om maar eens het mooiste voorbeeld te noemen? Ik heb het niet gezien, het zit ook niet bij uw stukken, u had er gewoon een linkje bij kunnen plaatsen, dan hadden we ons daar in kunnen verdiepen, maar het zit er allemaal niet bij. Dat bevestigt mijn conclusie dat er het liefst zo min mogelijk over nagedacht moet worden omdat dit nu eenmaal een ideologie is. Kan de heer Van Essen dat onderschrijven?

Ik herken met niet in de kwalificaties die de heer Dercksen hier benoemt en daar wil ik het bij houden.

De heer **DERCKSEN**: Dat is precies wat je doet als je een ideologie hebt, dan ga je weg van de inhoud.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan gedeputeerde Van Muilekom.

Gedeputeerde **VAN MUILEKOM**: De heer Eggermont zei dat het pittige ambities zijn om richting 2030 50% minder abiotische grondstoffen te gebruiken en daar heeft hij helemaal gelijk in. Tegelijkertijd is het zo dat je nu wel echt met die ambities aan de gang moet. Ik heb een aantal mensen horen zeggen dat er koplopers zijn maar dat we ook te maken hebben met achterlopers. In het convenant Duurzaam bouwen is het de bedoeling dat we op de gebieden circulair, klimaatadaptatie, energieneutraliteit en een gezonde leefomgeving iets meer willen dan wettelijk verplicht is. Dus je wilt iets bovenwettelijks gaan doen. Mijn streven daarbij is dat alle Utrechtse gemeenten mee gaan doen en niet dat we

de lat zo hoog leggen dat sommige gemeenten op voorhand gaan afhaken. We merken, de heer Van Essen benoemde dat ook al, dat het voor sommige gemeenten best een ingewikkeld vraagstuk is waar soms ook de kennis en expertise ontbreekt om het goed invulling te kunnen geven. De een is al wat verder met zijn ambities en kan al wat meer dan de ander maar iedereen gaat wel wat extra's doen. Dat is een belangrijk gegeven. Dan krijg je meteen wel de discussie in relatie tot de motie over wat je nu wel en niet verplicht kunt stellen. Je kunt iets verplichten aan jezelf als provincie of aan gemeenten of aan een aanbestedende partij. Ik denk dat het goed is, wat de heer Strijk daarover heeft gezegd, om daar met elkaar het gesprek over te voeren en te kijken wat haalbaar is in dit geheel. In het convenant wil ik nadrukkelijk een aantal dingen aan de orde stellen. Ik heb het materialenpaspoort gehoord en ik denk dat het heel mooi zou zijn als dat in het convenant zou landen. Platform, kennis, dingen ter discussie durven stellen en voorbeelden laten zien van hoe het kan, zijn denk ik heel belangrijke onderdelen van het convenant.

Mevrouw Lejeune vroeg of de woningbouw nog wel lukt of dat het allemaal heel duur wordt. Als iets exclusief blijft, dan blijft het duur. We moeten nu stappen maken dat iets makkelijker kan, beter kan en dat we allemaal begrijpen dat het moet gebeuren, zodat het een schaalgrootte krijgt, dat het groter wordt en dan wordt het automatisch ook goedkoper. Ik denk dat er in het begin best wel wat investeringen nodig zullen zijn om dit te doen. Het gekke is met circulair dat we in de woningbouw nog onvoldoende incalculeren dat op het moment dat iets op of afgeschreven is, het ook weer opbrengsten kan genereren omdat het weer als grondstof gebruikt kan worden. Dat zijn mechanismen die er nu nog niet echt zijn.

Ik heb een aantal mensen horen zeggen dat we nu het lef moeten tonen. We moeten nu wel stappen willen zetten en het streven bij het convenant is dat het niet iets exclusiefs is waarbij tien gemeenten het leuk vinden om mee te doen. Het is echt een opgave om niet alleen over de inhoud te praten maar ook ervoor te zorgen dat iedereen wil meedoen, uitdagingen ziet en ervoor wil gaan.

De heer **BART**: Een korte vraag over wat gedeputeerde Van Muilekom zei over het maken van bovenwettelijke afspraken in het convenant. Dat klinkt me goed in de oren en we zijn er ook voorstander van maar het enige dat bovenwettelijk is dat ik heb gehoord is het materialenpaspoort. Zijn er nog andere zaken die vanuit de provincie inzetbaar zijn voor het convenant?

Zo ver hebben we dat nog niet, we gaan in de zomermaanden de inhoudelijke discussies in en dat is niet alleen ophalen bij onszelf maar ook bij marktpartijen. Het convenant is zoals u weet een publiek-privaat iets. Er zijn bij de marktpartijen partijen die ideeën en concrete voorbeelden hebben, waar we misschien nu nog niet aan denken, dus het is in het begin echt ophalen van waar iedereen aan denkt en wat men denkt dat mogelijk is. Het is niet alleen een materialenpaspoort maar ik wil dat wat mogelijk is zo goed mogelijk laten landen, een soort basisniveau, en er zullen ook dingen aangeleverd worden waar de een mee aan de slag wil, terwijl de ander aangeeft eerst vanuit de basis een stap te willen zetten. Het is trapsgewijs en de discussies vinden in de zomermaanden plaats om in het najaar met u, misschien kunnen we iets combineren met wat de heer Strijk zei, om de eerste opbrengsten te kunnen delen en dat u daar ook nog iets in mee kunt geven.

De **VOORZITTER**: Ik kijk of er behoefte is aan een tweede termijn.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Bart.

De heer **BART**: Dank aan alle gedeputeerden dat ze hier aanwezig zijn om de vragen te beantwoorden. Ik wil op een paar dingen terugkomen. Er werd door meerdere partijen aangegeven dat mensen hun gedrag moeten gaan aanpassen. We moeten recyclen, we moeten terug naar de jaren vijftig van de vorige eeuw, of de jaren zeventig of

misschien de jaren vijftig van de volgende eeuw. Menselijk gedrag is niet geboren in een vacuüm, we worden al vanaf de kinderleeftijd bestookt met reclames voor de wegwerpeconomie, al vanaf dat we vijf zijn. De liberalen wijzen graag op het individu maar als je je plastic recyclet of een moestuintje aanlegt worden ondertussen honderdduizenden kilo's plastic verbrandt in een fabriek in Turkije of er wordt door de varkenshouderij naast jouw woonwijk gigantisch veel stikstof uitgestoten en dan staan we daar met onze goede bedoelingen, maar daar schieten we niks mee op. Dat is dweilen met de kraan open en er is gewoon systeemingrijpen nodig en wat dat betreft steunen we de lijn van het college.

Onze motie over het materialenpaspoort gaat ook over het systeemingrijpen. Het heeft 15 jaar geduurd voordat we statiegeld op kleine flesjes hebben ingevoerd in Nederland. De overheid wachtte op de bedrijven en de bedrijven wachtten op de overheid. Zo werd het een kip-eiverhaal waarbij we pas na een hele lange maatschappelijke druk dit zijn gaan invoeren, terwijl het al eerder kon. Mijn angst is dat het bij het materialenpaspoort een soortgelijk scenario is. De kennis is er, dat gaf de heer Strijk ook al aan. Het lijkt ons zonde om daar heel lang op te gaan zitten wachten. Tegelijkertijd is het niet de bedoeling om dit college waarbij we de goede intenties zien te overvallen met een motie waar het nu de gevolgen nog niet van kan overzien. Dus ik kan me vanuit ons voorstellen dat we de motie aanhouden maar kunnen we dan wel in Q3 van dit jaar duidelijk hebben hoe wij hier stappen mee kunnen gaan zetten. Dus niet alleen wat het voor gevolgen heeft maar ook wat we er mee gaan doen want volgens mij kan het gewoon, ook in een convenant Duurzaam bouwen. Verder ben ik blij dat ik nu opheldering heb over de middellange termijnagenda, na alle voorbereidingen op en het treffen van `maatregelen komt het dus uiteindelijk in het eerste kwartaal van 2022.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Kocken.

De heer **KOCKEN**: Ik ben het met de heer Bart eens dat we niet terug moeten naar vroeger maar dat we vooruit moeten. En dan is er nog een heleboel te doen. En wilden we het als VVD in de tweede termijn bij houden, laten we aan de slag gaan met ruimte voor ondernemers en inwoners om die stappen te zetten want alleen als overheid kunnen we het niet.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Weyers.

De heer **WEYERS**: Twee korte vragen en een opmerking. Herbevestiging aan gedeputeerde Strijk, als we instemmen met dit voorstel, zijn we dan ook impliciet voor het uitvoeringsprogramma dat er nu niet bij zit maar dat wel een integraal onderdeel is?

En aan de heer Van Muilekom over het bovenwettelijk convenant, daar is al eerder over gediscussieerd, hij zegt dat als we het met zoveel mogelijk gemeenten doen, de bovenwettelijke eisen goedkoper worden. Volgens ons wordt het minder duur ten opzichte van als je geen bovenwettelijke eisen stelt. Klopt dat? Op dit moment zijn de kosten voor grondstoffen in de bouw giga aan het stijgen. De houtprijzen gaan door het dak. Er wordt gigantisch in de termijnhandel op gespeculeerd en de prijzen gaan door het dak. Is de gedeputeerde bereid om, als het al ingevoerd wordt, van ons hoeft het dus niet. het momentum daarin mede te laten bepalen door die stijging? Met andere woorden, als het weer wat gedaald is, u zou er een soort van index aan kunnen hangen. Zo worden huizen iets minder duur.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Welschen.

Mevrouw **WELSCHEN**: Geen inhoudelijke inbreng meer voor de tweede termijn, ik zou zeggen ga aan de slag, en dat gaan we doen met dit voorstel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer De Droog.

De heer **DE DROOG**: Twee punten nog, Ik wil aansluiten bij de heer Bart met betrekking tot de motie. Ik denk dat veel mensen er voor open staan maar dat het goed is om met elkaar door te kijken. Ik zou dan graag willen onderstrepen wat de heer Bart ook zegt, kunnen we dan niet alleen verkennen na de zomer maar ook echt concreet maken wat wij kunnen. Er zijn echt wel dingen mogelijk en het zou mooi zijn als we na de zomer richting besluitvorming kunnen komen om er ook richting aan te geven.

Het tweede is, ik had nog een vraag gesteld, en die stel ik wel vaker, met betrekking tot een voortschrijdend overzicht van wat er circulair mogelijk is, en dat komt met name voort uit als we allemaal circulair willen gaan inkopen en we besteden circulair aan, dan moet je ook kunnen aangeven wat we circulair vinden. Wetende dat we nog niet alles op 100% kunnen scoren zul je moeten kunnen zeggen waar iets aan moet voldoen om circulair te mogen heten. Het is een ontwikkeling die we in de markt gaan zien dat we van 20% later 30% of 40% kunnen. De innovatie in de markt moet mede een stimulans worden voor de norm die wij hanteren voor circulariteit. De vraag was of u dit mede kunt verkennen met de cirkelregio dan wel andere externe partners als ik zojuist de heer Van Essen goed beluisterd heb.

De heer **EGGERMONT**: We hebben ook gehad dat ongeveer alles wel duurzaam heette. Is dat niet onhandig want dan moeten we weer een andere term gaan verzinnen voor het gene wat het wel echt is. Gaan we met zo een percentagevoorstel niet opnieuw aan deflatie van de termen meewerken?

Ik denk dat we het verbijzonderen en concreet weten te maken. Anders blijft het een abstract begrip en kunnen we van alles zeggen maar hier geef je concreet per grondstof aan wanneer je vindt dat het daar aan voldoet. Als je dat met de ontwikkelingen in de markt mee doet, en dus jaarlijks update, dan kan de markt daar in meebewegen. En dan hebben we toch tegelijkertijd onze doelstelling die we kunnen blijven volgen dus ik denk dat het helpt bij het concreet maken.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Lejeune.

Mevrouw **LEJEUNE**: Het komt niet vaak voor dat ik het zo roerend met de VVD eens ben, ik kan me volledig aansluiten bij de woorden van meneer Kocken. Aan de slag.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Koerts

De heer **KOERTS**: Het was goed om de reactie van de gedeputeerde te horen over de door D66 en GroenLinks ingediende motie over het materialenpaspoort. Zo had he indienen toch een functie want ik begrijp uit de reactie dat het idee wordt omarmd maar dat er meer tijd nodig is om te kijken wat de implicaties ervan zijn en hoe dat op een goede manier kan worden ingevoerd. Dat waren ook precies mijn vragen en ik ben blij met de reactie.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Dercksen.

De heer **DERCKSEN**: Ik hoorde gedeputeerde Strijk spreken over leiderschap. Ik denk dat de kinderen in Congo, de Oeigoeren in China en de inwoners in Bolivia en Chili waar lithium wordt gewonnen zich weinig illusies hoeven te maken. Kom ook niet meer bij mij aan dat het wonen zo duur is want diegenen die dit soort voorstellen steunen maken het wonen voor gewone mensen volstrekt onbetaalbaar en vandaag weer een stukje duurder.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Keller.

Mevrouw **KELLER**: Ik heb niet echt nog een bijdrage. Wat wij hebben gevraagd met betrekking tot de eiwittransitie ten aanzien van humane consumptie, dit blijkt in Noord-Brabant en Gelderland wel opgenomen te zijn in de beleidsvisie circulaire samenleving en wij blijven strijden en bij de volgende kans zullen we het opnieuw op de agenda zetten.

De **VOORZITTER**: De SP heeft geen behoefte meer aan het woord.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van den Dikkenberg.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Dank aan de gedeputeerde voor de beantwoording. Ik wil hem vanaf deze plaats heel veel succes wensen met de uitvoering als coördinerend gedeputeerde. Je wilt dan heel veel maar kunt eigenlijk niks omdat het bij heel veel domeinen ligt.

Waar wij voor staan is dat wij met elkaar lef moeten gaan tonen om stappen te gaan zetten en dat begint niet direct bij een verzwaring van allerlei regels, maar wel om experimenten die aangedragen worden, want die komen er ongetwijfeld, met elkaar te gaan steunen en ik denk dat het goed is om dat te gaan doen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Hoek.

Mevrouw **HOEK**: Nogmaals, laten we ons gedrag aanpassen en vooral ook vasthouden en niet voor een week, maar voor verder ontwikkelen om het aan te passen de goede kant op en draag het ook uit. Zeker de collega's met gezinnen, kinderen, kleinkinderen en alles in je eigen cirkel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan gedeputeerde Strijk.

Gedeputeerde **STRIJK**: Dank aan D66 en GroenLinks, ik proefde bij u dat u de motie zou willen aanhouden onder de toezegging van mij dat we daar on Q3 op terugkomen. Dan moeten we bij die bespreking kijken welke vervolgstappen nodig zijn, dat is dan het doel.

De **VOORZITTER**: De motie wordt vanavond niet in stemming gebracht, u moet hem zelf bewaren, dat doen wij niet voor u.

Gedeputeerde **STRIJK**: JA21 vroeg of als je instemt met de visie je ook impliciet instemt met de uitvoeringsagenda. Dat is een lastige want de uitvoeringsagenda is van het college. Daar geeft het college uitvoering aan. Als we een actualisatie geven aan de uitvoeringsagenda dan wil ik die delen met PS en via wensen en bedenkingen zult u daar ongetwijfeld op reflecteren op die uitvoeringsagenda en hoe wij dingen concreter maken, maar het blijft een GS-bevoegdheid. Dus als u, heel formeel, als u instemt met het beleid, dan stemt u niet per se in met de uitvoeringsagenda want dat is een bevoegdheid van ons. Maar u geeft wel richting aan ons handelen.

Over de houtprijzen komt de heer Van Muilekom zo terug.

Dan nog de vraag van D66, de heer De Droog, die had ik per ongeluk overgeslagen, excuus. De zoektocht naar wat we nou precies circulair vinden en waar die definitie zit bij inkopen en hoe we die hanteren, om die mee te nemen naar andere partijen als bijvoorbeeld de cirkelregio, maar het kunnen misschien ook wel andere kennisinstituten zijn om ons te helpen in het scherp maken van die definitie, dat zeg ik u toe en daar kom in later bij u op terug.

Gedeputeerde **VAN MUILEKOM**: De heer Weyers vroeg naar de grondstoffen die je wilt gebruiken en de stijgende prijzen. Ik ben van de pragmatische insteek, ook met zo een convenant. Ik vind dat een convenant ambities moet hebben en moet laten zien waar je uit wilt komen, het liefst in een zo hoog mogelijk tempo. Dat zal misschien voor de een sneller zijn dan voor de ander. Als we willen dat er andere grondstoffen worden gebruikt, dat moet dat natuurlijk wel mogelijk zijn. Je moet dus ook een soort toets hebben of het realistisch is wat je afspreekt met elkaar en of het uitvoerbaar is. Ik herken wat u zegt over stijgende prijzen en dus moeten we goed kijken of er alternatieven beschikbaar zijn. Ik verwacht wel, dat is altijd met transities dat je in de beginfase altijd zult zien dat iets op kortere termijn meer geld kost omdat het allemaal nieuw is en dat dingen opgeschaald moeten worden. Ik ben het met de heer Van den Dikkenberg eens dat we ervoor moeten zorgen dat we goede experimenten hebben om te leren van wat geslaagd en wat minder geslaagd is en hoe je dat in breder verband kunt uitwerken zodat iedereen daar zijn plezier van heeft. Ik vind het zelf een van de belangrijke onderdelen van het convenant Duurzaam bouwen dat we daar heel veel ruimte voor moeten bieden. Maar wel ambities hebben en het moet altijd realistisch uitvoerbaar blijven.

De **VOORZITTER**: Ik denk dat daarmee de antwoorden in de tweede termijn namens het college zijn gegeven. Dat klopt en dan zijn we aan het eind van de beraadslagingen over dit agendapunt en gaan wij er vanavond over stemmen.

De discussie wordt gesloten.

11.
Actualiteitenmotie Laat Amelisweerd niet wijken voor de weg, ingediend door GroenLinks e.a.
(Verwijzing naar de motie)

De **VOORZITTER**: Het laatste agendapunt zijn twee actualiteitenmoties die we gelijk gaan aanvangen als de heer Schaddelee in ons midden is en daar wachten we even op, om daarna te eten en daarna te stemmen. We wachten even op de heer Schaddelee.

Goed dames en heren, de heer Schaddelee is gearriveerd in onze vergadering en we heten he van harte welkom. Aan het begin van onze vergadering heb ik u gemeld dat we met elkaar hebben afgesproken dat de twee actualiteitenmoties tegelijk worden behandeld. Dat betekent dat ik straks eerst mevrouw d'Hondt het woord geef om namens de indieners de actualiteitenmotie 'Laat Amelisweerd niet wijken voor de weg' toe te lichten. Vervolgens geef ik meneer De Jager het woord om de motie 'Verantwoord blijven lobbyen' het woord toe te lichten. Daarna krijgt gedeputeerde Schaddelee het woord om te reageren namens het college en daarna ga ik op fractiegrootte de fracties af of zij nog iets aan deze discussie willen toevoegen en tot slot hebben mevrouw d'Hondt en meneer De Jager het laatste woord.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw d'Hondt.

Mevrouw **D'HONDT**: Dank aan de heer Oude Wesselink om deze motie toe te lichten. Als u zich afvroeg hoe de progressieve samenwerking eruit kan zien, zo dus. Kijk, daar staan de beuken, de essen, de iepen, de eiken, de berken die de boshooligans tegen de grond willen werken omdat ze in de weg staan. Ze moeten wijken voor de weg. Als het nieuwe videosysteem al was geïnstalleerd had ik er op durven vertrouwen om bij wijze van spreken het hele gedicht Amelisweerd van Vincent Bijlo, voorgedragen door een schare

van BN'ers hier te laten zien, maar ik zal het laten bij dit citaat. Een petitie die inmiddels meer dan 130.000 keer is ondertekend is gisteren aangeboden bij de Tweede Kamer. Met deze motie willen de indieners laten zien dat ook wij niets zien in de verbreding van de A27 bij Amelisweerd omdat hij onnodig is, risicovol, duur en schadelijk voor de omgeving. De talloze overwegingen ga ik hier niet allemaal herhalen, die kunt u lezen in de motie of terugkijken in de desbetreffende reportages bij bijvoorbeeld 1Vandaag of Zembla. Wat ik wel zou willen toelichten is waarom wij als Provinciale Staten het belangrijk vinden om deze mening die inmiddels bekend is, formeel in een motie vast te leggen. Het is immers Rijksbeleid, zo een snelweg, dus waar bemoeien we ons mee? Dat komt omdat we in de regio Utrecht een soort heilige drie-eenheid kennen als het gaat om grote integrale mobiliteitsprojecten waarin de provincie, de gemeente Utrecht en het Rijk alle drie een eigen verantwoordelijkheid hebben. Ten eerste de Uithoflijn. De provincie was daar projectleider van en die rijdt inmiddels. De gemeente Utrecht tekende voor de noordelijke randweg Utrecht die vanwege een tekort van bijna 100 miljoen niet uitvoerbaar blijkt. En het Rijk is in the lead voor de ringweg Utrecht, of meer specifiek de A27 en de verbreding daarvan bij Amelisweerd. Inmiddels lijkt die heilige drie-eenheid een soort Bermudadriehoek te zijn geworden. Er verdwijnen miljoenen in en af en toe een enkele bestuurder. Kortom, een bak vol ellende die je niet groter zou moeten willen maken dan die al is. De historici onder u kennen misschien de uitspraak van de Franse onderhandelaar Polignac bij de Vrede van Utrecht in 1713: Nous traiterons sur vous, chez vous, sans vous, wij praten over u, bij u, zonder u, hetgeen de heersende opvatting over de participatiesamenleving in de 18e eeuw wel mooi samenvat, vrees ik. Wij gaan er van uit dat de onderhandelende partijen in Den Haag, wie dat ook mogen zijn, beter luisteren naar de noden die zowel door de Utrechtse gemeente als nu door de motie ook door de provincie worden verwoord. In de nieuwe bestuurscultuur waar nu hoog over wordt opgegeven is het tijd voor herbezinning op heilige huisjes en misschien ook wel op heilige koeien. De heilige graal waarmee we de klimaatcrisis en een eventueel toekomstig fileprobleem oplossen ligt in ieder geval niet in Amelisweerd.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen.

Motie M46, van de leden Oude Wessselink (GroenLinks), d'Hondt (PvdA), Veen (D66), Koerts (ChristenUnie), Bikker (CDA), Hoek (50PLUS), Van der Steeg (PvdD), Eggermont (SP) en Bittich (Lijst Bittich) inzake Laat Amelisweerd niet wijken voor de weg.

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 2 juni 2021. Constaterende dat:

- Het eerste tracébesluit A12/A27 Ring Utrecht in 2019 door de Raad van State is vernietigd vanwege het gebruik van een ongeldige methodiek voor de berekening van de stikstofuitstoot (PAS);
- De minister van Infrastructuur en Waterstaat (I&W) op 17 november 2020 een "nieuw" Tracébesluit A27/A12 Ring Utrecht heeft getekend;
- De in dit tracébesluit opgenomen geluidsmaatregelen en bovenwettelijke maatregelen ongewijzigd zijn

Overwegende dat:

- Wij grote waarde hechten aan betekenis van de natuur van Amelisweerd voor de inwoners van de provincie;
- Er grote maatschappelijke weerstand is tegen één onderdeel van het tracébesluit, namelijk de verbreding van de A27 bij Amelisweerd - een petitie tegen de verbreding inmiddels bijna 130.000 keer is ondertekend;

• De verbreding een toename van geluidsproductie en luchtvervuiling betekent, het landgoed Amelisweerd wederom onherstelbaar wordt aangetast en de bouwwerkzaamheden zo'n 6 tot 8 jaar overlast en dus méér files zullen opleveren;
• Niet alle zorgen van de commissie MER zijn weggenomen, nadat de commissie eerder negatief adviseerde;
• Het nieuwe tracébesluit handelt in strijd met de stikstofuitspraak van de Raad van State;
• Het tracébesluit inzake ViA15, waarbij dezelfde stikstofberekening werd gehanteerd als bij het tracébesluit Ring Utrecht, door de Raad van State is afgewezen;
• Gedeputeerde Staten in haar brief van 13 januari 2021 schrijft dat zij om bovenstaande reden twijfelt aan de juridische houdbaarheid van het tracébesluit Ring Utrecht en vreest dat 'indien het Tracébesluit nogmaals vernietigd wordt, daarmee de kans ontstaat dat er onnodig extra vertraging optreedt richting een duurzame capaciteitsuitbreiding en uitvoering van diverse leefbaarheidsmaatregelen
• In het vernieuwde tracébesluit geen rekening wordt gehouden met de langetermijneffecten van de coronacrisis op ons mobiliteitsgedrag;
• Er veilige en goedkopere alternatieven zijn om een goede doorstroming op de A27 te behouden zonder verbreding van de bak, zoals een uitbreiding van het aantal rijstroken in combinatie met het verlagen van de regimesnelheid;
• De op 17 maart jongstleden verkozen Tweede Kamerleden aan de vooravond staan van een bijzonder complex formatieproces om te komen tot een nieuwe regering en er in de regeerakkoorden van 2012 en 2017 passages over de verbreding waren opgenomen;
Spreken uit dat:
• Zij een voorkeur hebben voor uitbreiding van het aantal rijstroken binnen de huidige bak.
En vragen de Griffier:
• Een afschrift van deze motie naar de (in)formateur te sturen. En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer De Jager.

De heer **DE JAGER**: Voorop gesteld, en mevrouw d'Hondt refereerde daar al een beetje aan, dat wij als Provinciale Staten niet over de verbreding van de A27 gaan, is het wel zo dat wij daar als provincie een groot belang bij hebben. Dat is ook de reden dat wij als VVD hebben gemeend om in reactie op de ingediende motie van onze collega partijen een motie in te dienen die ik nu mag toelichten. De A27 is een onderdeel van een complex verkeerssysteem rond de stad Utrecht. We noemen het ook wel de draaischijf van Nederland, dat weet iedereen. Er bestaat een significante samenhang tussen die draaischijf en zaken die te maken hebben met het mogelijk maken van woningbouwontwikkeling, werkgelegenheid en het bevorderen van de leefbaarheid in en rond de stad. Wanneer er nu een specifieke voorkeur wordt uitgesproken richting Den Haag dan zou dat in principe of in theorie kunnen betekenen dat daar een nieuw tracébesluit uit voortkomt. Een tracébesluit wat gepaard gaat met tal van onzekerheden die we nu nog helemaal niet kunnen inschatten. We kunnen die consequenties op dit moment op basis van de ingediende motie, op basis van gesprekken die we daar niet over gevoerd hebben niet inschatten. Terwijl tegelijkertijd wel een bestuursakkoord ten grondslag ligt aan het huidige tracébesluit. Een bestuursakkoord dat gebruikt wordt door tal van instanties, gemeente, provincie, om daar plannen en ontwikkelingen op te baseren. Op het moment dat we daar eigenlijk aan voorbij gaan, als we daar afstand van willen gaan nemen, dan vinden wij als VVD dat een teken van bestuurlijke onbetrouwbaarheid en daar willen we weg van blijven, dat vinden we niet goed. Een dergelijk signaal afgeven richting Den Haag past naar ons

idee ook helemaal niet in een situatie en het momentum waarin we op allerlei manieren en met tal van lobby's bezig zijn om meer middelen vanuit Den Haag beschikbaar te krijgen voor alle ambities die we als provincie hebben. Het ondermijnt ook heel concreet, denken wij, het Utrechts Aanbod. Een mogelijke vertraging in deze trajecten leidt tot minder kansrijke realisatie van alle ambities die wij als provincie hebben. Ik wil niet, dat gaf mevrouw d'Hondt ook al aan met zo veel woorden, verzanden in een welles-nietesdiscussie over wie er nu gelijk heeft, maar we vinden het wel belangrijk om ook een tegengeluid te laten horen, gebaseerd op het huidige tracébesluit. Dan noem ik toch even de betere doorstroming, de betere verkeersveiligheid, minder geluidsoverlast, verbeterde luchtkwaliteit, een groene verbinding tussen de stad en het landgoed straks en netto, per saldo, een toename van natuur. Daar gaat natuurlijk wat tijd over heen, dat snappen wij ook wel maar we zitten hier niet voor ad hoc zaken, we zitten hier voor de langere termijn. Dat draagt in haar samenhang bij, met andere voorwaarden uiteraard, aan de ambities die verwoord worden in het Utrechtse Aanbod. Wij vinden, met andere woorden, het een verkeerd en onverantwoord signaal om dit af te geven richting Den Haag. Wij zien dat er een behoorlijk aantal partijen is die deze motie van onze collega's mede indienen. Opvallend genoeg ook het CDA wat daarmee indruist tegen de eigen partijstandpunten van hun partij in Den Haag en ook van de partij in de stad Utrecht. We zien dat de kans groot is dat er met deze motie wordt ingestemd en wij hebben gemeend daar toch wat tegenover te moeten zetten. Daar is onze motie op geënt om daarmee het college in een positie te brengen dat ze kunnen blijven manoeuvreren in hun onderhandelingsruimte, in hun lobby met Den Haag. We denken dat als de andere motie wordt aangenomen, onze motie ook aangenomen kan worden, nogmaals met de intentie om daarmee manoeuvreerruimte te behouden in het belang van de provincie en zeker ook voor haar inwoners. Daar is onze motie op gebaseerd. We hebben dat in tal van punten uitgewerkt, die ga ik ook niet herhalen, maar ik wil wel even het dictum citeren waarin we namens Provinciale Staten het college van Gedeputeerde Staten verzoeken: De bestuurlijk ingeslagen weg voort te zetten, haar lobby richting Den Haag met het Utrechts Aanbod "voor een groen, gezond en bereikbaar Nederland" onverminderd onder de aandacht te brengen, daarbij aan te dringen op een voortvarende aanpak van het woningtekort en het belang van een goede bereikbaarheid, leefbaarheid en brede welvaart voor de Metropool Regio Utrecht te onderstrepen.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen.

Motie M47 van het lid De Jager (VVD) inzake Verantwoord blijven lobbyen!

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 2 juni 2021, ter bespreking van het agendapunt Actualiteitenmotie

Constaterende dat:
• Er een motie voorligt, waarin Provinciale Staten van Utrecht in relatie tot de A27 haar voorkeur uitspreekt voor uitbreiding van het aantal rijstroken binnen de huidige bak bij Amelisweerd en daarmee aanpassing van het Tracébesluit A12/A27.

Overwegende dat:
• Het verkeerssysteem rond de stad Utrecht bestaat uit een complex samenspel van verkeersbewegingen, die met elkaar de draaischijffunctie van Nederland vormen;
• Een goed werkend verkeerssysteem rond de stad Utrecht in zeer belangrijke mate bijdraagt aan de leefbaarheid in de stad Utrecht en aan het welzijn van haar inwoners;
• Verkeersmodellen een verdere groei van het wegverkeer voorzien, waarbij de groei rond de stad Utrecht enigszins beperkt kan worden door een schaalsprong in het OV;

• De provincie met het Utrechts Aanbod pleit voor maximaal gebruik van bestaande en nieuw te realiseren infrastructuur om woningbouwontwikkeling en economisch herstel mogelijk te maken en de draaischijf van Nederland in beweging te houden;
• Bedrijven, kennisinstellingen en gemeenten in de regio vrezen voor het uitblijven van noodzakelijke investeringen in spoor en wegen, omdat de financiële middelen ontbreken;
• Het huidig Tracébesluit voorziet in betere doorstroming, betere verkeersveiligheid, minder geluidsoverlast, verbeterde luchtkwaliteit, een groene verbinding tussen stad en landgoed en netto toename van natuur;
• De gemeente Utrecht in alle ruimtelijke ontwikkelingen in de stad rekening houdt met de verbreding van de Ring Utrecht (incl. A27), zoals opgenomen in verkeersmodel VRU 3.4;
• De (directe en indirecte) consequenties van een nieuw Tracébesluit mede daardoor volstrekt onduidelijk zijn voor de woningbouwontwikkeling (Merwedekanaalzone, A12 zone, Beurskwartier, Wisselspoorkwartier, Cartesiusdriehoek, etc.?), de leefbaarheid in de stad en regio Utrecht, de positie van Utrecht als concurrerende regio in Europa (bereikbaarheid USP?) en als draaischijf van Nederland (effecten op projecten ten behoeve van A2, NRU, A27 tussen Gorinchem en Lexmond, afschalen Waterlinieweg, knooppunt Everdingen, etc.?);
• Het college van Gedeputeerde Staten in de afgewezen aanvraag bij het Nationaal Groeifonds groot belang heeft toegeschreven aan de doorstroming op de ring Utrecht voor bereikbaarheid, economie en woningbouwopgave van heel Nederland;
• Een nieuw Tracébesluit opnieuw veel tijd vraagt en tot grote -ongewenste- vertragingen kan leiden, zoals voor de woningbouw.

Verzoekt het college van Gedeputeerde Staten:
De bestuurlijk ingeslagen weg voort te zetten, haar lobby richting Den Haag met het Utrechts Aanbod “voor een groen, gezond en bereikbaar Nederland” onverminderd onder de aandacht te brengen, daarbij aan te dringen op een voortvarende aanpak van het woningtekort en het belang van een goede bereikbaarheid, leefbaarheid en brede welvaart voor de Metropool Regio Utrecht te onderstrepen.

En gaan over tot de orde van de dag

De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan gedeputeerde Schaddelee

Gedeputeerde **SCHADDELEE**: De motie die lang verwacht was en waarvan we wisten dat er een dag zou komen waarop die ingediend wou worden. Hij is er nu dan toch en dan doel ik op de motie over de verbreding van de A27 en de bak bij Amelisweerd. Ik ben overigens vanmiddag nog even wezen kijken en ik heb geconstateerd dat het bos nog in prachtige staat is maar dat er wellicht daar ook wel opgaven te doen zijn. Ik vond het wel aardig dat mevrouw d’Hondt begon met een gedicht van mijn tegenwoordige bijna overbuurman Vincent Bijlo en de twee mooiste zinnen sloeg ze over. Volgens mij sluit het gedicht af met: wegen zijn er niet voor wegen, wegen zijn er altijd voor mensen. Dat onderstreept dat wegen en mobiliteit geen doel op zich zijn, maar dat ze een ander doel dienen, namelijk bereikbaarheid. Daarmee zijn we ook in het hart van de verstedelijkingsopgave die we hebben waarbij we ook in de Omgevingsvisie en het Utrechts Aanbod en alle documenten dat als kern pakken. Gezonde verstedelijking vraagt ook om een gezond bereikbaarheidsconcept. Als ik de motie lees en zou willen duiden dan kan ik daar een heleboel over zeggen maar op zich sluit het prima aan bij de waardering die wij als college al eerder hebben gegeven van het tracébesluit dat er nu ligt. Wij hebben

verschillende voorbehouden, die ook in de motie genoemd worden, aangestipt dus op zich zou ik prima kunnen leven met deze motie en kunnen we die omarmen.

Eigenlijk geldt dat ook wel voor de motie die door de VVD is ingediend. Ik hoop niet dat u dat al te zeer zal verbazen maar ik vond het wel mooi hoe meneer De Jager die motie neerzet, als een soort 'tegenover' van de motie die door mevrouw d'Hondt en anderen werd ingediend. Juist in een goede dialoog is zo een tegenover ook nodig en heb je nodig dat je beide kanten van een medaille belicht. Ik kan onmogelijk een motie afwijzen die afsluit met: We verzoeken het college om de bestuurlijk ingeslagen weg voort te zetten en de lobby voor het Utrechts Aanbod onverdroten te hand te nemen. Mij rest niets anders dan vol liefde en ontferming beide moties te omarmen en warm aan te bevelen.

De **VOORZITTER**: Dan ga ik nu de fracties op grootte af. Er zijn natuurlijk fracties bij die indiener zijn en niet indiener maar dat wil ik maar even laten voor wat het is want ik denk dat het voor allen interessant is om per fractie te horen wat het oordeel is over beide actualiteitenmoties.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Oude Wesselink.

De heer **OUDE WESSELINK**: Na de reflectie van GS heeft GroenLinks geen aanvullende bijdrage meer.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Berlijn.

De heer **BERLIJN**: De motie van de negen linkse partijen lijkt een heel sympathieke motie maar tegelijkertijd is het volgens ons ook een luie motie omdat het de echte keuzes ontwijkt. Blijkbaar voelen de indieners wel de noodzaak van meer rijstroken maar niet van verbreden. We vragen ons af of het aantal rijstroken verhogen zonder de bak te verbreden een niet al te grote concessie aan de verkeersveiligheid is. Dan rijst de vraag of een verhoging van het aantal rijstroken wel nodig is op dit moment. We komen net uit de coronacrisis en waar we met het OV verwachten dat er minder reizigers zullen zijn, gaat dat misschien ook wel op voor het aantal verkeersbewegingen op de A27. We vragen ons af in hoeverre dit een rol speelt bij de besluitvorming op dit moment. Wellicht kan de gedeputeerde daar wat over zeggen. Verder zien wij in de plannen voor de verbreding ook meekoppelkansen. We kunnen ons een groene overkapping van de A27 voorstellen waar natuur en recreatief gebruik duurzaam hand in hand gaan en die een mooie verbinding kan slaan tussen de Utrechtse stad en de fantastische omgeving van Amelisweerd. Het verbreden en overkluizen van de A27 heeft onweerlegbaar voordelen voor de luchtkwaliteit, verkeersveiligheid en het groen. Mocht een verbreding door de gevolgen van corona niet nodig zijn dan zien we overkluizing alsnog als een waardevolle optie voor het gebied. Het is volgens ons ook meer dan de moeite waard om de optie tot ondertunneling te onderzoeken. Mogelijk gefinancierd door het Groeifonds om beide doelstellingen, doorstroming en behoud van het groen, te bewerkstelligen. Mocht het aantal verkeersbewegingen weer op het oude niveau terugkeren of zelfs stijgen dan zal een verbreding dan wel ondertunneling onvermijdelijk zijn. Het is uiteraard niet mogelijk om een ongebreidelde groei van het inwonertal van Utrecht na te streven, zoals hier in de Statenzaal is verkondigd, zonder dat dit gevolgen heeft. De linkse coalitie kan niet meer natuur, meer windmolens, meer zonneweides, meer huizen en meer inwoners nastreven zonder forse investeringen in infra en asfalt. Dat zou niet fair zijn richting de inwoners van onze provincie die dagelijks afhankelijk zijn van de A27 voor hun inkomen. Verbreden zoals de plannen nu voorstellen is niet een keuze die onze voorkeur heeft maar wel een onvermijdelijk gevolg van het linkse beleid dat gevoerd wordt. Wij zullen deze motie dan ook niet steunen.

Wat betreft de VVD-motie, een lobby voor een groen, gezond en bereikbaar Nederland en Utrecht kunnen we natuurlijk wel steunen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan Mevrouw Bikker

Mevrouw **BIKKER**: Het tracébesluit omvat een groot aantal maatregelen gericht op een betere verkeersdoorstroming rondom de stad Utrecht en de regio, nu en in de toekomst. We zien de uitdaging, namelijk het belang van goede bereikbaarheid en de bijkomende voordelen die dat heeft in relatie tot de grote opgaven als woningbouwontwikkeling en economisch herstel. Het gaat over bereikbaarheid en daarbij spelen wat ons betreft verschillende factoren zoals goede verbindingen vanuit de regio, het landelijk gebied richting de stad en vice versa, het autoverkeer, openbaar vervoer en goede en veilige routes voor fietsers. Een veelheid van uitdagingen waar we met elkaar voor staan en waarin de provincie een rol heeft. De eerste motie ziet op een onderdeel van het tracébesluit. Het tracébesluit omvat een groot aantal maatregelen waar de uitbreiding van wegen, geluidsmaatregelen en maatregelen om de verkeersveiligheid te verbeteren deel van uit maken. Zoals al aangegeven ligt de besluitvorming hierover bij het Rijk, dat is een belangrijke notie. De provincie heeft hiervoor geen bevoegdheid. Wat we wel kunnen doen is een signaal afgeven, en dat doen we met deze motie. Daarmee willen we aangeven dat de betekenis van de natuur van Amelisweerd van grote waarde is voor de inwoners van de provincie Utrecht. Dit geluid hebben we als CDA vaker laten horen en klinkt onmiskenbaar vanuit de samenleving door. We brengen hiermee als CDA een nuance aan op de inhoud. Het scala van maatregelen is nodig om de verkeersdoorstroming te bevorderen en blijft van belang. Als het kan heel graag met behoud van de natuur in Amelisweerd. Dat heeft onze voorkeur en zo is het ook omschreven. Dat betekent inderdaad dat we de ene motie mede indienen maar de motie van de VVD ook ondersteunen kunnen wat betreft het dictum zoals dat zojuist is voorgelezen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Veen.

Mevrouw **VEEN**: Ik zal het heel kort houden. Na de bijdrage van mijn collega van de PvdA zal het u niet verrassen dat we die volledig onderschrijven. Wat betreft de motie van de VVD, we nemen het oordeel van de gedeputeerde mee in het fractieoverleg en zullen dan tot een conclusie komen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Koerts

De heer **Koerts**: Wij zijn met enthousiasme mede-indiener van de motie die al is toegelicht door mevrouw d'Hondt. Ik kan aansluiten bij de bijdrage van mevrouw Bikker daar over. Als het gaat over de motie van de VVD, dat dictum daar kun je niet tegen zijn. Toch zie ik in de overwegingen te veel ruimte die wij niet zouden willen geven dus daar beraden we ons nog even op.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Dercksen.

De heer **DERCKSEN**: Het is toch wel een gotspe dat mevrouw d'Hondt hier bijna snotterend afscheid neemt van een beuk en een iep, terwijl haar partij wereldwijd oerbossen van de kaart veegt en in hele grote open haarden gooit. In Amelisweerd is het plan om bijzondere bomen te verplaatsen zelfs, dat doen ze niet in Estland of Noord Amerika, die worden daar massaal omgehakt, in de boot gegooid en met scheepsdiesel naar Nederland gevaren.

Zolang ik in de Staten zit wordt dit onderwerp besproken, al een jaar tien en al tien jaar gaat de provincie er niet over. Tien jaar lang is het flip flop, of eigenlijk is het acht jaar lang flip flop geweest voor de linkse partijen. Flip, meewerken aan de verbreding als je in de coalitie zit en flop, voor de vorm tegen als je in de oppositie zit. Deze flip flop is nu overgedragen aan het CDA want die zitten nu in een links college, dus die zijn nu opeens tegen deze verbreding terwijl ze altijd voor waren. Welkom in bestuurlijk Nederland. Of het nu circulair, stikstof of klimaat is, de feiten doen er niet zo toe. De feiten zijn dat als we met deze massa-immigratie doorgaan, we in 2060 20 miljoen inwoners hebben en die gaan echt niet allemaal met de bakfiets. Bijna alle partijen die deze motie indienen hebben ervoor gezorgd dat die biomassacentrale midden in de stad staat, een stikstofbom. Die was klaarblijkelijk wel goed voor de luchtkwaliteit. Die dertig tot veertig vrachtwagens die daar bomen komen afleveren waren geen probleem. De verbreding, want dat zijn de feiten, levert minder geluid, betere luchtkwaliteit en een betere doorstroming op. Daar kun je toch niet tegen zijn zou je denken. Onwaarheden opschrijven in een motie verandert daar overigens niets aan. Het levert minder verkeersbewegingen in de stad op en minder congestie binnen en buiten de stad. Daar zou je toch niet tegen kunnen zijn en het levert nota bene een ononderbroken corridor van de stad naar groen op, naar Amelisweerd. Daar kun je toch niet tegen zijn. Vele hectares meer groen. Ze willen het niet. Tenzij, de auto de satan is in je kerk, dan laat je liever je mensen wel in meer herrie zitten, in slechtere luchtkwaliteit en in de file laat je ze liever staan. Wij doen daar uiteraard niet aan mee.

We zijn ook niet zo van open deurenmoties zoals die van de VVD. Ik zal met mij fractie overleggen wat we er mee gaan doen. We zullen de motie misschien wel steunen maar het is niet onze gewoonte om dit soort open deuren erg enthousiast te ontvangen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van der Steeg.

De heer **VAN DER STEEG**: Ik kan kort zijn. Ik denk dat mevrouw d'Hondt de motie goed heeft neergezet dus daar heb ik verder geen aanvullingen op. We zullen ons als fractie gaan beraden op de motie van de VVD.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Eggermont

De heer **EGGERMONT**: Ik heb ook geen inbreng ten aanzien van de motie die we hebben ingediend, dat lijkt me helder. Ten aanzien van de motie van de VVD, eerlijk gezegd zit er wat ons betreft nogal een discrepantie tussen de constateringen, de overwegingen en het dictum. Nu kan ik lang gaan discussiëren over welk deel van de overwegingen en constateringen er wat mij betreft uit moeten voordat wij het kunnen steunen maar ik wil aangeven dat als u alleen het dictum zo belangrijk vindt, dan wil ik u aanraden om deze motie met alleen maar het dictum in te dienen en alle constateringen en overwegingen weg te laten. Dan zouden we hem kunnen ondersteunen en zoals de motie er nu is, steunen we hem niet.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van den Dikkenberg.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Om te voorkomen dat we gaan flipfloppen hebben wij een lijn dat wij moties die overbodig zijn niet steunen. De eerste motie van GroenLinks en kornuiten is overbodig omdat het over een Rijksweg gaat en ik heb totaal geen onderliggende ontwerprapporten en afwegingen gezien en gelezen en waar het in of buiten de bak, of wat voor bak het ook is. Dus ik kan daar geen oordeel over vormen en ik vind hem overbodig want het is een Rijksbesluit.

De tweede motie is staand beleid en die vind ik bij dezen ook overbodig dus die steunen wij ook niet.

Rest mij wel om mevrouw Bikker, op afstand, te feliciteren met haar maidenspeech, en de heer Koerts ook, eerder op de dag.

De **VOORZITTER**: Mevrouw Bikker en ik hebben hier overleg over gehad en haar maidenspeech houdt ze nog voor 30 juni in reserve.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Eén overweging in de motie van GroenLinks en kornuiten vond ik wel grappig. Dat was dat als argument wordt gebruikt dat de rechtbank de ViA15-berekening heeft afgeschoten. Toen wij hier een tijdje terug twijfels hadden bij de berekeningen van hoe stikstof berekend wordt werden wij voor gek verklaard omdat je niet aan die berekeningen hoefde te twijfelen. De rechtbank heeft het nu officieel verklaard en in houd deze motie in mijn achterhoofd om eens een keer goed naar die berekeningen te gaan kijken.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Hoek.

Mevrouw **HOEK**: 50PLUS is mede-indiener van de motie van GroenLinks. Daar staan we dus gewoon volledig achter. Als het Rijk veel geld wil uitgeven aan de doorstroming, dan zou ik willen voorstellen met de Zuilense Ring, tussen de A2 en de A27 in te beginnen. Mocht in de toekomst blijken dat de instroom vanuit de Zuilense Ring richting de A27 een gigantische verstopping veroorzaakt bij de A12, dan kunnen we altijd nog eens kijken wat we met de A12 gaan doen bij Amelisweerd.

De motie van de VVD vind ik te vroeg en ik zou zeggen, houd hem aan en zodra de Zuilense Ring volwaardig onderdeel is geworden van de ring om de stad Utrecht, wat, zo denken wij, leidt tot goede doorstroming, en dan kunnen we kijken wat we met de A12 doen bij Amelisweerd.

De **VOORZITTER**: Dan is het idee, en ik kijk of u dat goed vindt, dat ik het woord geef aan de twee indieners. Dat is akkoord.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw d'Hondt.

Mevrouw **D'HONDT**: Ik heb geen vragen meer aan het college omdat deze motie niet gericht is aan het college maar aan de onderhandelaars in Den Haag. Normaal gesproken zijn wij niet zo van dit soort brievenbusmoties maar in dit geval rechtvaardigt de situatie deze strategie wat ons betreft.

Aan de VVD hebben we nog een vraag over de motie want als ik het dictum lees kan ik, net als gedeputeerde heeft gezegd, daar niet tegen zijn en vind ik het een prima voorstel. Ze stellen voor om het college de ruimte te geven om te doen wat ze altijd al doen en wat we ook hebben opgeschreven in het coalitieakkoord. Ik vroeg me af of wij in dat licht meer moties van de VVD met deze strekking kunnen verwachten want het lijkt me veel rompslomp om het staand beleid te ondersteunen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer De Jager.

De heer **DE JAGER**: Vindt u het goed dat ik mijn antwoord richting de PvdA combineer met mijn tweede termijn?

De **VOORZITTER**: Dat lijkt mij ideaal, prima.

De heer **DE JAGER**: We hebben vandaag meerdere onderwerpen besproken waarbij we het als Staten wel eens waren dat voordat je een goed besluit kunt nemen, je moet beschikken over volledigheid en juistheid van gegevens. Dat was voor ons ook het punt. Er wordt nu een motie ingediend die een aspect belicht van een veelomvattender tracébesluit. Los van hoe je daar inzit, om daar goed over te kunnen besluiten zal je in principe over veel meer gegevens moeten beschikken over wat de consequenties zouden

zijn als je daar mee instemt. Gezien het aantal partijen dat deze motie heeft ingediend hebben wij gemeend om toch een andere koers te moeten varen en dat heb ik al toegelicht en dat is ook het antwoord op mevrouw d'Hondt, maar ook in reactie op de PVV en de SGP die zeggen dat het een open deur is dan wel een overbodige motie die de VVD indient. Ik heb eerder belicht dat wij daar goed over nagedacht hebben en juist in de veronderstelling dat beide moties worden aangenomen, we daarmee het college meer bewegingsvrijheid geven om een geloofwaardig en effectief lobbytraject te blijven voeren in Den Haag. Wij zijn het als VVD niet met alle elementen van het Utrechts Aanbod eens, dat zal u niet verbazen, daar hebben we vaak genoeg met elkaar over gesproken. Maar we vinden het wel van belang dat wij in Den Haag gehoor blijven vinden voor de uitdagingen en ambities die wij in de provincie Utrecht, in de metropoolregio Utrecht hebben en dat we daar keihard aanvullende financiële middelen voor nodig hebben. Daarom hebben wij gemeend, op de manier zoals we hebben gedaan, met onze eigen overwegingen, maar met een dictum waarvan we in de veronderstelling waren en zijn dat dat op een breed draagvlak kon rekenen. Ik waardeer het dat ik beluister in de woorden van gedeputeerde Schaddelee Dat hij de intentie en bedoeling van onze motie heel goed heeft begrepen.

De **VOORZITTER**: In principe zijn we rond met de beraadslagingen over de twee actualiteitenmoties. Dat is een correcte constatering.

De discussie wordt gesloten.

12.
Actualiteitenmotie 'Verantwoord blijven lobbyen', ingediend door VVD
(verwijzing naar de motie)

(Dit punt is tegelijkertijd met agendapunt 11 behandeld)

13.
Sluiting

De **VOORZITTER**: Dan zijn we aan het eind gekomen van onze vergadering. Ik wijs u er op dat wij vanavond om 20.30 een digitale vergadering hebben waar we zullen stemmen over de onderwerpen die we vandaag met elkaar besproken hebben. Ik wens u voor straks wel thuis en een smakelijk eten.

De **VOORZITTER** sluit de vergadering om 18.33 uur.

Aldus vastgesteld in de besloten vergadering van Provinciale Staten van Utrecht van [datum].

De voorzitter,

De griffier,

Toezeggingen

De **VOORZITTER** zegt toe dat het college zal uitzoeken of er ten onrechte op een aantal bijlagen bij agendapunt 3 geheimhouding wordt opgelegd. Daar zal de betrokken gedeputeerde de Staten op korte termijn een memo over sturen.

Gedeputeerde **SCHADDELEE** zal bij het volgende overleg van het innovatieplatform voor de Heuvelrug het onderwerp goede arbeidsomstandigheden voor medewerkers in de recreatieve en toeristische sector proactief onder de aandacht brengen.

Gedeputeerde **SCHADDELEE** zegt toe dat bij de evaluatie meen te nemen, er een vervolggesprek aan gekoppeld met gemeenten om duidelijk te maken dat de steun aan de DMO's een gezamenlijke opdracht is en dat de provincie hier niet structureel op moet gaan inzetten.

Gedeputeerde **STRIJK** zal in Q3 terugkomen op de motie van D66 en GroenLinks over het materialenpaspoort.

Gedeputeerde **STRIJK** zal later bij de Staten terugkomen op hoe de definitie van circulair scherper gemaakt kan worden.

INDEX

Actualiteitenmotie ‘Verantwoord blijven lobbyen’, ingediend door VVD, 96
Actualiteitenmotie Laat Amelisweerd niet wijken voor de weg, ingediend door GroenLinks e.a., 88
Statenvoorstel ‘Cofinanciering storting participatiefonds ROM regio Utrecht en innovatiegelden Kansen voor West’ (PS2021BEM15), 33
Statenvoorstel Beter in verbinding, museumbeleid provincie Utrecht 2021-2025 (PS2021BEM12, 25
Statenvoorstel Human Capital Agenda Regio Utrecht (PS2021BEM10), 42
Statenvoorstel Vaststellen Beleidsvisie Circulaire Samenleving 2050 (PS2021BEM11), 59
Statenvoorstel Versterking en herstel (zakelijk) toerisme (PS2021BEM13), 6
Statenvoorstel Visie digitale dienstverlening provincie Utrecht (PS20210BEM14), 6
SV geheimhouding over de bijlage behorende bij Statenbrief Casuïstische pilot initiatief Nieuwkoopse Plassen (PS2021PS04), 5
SV geheimhouding over de bijlagen behorende bij de SB mastergrondexploitatie Hart van de Heuvelrug 2021 en Grondexploitatie Vliegbasis Soesterberg (PS2021PS03), 4